

e-terroryzm.pl

WYZWANIA

TERRORYZM

ZAGROŻENIA

BEZPIECZEŃSTWO

DYLEMATY

OCHRONA

DONIESIENIA

SPRAWOZDANIA

ANALIZY

Globalne trendy zamachów terrorystycznych

str. 16

str. 6

**Ataki terrorystyczne
na świecie – rok 2012**

Cyberterroryzm - nowe oblicze terroryzmu

str. 30

str. 41

**Przygotowanie planu ochrony
obiektu infrastruktury krytycznej**

Cykl szkolenie B

str. 38

str. 62

Morowy chłopak

	str.
Terroryzm	
– Ataki terrorystyczne na świecie – styczeń 2013 r.	4
– Ataki terrorystyczne na świecie – 2012 r.....	6
– Glosariusz organizacji terrorystycznych, cz. III	14
– Uzupełnienie do wywiadu	15
– Globalne trendy zamachów terrorystycznych.....	16
– O skuteczności tortur - inaczej	29
– Cyberterroryzm - nowe oblicze terroryzmu, cz. I.....	30
Ludzie wywiadu i kontrwywiadu	
– Generał major Walerij Nikołajewicz Wieliczko	36
– Baron Romuald Ludwik Pillar von Pilchau	37
Szkoła służb specjalnych	
– Jako ciąg dalszy - cykl szkolenie B.....	38
Infrastruktura krytyczna	
– Przygotowanie planu ochrony obiektu infrastruktury krytycznej	41
Bezpieczeństwo	
– Efektywność i jej brak w postępowaniach przygotowawczych	50
– Zasady orzekania i stosowania środków wychowawczych oraz poprawczych w sprawach nieletnich	55
Felieton	
– Morowy chłopak	62
Warto poznać	
– Terror w Polsce – analiza wybranych przypadków....	64
Edukacja	
– Wspomnienie o Profesorze Tadeuszu Hanausku	66

Redakcja

Biuletyn redagują:

Barbara Barnuś
 Agnieszka Bylica
 Hanna Ismahilova
 Jacek Kowalski
 dr Kazimierz Kraj
 Tobiasz Małysa
 Natalia Noga
 Piotr Podlasek
 Anna Rejman
 dr Jan Swół
 Bernadetta Terlecka
 Tomasz Tylak
 Ewa Wolska

Skład techniczny: Tobiasz Małysa
Administrator www: Bernadetta Terlecka

INSTYTUT STUDIÓW
 NAD TERRORYZMEM

WYŻSZA SZKOŁA
 INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA
 z siedzibą w Rzeszowie

Publikacja jest bezpłatna, a zespół redakcyjny oraz Autorzy nie odnoszą z niej korzyści materialnych. Publikowane teksty stanowią własność Autorów, a prezentowane poglądy nie są oficjalnymi stanowiskami Instytutu Studiów nad Terroryzmem oraz Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania.

Artykuły poruszane w czasopiśmie służą celom edukacyjnym oraz badawczym. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za inne ich wykorzystanie.

Zespół redakcyjny tworzą pracownicy Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instytutu Studiów nad Terroryzmem Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie oraz skupieni wokół tych jednostek znawcy i entuzjaści problematyki.

Adresy i kontakt:

- Poczta redakcji biuletynu:
redakcja@e-terroryzm.pl
- Strona internetowa biuletynu:
www.e-terroryzm.pl
- Instytut Studiów nad Terroryzmem:
www.terroryzm.rzeszow.pl
- Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania:
www.wsiz.rzeszow.pl

- 2013.03.26. Polska:** Brunon K, podejrzany o planowanie zamachu bombowego został przez krakowski sąd skierowany na obserwację psychiatryczną w szpitalu. Pozostanie tam, przez co najmniej 4 tygodnie.
- 2013.03.24. Wielka Brytania:** Bomba zawierająca 60 kg ładunku wybuchowego została odnaleziona 25 km od ośrodka, w którym w czerwcu dojdzie do spotkania grupy G8. Śledzy przypuszczają jednak, iż bomba sporządzona przez radykalnych republikanów przeznaczona była do zamachu na inny cel.
- 2013.03.20. Afganistan:** Zginął polski żołnierz, st. szer. Paweł Ordyński. Do tragedii doszło w wyniku eksplozji miny-pułapki pod transporterem opancerzonym.
- 2013.03.20. Korea Południowa:** Cyberatak na szeroką skalę dotknął m. in. sieci komputerowe banków oraz nadawców radiowo-telewizyjnych (więcej: str. 34).
- 2013.03.13. Holandia:** Rząd tego kraju podniósł poziom zagrożenia terrorystycznego z „ograniczonego” do „znacznego”. Powodem ma być niebezpieczeństwo powrotu zradykalizowanych obywateli tego kraju walczących w wojnie domowej w Syrii.
- 2013.03.12. Polska:** Domniemamy „dżihadysta” Artur Ł. został zwolniony z aresztu przez Warszawski sąd, gdzie spędził ostatnie 9 miesięcy. Odrzucono także wniosek o umieszczenie go w zakładzie leczniczym.
- 2013.02.28. Turcja:** W Stambule aresztowano 11 osób podejrzanych o związki z Al-Kaidą. Zarekwirowano przy nich 25 kg silnych materiałów wybuchowych oraz plany celów w tym mieście.
- 2013.02.25. Afganistan:** Ponad 12 ton saletry amonowej odnalazł i zabezpieczył polski wywiad wojskowy w Ghazni. To największe dotąd przechwycenie składnika wielu materiałów wybuchowych w historii polskiej misji w Afganistanie.
- 2013.02.19. Turcja:** Policja dokonała zatrzymania 167 podejrzanych o związki z lewacką organizacją Rewolucyjny Front – Partia Wyzwolenia Ludu (DHKP-C), uznawanego przez UE i USA za organizację terrorystyczną. Organizacja przyznała się do dokonanego 1 lutego br. samobójczego zamachu przed ambasadą USA w Ankarze oraz zamachów bombowych na tureckie ministerstwo sprawiedliwości i główną siedzibę rządzącej Partii Sprawiedliwości i Rozwoju.

Szanowni Czytelnicy!

Czytając kolejny numer biuletynu będziemy się, prawdopodobnie, wreszcie cieszyć nadchodzącą wiosną. Zaczynamy od sporej dawki informacji statystycznych oraz poważnej analizy globalnych trendów w zamachach terrorystycznych. Rozpoczynamy cykl obszernych artykułów poświęconych cyberterrorystyce oraz ważnej problematyce ochrony infrastruktury krytycznej, której sprawne i nieprzerwane funkcjonowanie jest niezbędne dla przetrwania społeczeństwa i państwa.

Następnie niewielki komentarz na temat skuteczności tortur i uzyskiwanych tym sposobem informacji od potencjalnych terrorystów. Jak zwykle ludzie wywiadu i kontrwywiadu, szkoła służb specjalnych, w której kontynuujemy przedstawianie zadań i metod działania służby obserwacji.

Nasz prawnik omawia zasady orzekania w sprawach nieletnich. Problem ważny społecznie i dla bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Tradycyjny felieton Starszego Dzielnicowego oraz recenzja. Kreślimy na naszych łamach sylwetkę znakomitego polskiego prawnika, niezapomnianego profesora Tadeusza Hanauska w 10 rocznicę jego śmierci. Koło naukowe kryminalistyki z tej okazji organizuje wykład otwarty, który przeprowadzi uczennica profesora T. Hanauska dr Kazimiera Juszka.

Zespół redakcyjny nie zasypia i zapowiada kolejne artykuły poświęcone m in. ustawodawstwu antyterrorystycznemu Ukrainy i aktualnym problemom zwalczania terroryzmu w Rosji oraz wielu innym problemom bezpieczeństwa.

Na naszej stronie otwieramy biblioteczkę miesięcznika **Komandos**, w której będą, dzięki życzliwości Pana Andrzeja Wojtasa, udostępniane wybrane artykuły, specjalnie dla naszych Czytelników.

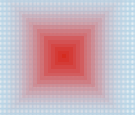
Przed nami Święta Wielkiej Nocy i w związku z tym życzę, w imieniu zespołu redakcyjnego, naszym Czytelnikom i Sympatykom odpoczynku w rodzinnych klimatach, wśród przyjaciół, aby z naładowanymi dobrymi emocjami „akumulatorami” zaraz po świętach przystąpili do realizacji swoich marzeń i zamierzeń.

**Za zespół
Kazimierz Kraj**

Ataki terrorystyczne na świecie – styczeń 2013 r.

Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Irak	165	248	752	4
2	Pakistan	125	277	427	20
3	Afganistan	68	100	194	4
4	Indie	59	25	44	16
5	Jemen	15	22	7	1
6	Tajlandia	15	8	22	0
7	Kolumbia	14	7	21	10
8	Nigeria	12	43	12	0
9	Syria	10	135	283	0
10	Libia	10	3	1	1
11	Somalia	8	12	12	0
12	Filipiny	7	10	20	0
13	Rosja	6	3	7	0
14	Bangladesz	6	0	69	0
15	Turcja	5	1	5	0
16	Algieria	4	50	7	0
17	Meksyk	4	8	4	0
18	Mali	3	4	5	0
19	Kenia	2	12	7	0
20	Liban	2	0	5	0
21	Egipt	1	0	7	0
22	Bahrajn	1	0	3	0
23	Grecja	1	0	2	0
24	Sudan	1	0	0	4
25	Chorwacja	1	0	0	0
	Ogółem	545	968	1916	60

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT), Monthly Terrorism Report 01-31 January 2013

Rodzaje ataków terrorystycznych:

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	IED	190	241	534	0
2	Atak zbrojny	137	220	121	0
3	Konflikt	78	56	144	0
4	VBIED	49	143	491	0
5	Ogień pośredni	36	16	42	0
6	Porwanie	18	0	0	55
7	Atak samobójczy	16	214	571	0
8	Egzekucja	8	12	0	0
9	Napad	6	66	13	5
10	Podpalenie	5	0	0	0
11	Falszywy alarm	2	0	0	0
	Ogółem	545	968	1916	60

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT), Monthly Terrorism Report 01-31 January 2013

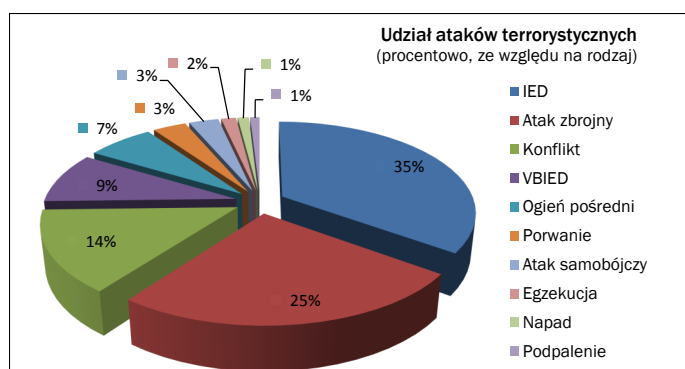

Diagram 1.

Opracowanie: T. Małysa, na podstawie danych COE - DAT

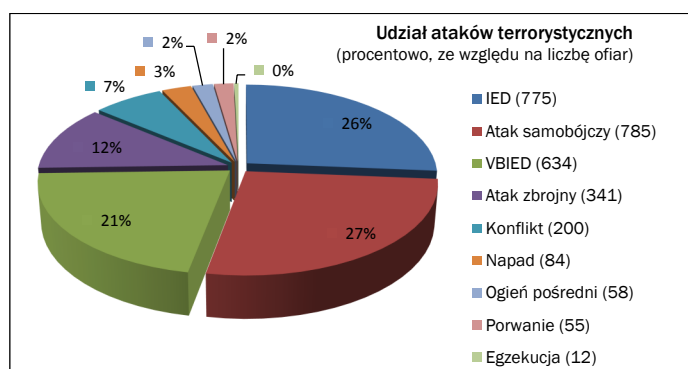

Diagram 2.

Opracowanie: T. Małysa, na podstawie danych COE - DAT

Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT – www.coedat.nato.int) Opracował Kazimierz Kraj

Ataki terrorystyczne na świecie – 2012 r.

Szanowni Czytelnicy!

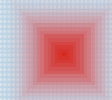
Państwa interpretacji pozostawiam przedstawione dane. Łącznie w 75 państwach zanotowano 7294 incydenty terrorystyczne. W ich wyniku zginęły 11 450 osoby, 21 218 było rannych, a 813 zostało porwanych. Ilość incydentów terrorystycznych zmalała w porównaniu do roku 2011 o 40%, kiedy ich liczba sięgnęła 12 122.

Tylko w trzech państwach: Iraku, Pakistanie i Afganistanie dokonanych zostało 59% wszystkich zamachów terrorystycznych. Odpowiednio ich ofiary to: 58% zabitych (6666), 63% rannych (13351) oraz 40% (329) wszystkich porwanych.

Rodzaje ataków terrorystycznych w 2012 r.

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	IED	2451	2634	6601	6
2	Atak zbrojny	1799	3017	1554	8
3	Konflikt	1150	1468	1541	0
4	VBIED	541	1361	5165	0
5	Ogień pośredni	392	329	1358	0
6	Atak samobójczy	276	1761	4557	0
7	Porwanie	234	0	0	676
8	Egzekucja	211	594	152	0
9	Podpalenie	113	2	4	0
10	Napad	83	284	285	99
11	Falszywy alarm	21	0	0	0
12	Cyberatak	20	0	0	0
13	Piractwo	3	0	1	24
	Ogółem	7294	11450	21218	813

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Ataki terrorystyczne na świecie – 2012 r.

Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Irak	1900	2512	7096	36
2	Pakistan	1428	2155	3499	185
3	Afganistan	972	1999	2756	108
4	Indie	767	333	586	135
5	Jemen	251	802	794	64
6	Somalia	235	397	367	4
7	Turcja	229	181	525	58
8	Kolumbia	200	250	557	25
9	Tajlandia	185	171	674	0
10	Syria	161	724	1885	81
11	Nigeria	157	706	697	41
12	Meksyk	134	457	108	11
13	Rosja	130	143	240	0
14	Filipiny	101	133	244	11
15	Kenia	64	79	336	8
16	Algieria	49	24	68	6
17	Nepal	41	10	27	3
18	Libia	33	29	47	10
19	Sudan	30	89	98	1
20	Bangladesz	23	8	60	0
21	Egipt	16	40	49	4
22	Zjednoczone Królestwo	16	1	1	0
23	Izrael	15	5	24	0
24	Bahrajn	13	3	29	0
25	Peru	10	17	14	7
26	Stany Zjednoczone	9	0	2	0
27	Wybrzeże Kości Słoniowej	8	19	4	0
27	Birma	8	6	8	3
29	Włochy	8	1	10	0
30	Iran	7	5	6	0
31	Liban	6	9	104	2
32	Demokratyczna Republika Konga	5	57	82	0
33	Rwanda	5	3	62	0
34	Mali	5	2	0	1
35	Ukraina	5	1	35	0
36	Tunezja	5	1	2	0
37	Francja	4	6	1	1
38	Grecja	4	0	0	0
39	Burundi	3	5	7	0
40	Argentyna	3	1	0	0
	Ogółem	7245	11384	21104	805

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Środkowy Wschód – ataki terrorystyczne w 2012 r.

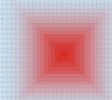
Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Irak	1900	2512	7096	36
2	Jemen	251	802	794	64
3	Syria	161	724	1885	81
4	Izrael	15	5	24	0
5	Bahrajn	13	3	29	0
6	Iran	7	5	6	0
7	Liban	6	9	104	2
8	Arabia Saudyjska	2	2	3	0
9	Jordania	1	1	0	0
	Ogółem	2356	4063	9941	183

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Rodzaje ataków terrorystycznych 2012 r. – państwa Bliskiego Wschodu

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	IED	910	714	2519	0
2	Atak zbrojny	565	732	485	0
3	VBIED	437	1120	4056	0
4	Konflikt	174	420	267	0
5	Atak samobójczy	97	861	2305	0
6	Ogień pośredni	82	79	248	0
7	Porwanie	38	0	0	142
8	Egzekucja	32	76	1	0
9	Napad	14	61	60	41
10	Cyberatak	5	0	0	0
11	Podpalenie	2	0	0	0
	Ogółem	2356	4063	9941	183

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Afryka – ataki terrorystyczne w 2012 r.

Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Somalia	235	397	367	4
2	Nigeria	157	706	694	41
3	Kenia	64	79	336	8
4	Algieria	49	24	68	6
5	Libia	33	29	47	10
6	Sudan	30	89	98	1
7	Egipt	16	40	49	4
8	Wybrzeże Kości Słoniowej	8	19	4	0
9	Demokratyczna Republika Konga	5	57	82	0
10	Mali	5	2	0	1
11	Rwanda	5	3	62	0
12	Tunezja	5	1	2	0
13	Burundi	3	5	7	0
14	Republika Środkowoafrykańska	1	15	0	0
15	RPA	1	5	17	0
16	Etiopia	1	5	2	0
17	Senegal	1	3	6	0
18	Mozambik	1	1	1	0
19	Niger	1	0	0	6
20	Maroko	1	0	1	0
21	Benin	1	0	0	1
22	Kamerun	1	0	0	0
23	Ogółem	624	1480	1843	82

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Rodzaje ataków terrorystycznych 2012 r. – Afryka

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	Konflikt	169	245	173	0
2	Atak zbrojny	149	485	220	2
3	IED	136	320	524	0
4	Ogień pośredni	50	70	207	0
5	Atak samobójczy	40	202	581	0
6	Napad	28	129	106	4
7	Porwanie	23	0	0	52
8	VBIED	15	5	31	0
9	Egzekucja	8	24	0	0
10	Piractwo	3	0	1	24
11	Podpalenie	2	0	0	0
12	Cyberatak	1	0	0	0
	Ogółem	624	1480	1843	82

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Europa – ataki terrorystyczne w 2012 r.

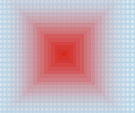
Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Turcja	229	181	525	58
2	Rosja	130	143	240	0
3	Zjednoczone Królestwo	16	1	1	0
4	Włochy	8	1	10	0
5	Ukraina	5	1	35	0
6	Grecja	4	0	0	0
7	Francja	4	6	1	1
8	Bułgaria	2	8	30	0
9	Kosowo	2	0	3	0
10	Dania	2	0	0	0
11	Norwegia	1	0	0	0
12	Chorwacja	1	0	0	0
13	Niemcy	1	0	0	0
	Ogółem	405	341	845	59

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2011.

Rodzaje ataków terrorystycznych 2012 r. – Europa

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	IED	140	74	303	0
2	Konflikt	126	132	163	0
3	Atak zbrojny	54	63	54	1
4	Porwanie	17	0	0	58
5	Podpalenie	14	2	1	0
6	VBIED	13	10	80	0
7	Falszywy alarm	10	0	0	0
8	Atak samobójczy	8	43	142	0
9	Cyberatak	7	0	0	0
10	Napad	3	1	7	0
	Ogółem	405	341	845	59

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2011.

Azja – ataki terrorystyczne w 2012 r.

Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Pakistan	1428	2155	3499	185
2	Afganistan	972	1999	2756	108
3	Indie	767	333	586	135
4	Tajlandia	185	171	674	0
5	Filipiny	101	133	244	11
6	Nepal	41	10	27	3
7	Bangladesz	23	8	60	0
8	Birma	8	6	8	3
9	Indonezja	3	0	8	0
10	Sri Lanka	3	4	0	0
11	Tadżykistan	2	10	22	0
12	Malezja	2	0	2	0
13	Chiny	1	0	17	0
14	Gruzja	1	0	0	0
15	Kazachstan	1	0	0	0
16	Japonia	1	0	0	0
	Ogółem	3539	4829	7903	445

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2011.

Rodzaje ataków terrorystycznych 2012 r. – Azja

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	IED	1186	1471	2997	6
2	Atak zbrojny	931	1439	678	5
3	Konflikt	581	525	813	0
4	Ogień pośredni	233	161	731	0
5	Porwanie	146	0	0	380
6	Egzekucja	131	295	151	0
7	Atak samobójczy	130	295	151	0
8	Podpalenie	90	0	3	0
9	VBIED	69	213	962	0
10	Napad	34	81	109	54
11	Falszywy alarm	6	0	0	0
12	Cyberatak	2	0	0	0
	Ogółem	3539	4829	7903	445

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2011.

Ameryka Północna i Południowa – ataki terrorystyczne w 2012 r.

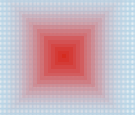
Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Kolumbia	200	250	557	25
2	Meksyk	134	457	108	11
3	Peru	10	17	14	7
4	Stany Zjednoczone	9	0	2	0
5	Salwador	3	4	2	0
6	Argentyna	3	1	0	0
7	Gwatemala	2	5	0	0
8	Wenezuela	2	2	0	1
9	Honduras	1	1	0	0
10	Boliwia	1	0	3	0
11	Brazylia	1	0	0	0
12	Kanada	1	0	0	0
13	Chile	1	0	0	0
14	Republika Panamy	1	0	0	0
15	Ogółem	369	737	686	44

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Rodzaje ataków terrorystycznych 2012 r. – Ameryka Północna i Południowa

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	Atak zbrojny	100	298	117	0
2	Konflikt	100	146	125	0
3	IED	78	55	258	0
4	Egzekucja	40	199	0	9
5	Ogień pośredni	14	9	92	0
6	Porwanie	10	0	0	44
7	VBIED	7	7	21	0
8	Cyberatak	5	0	0	0
9	Falszywy alarm	5	0	0	0
10	Podpalenie	5	0	0	0
11	Napad	5	0	0	0
12	Atak samobójczy	1			
	Ogółem	369	737	686	44

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Australia i Oceania – ataki terrorystyczne w 2012 r.

Lp.	Nazwa państwa	Liczba ataków	Zabici	Ranni	Porwani
1	Australia	1	0	0	0
	Ogółem	1	0	0	0

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

Rodzaje ataków terrorystycznych 2012 r. – Australia i Oceania

Lp.	Rodzaj ataku	Liczba	Zabici	Ranni	Porwani
1	IED	1	0	0	0
	Ogółem	1	0	0	0

Źródło: Centre of Excellence Defense Against Terrorism (COE – DAT) - Annual overview of the terrorist activities in 2012.

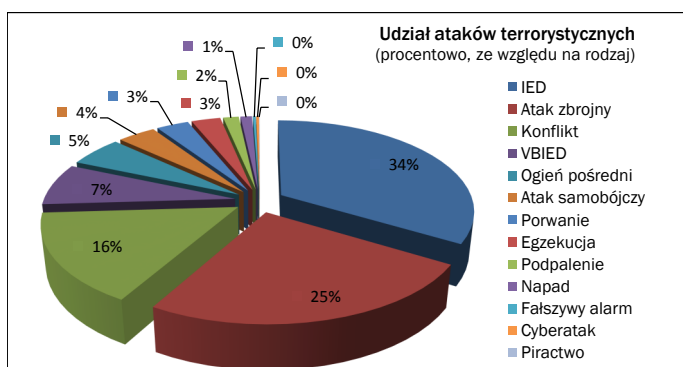

Diagram 1.

Opracowanie: T. Małysa, na podstawie danych COE - DAT

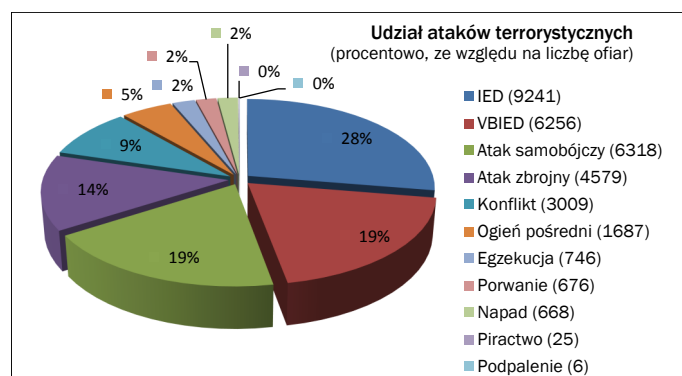

Diagram 2.

Opracowanie: T. Małysa, na podstawie danych COE - DAT

Glosariusz organizacji terrorystycznych, cz. III

Po wygranej w 1967 r. przez Izrael tzw. wojny sześciodniowej nastąpiła radykalizacja działających wtedy organizacji i ugrupowań palestyńskich. Doszło do połączenia czterech dotychczas istniejących ugrupowań i tak narodził się **Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny**. Organizacjami, które zjednoczyły się **Popular Front for the Liberation of Palestine** były: *Arabski Ruch Narodowolucyjny*, *Palestyński Front Wyzwoleńczy*, *Organizacja Młodzieży Zemsty* oraz *Bohaterowie Powrotu*. **LFWP** jest organizacją świecką, która łączy koncepcje marksistowsko – leninowskie z arabskim nacjonalizmem. Jest przekonana, że wybuchnie ogólnie światowa rewolucja, która doprowadzi do powstania niepodległego państwa palestyńskiego.

Działaczami, którzy przyczynili się do powstania **LFWP** byli George Habbasz, Wadi Haddad oraz Najef Hawatmeh¹. **LFWP** brał udział w pracach **Organizacji Wyzwolenia Palestyny** do 1976 r., kiedy to zaprzestał współpracy z **Komitetem Wykonawczym OWP** i przystąpił do tzw. **Frontu Odmowy**, organizacji sprzeciwiających się porozumieniu z Izraelem. Mimo tych różnic w 12 lat później **LFWP** zaakceptował politykę ugrupowania **AI - Fatah**², która polegała na rezygnacji z działań terrorystycznych poza Strefą Gazy oraz Zachodnim Brzegiem Jordanu. Kilka lat później, w 1993 r. **LFWP** zerwał współpracę z **OWP** na znak protestu po podpisaniu z Izraelem tzw. **Deklaracji Zasad**.

W okresie od 1968 roku do 1987 **LFWP** dokonał 38 zamachów bombowych, porwał 10 samolotów, przeprowadził 11 akcji zbrojnych, dokonał 3 zabójstw i 9 porwań. Jednym z najbardziej spektakularnych porwań samolotów było uprowadzenie wspólnie z terrorystami niemieckimi (**Rote Arme Fraktion**) samolotu Air France do Ugandy (akcja **Sajeret Matka**³ na lotnisku w Entebbe). W rok później, także w porozumieniu i we współpracy z terrorystami **RAF** porwali samolot Lufthansy do Mogadyszu (Somalia). Został on odbity przez oddział kontrterrorystyczny GSG-9.

Fot. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:PFLP-logo.png>

Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny współpracował z takimi organizacjami terrorystycznymi jak: Japońska Czerwona Armia, Hizbollah, Czarny Wrzesień czy Hamas. W komórce terrorystycznej powiązanej z **LFWP** swoją karierę rozpoczął Szakał, czy Iljicz Ramirez Sanchez, wsławiony m.in. napadem w 1975 r. na przedstawicieli OPEC w Wiedniu. Już w latach dziewięćdziesiątych XX w., a szczególnie po 2006 roku aktywność **LFWP** uległa osłabieniu. **LFWP** wziął udział w palestyńskich wyborach parlamentarnych (mandaty). Organizacja liczy od ok. 800 do 1000 członków i działa na terytorium Izraela, Syrii, Libanu czy też Autonomii Palestyńskiej. Finansowo i militarne jest wspierana przez Syrię.

(KPK)

Przypisy

- 1 Już w 1969 r. opuścił szeregi **LFWP** i założył Demokratyczny Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny.
- 2 Wchodziło w skład **OWP**.
- 3 Podczas akcji zginął starszy brat obecnego premiera Izraela płk. Yonni Netanjahu.

Uzupełnienie do wywiadu z majorem rezerwy Maciejem Zimnym, oficerem polskich jednostek specjalnych (w tym GROM), specjalistą w dziedzinie terroryzmu samobójczego

W wywiadzie z mjr rez. dr inż. Maciejem Zimnym cytowaliśmy generała Walerija Wieliczko, który udzielił wywiadu dla miesięcznika MMS Komandos, numer 11 z roku 2011. Rozmowę z generałem W.N. Wieliczko przeprowadził autor naszego biuletynu Kazimierz Kraj.

(...) Walka z terroryzmem to prerogatywa służb specjalnych, a nie armii, wojsk wewnętrznych czy też różnego rodzaju oddziałów specjalnych i nawet nie organów ochrony prawnej. Struktury siłowe włączają się zazwyczaj na ostatnim etapie – likwidacji terrorystów. Podczas walki z terroryzmem trzeba pokładać nadzieję nie tyle w sile, co w rozumie, przenikając agenturalnie w szeregi terrorystów nie tylko po to żeby uzyskać uprzedzającą informację operacyjną, ale i po to, by rozkładać ich od wewnątrz. Według jednej z definicji – terroryzm to walka słabego (człowieka) z silnym (państwem), w sytuacji, kiedy słaby znajduje się w beznadziejnym położeniu. Władza powinna w pierw uporządkować kraj, a nie zapędzać ludzi do kąta. Jako minimum trzeba szanować swoich obywateli, wtedy oni nie staną się wrogami, a najpewniejszymi obrońcami władzy od wszelakich zagrożeń. W walce z terroryzmem koniecznie trzeba decydować się na poważne ekonomiczne zadania: nie dopuszczać do zubożenia ludności prowadzącego do rodzenia się nastroju protestów, które mogą w każdej chwili przekształcić się w akcje terroryzmu wyrosłe na bazie protestu; zabezpieczać prowadzące walkę z terroryzmem specsłużby i organy ochrony prawnej w wysoko wykwalifikowane kadry, uzbrojenie, spectechnikę (gdzie i pierwsze i drugie i trzecie wymagają znaczących nakładów); zajmować się systematycznym wychowaniem patriotycznym i budowaniem obywatelskiej postawy każdego członka społeczeństwa, wdrożeniem

w świadomość obywateli konieczności zbiorowej walki z terrorem, (co też wymaga dużych nakładów. I jeszcze jeden niebezpieczny moment. W wielu państwach, w szczególności w Rosji, władze już dawno bezmyślnie wzięły na siebie część obowiązków terrorystów, do czego zaliczam straszenie ludności. Nieustanne donośne ogłoszenia w metro z żądaniem informowania o „podejrzanych zachowaniu się” otaczających ludzi (zapominając wyjaśnić im, co to takiego?), o bezpiecznych rzeczach; ogromne billboardy z numerami telefonów, gdzie obywatel powinien informować o dostrzeżonych oznakach terroru

itp. Nawet tak lubiący osobistą wolność Amerykanie i Anglicy, zastraszeni wydarzeniami z 11 września, bezdyskusyjnie ustawiają się w kolejce, ściągają obuwie, wyjmują ze spodni pasy, dopuszczają do upokarzających rewizji itp. (...)

Redakcja

Więcej drogi Czytelniku czytaj w MMS Komandos 11/2011, s. 38 – 45 lub zerknij do naszej zakładki – Biblioteczka Komandosa

TOBIASZ MAŁYSA

Globalne trendy zamachów terrorystycznych (wrzesień 2010 - styczeń 2013)

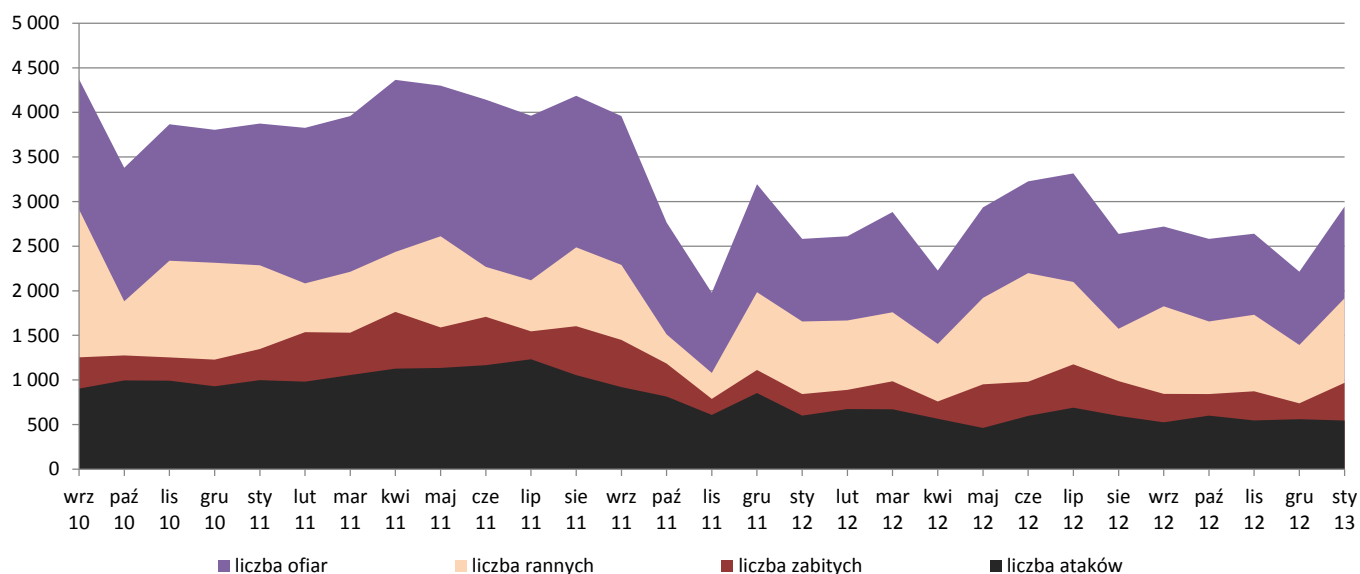
COEDAT to Centrum Wywiadowcze Obrony Przeciwno Terroryzmowi, akredytowane przez NATO. Mieści się ono w stolicy Turcji, Ankarze. Działając od 2005 roku Centrum od września 2010 publikuje globalne statystyki aktów terrorystycznych w formie raportów miesięcznych. Korzystając z nich, za okres wrzesień 2010 - styczeń 2013 (łącznie: 29 raportów) dokonaliśmy własnego podsumowania.

Pod uwagę wzięto globalne statystyki COEDAT poszczególnych rodzajów aktów terrorystycznych, z informacjami na temat liczby ataków danego rodzaju, liczby zabitych, rannych oraz porwanych w każdym miesiącu. Część danych została zaprezentowana w ujęciu miesięcznym, część w kwartalnym, a niektóre z diagramów i tabel są całościowymi zestawieniami dla omawianego okresu, uwzględniając zarówno poszczególne rodzaje ataków terrorystycznych, jak i całość.

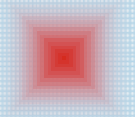
W czasie od września 2010 r. do stycznia 2013 r. doszło na świecie do 23 393 aktów terrorystycznych, w których śmierć poniosło 33 997 osób, 57 608 zosta-

ło rannych, a 3 853 uprowadzonych. Z poszczególnych rodzajów ataków, doszło do 708 porwań, 5 695 ataków zbrojnych, 459 podpałek, 3 735 konfliktów, 63 cyberataków, 1 080 egzekucji, 111 fałszywych alarmów, 1 407 przypadków ognia pośredniego, 7 614 eksplozji IED, 89 aktów piractwa, 471 napadów, 750 ataków samobójczych i 1 211 przypadków użycia VBIED (samochodu-pułapki). W ujęciu miesięcznym, ogólną ilość ataków terrorystycznych oraz ofiar zaprezentowano na wykresie 1. Natomiast wykres 2 (na następnej stronie) przedstawia ilość ich poszczególnych rodzajów. Jak pokazują statystyki, w omawianym okresie największa ilość aktów terrorystycznych oraz liczba ofiar dotyczy okresu od września 2010 r. do września-października 2011 r., po czym następuje ich znaczny spadek. Widoczny szczególnie przy atakach typu IED, ataku zbrojnym i konflikcie, a także ogniu pośrednim i napadach. Ilość ataków samobójczych odnotowała mniejszy spadek, a liczba eksplozji samochodów-pułapek w tym okresie wzrosła.

Liczba ataków terrorystycznych, ofiar (w tym porwanych), rannych i zabitych

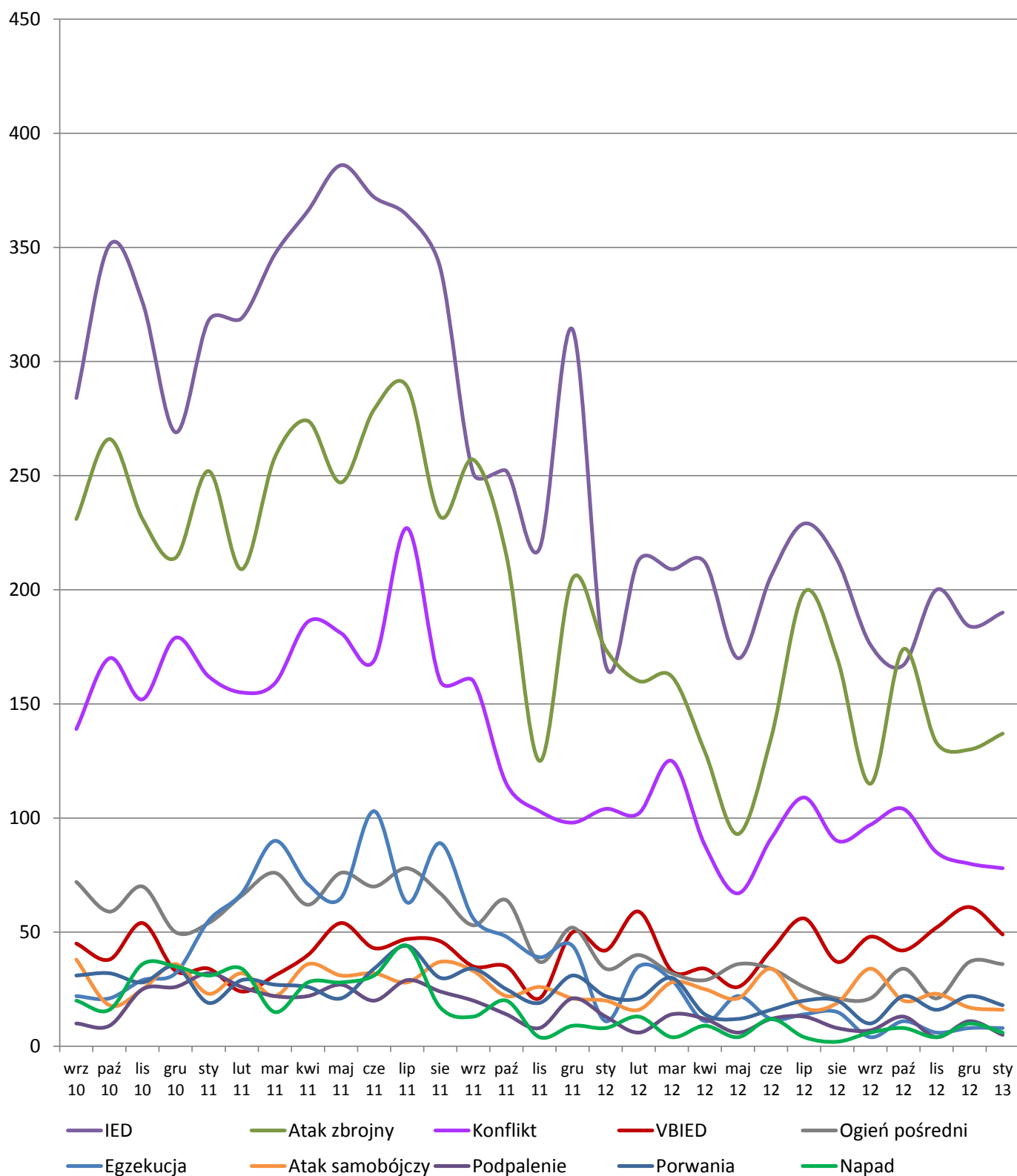

Wykres 1. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Akty terrorystyczne - poszczególne rodzaje, liczba ataków*

*bez cyberataków, fałszywych alarmów oraz piractwa

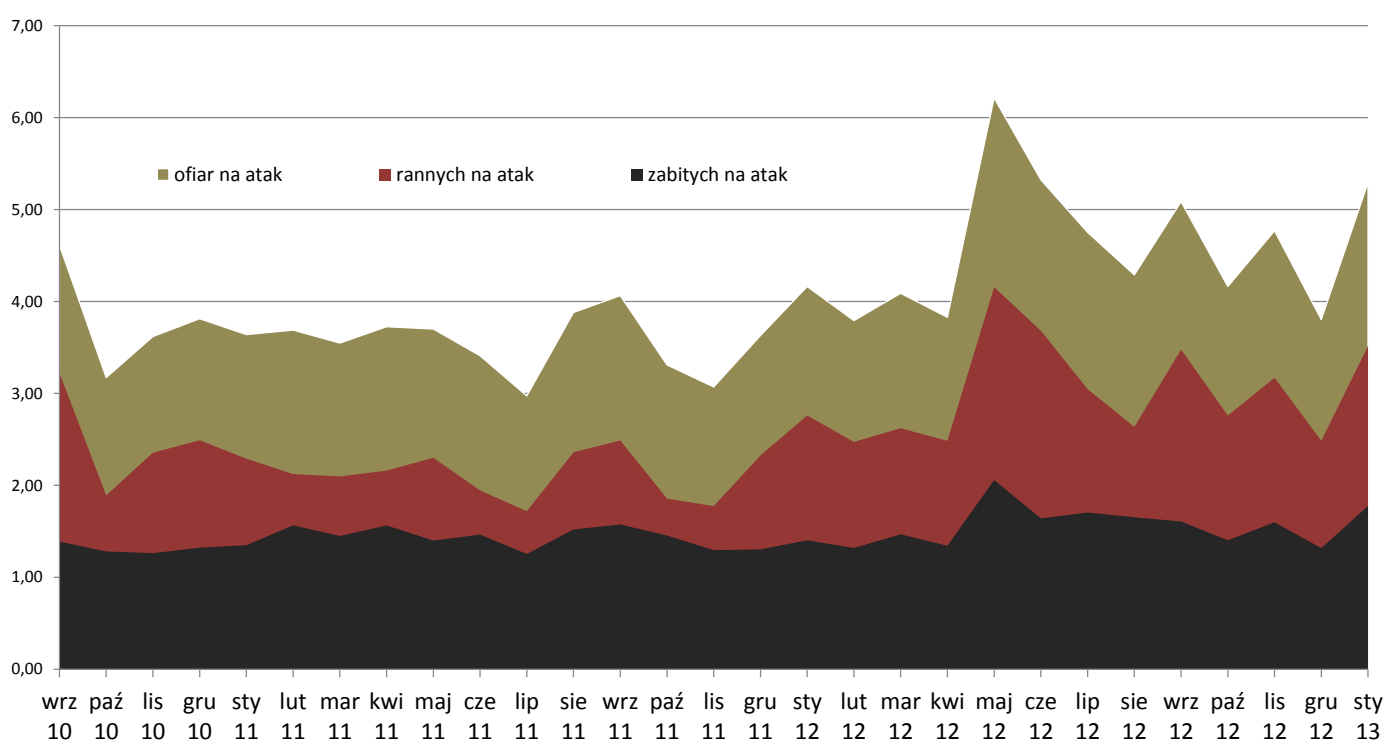
Wykres 2. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Dane o liczbie zabitych, rannych oraz porwanych na każdy rodzaj ataku pozwoliły wraz z danymi o liczbie tych ataków (na każdy miesiąc) obliczyć średnią liczbę ofiar, rannych i śmiertelnych zarówno na każdy typ ataku, jak i ogółem. Średnia liczba ofiar (bez uwzględnienia porwanych), zabitych i rannych na atak terrorystyczny zaprezentowana została w ujęciu miesięcznym na wykresie 3. Analizując go da się zaobserwować wzrost średniej liczby ofiar, rannych i zabitych na pojedynczy atak terrorystyczny. W największym stopniu dotyczy to wzrostu liczby rannych, wzrosła chociaż w mniejszym stopniu również średnia liczba zabitych na jeden atak.

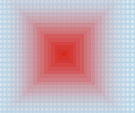
Dla wszystkich rodzajów ataków, stosunek procentowy ilości zabitych a rannych w tym okresie pokazuje diagram 1. Przeciętnie, na atak terrorystyczny przypa- dło więc po 1,45 ofiar śmiertelnych, 2,46 rannych, oraz 4,08 ogółu ofiar (wraz z uprowadzonymi), przy czym na jeden atak przypadało po 0,16 uprowadzonych. Statystyki dotyczące porwań prezentowane są na wykresach 4, 5 i 6.

Na następnych stronach zaprezentowane zostaną kolejno: średnia liczba ofiar, zabitych i rannych (wykres 3), liczba uprowadzonych (wykres 4), średnia liczba uprowadzonych (wykres 5), liczba uprowadzeń a uprowadzonych w porwaniach (wykres 6), akty terrorystyczne w ujęciu za cały okres wrzesień 2010 - styczeń 2013 (tabela 1), zabici a ranni w atakach terrorystycznych (diagram 2), ataki terrorystyczne ogółem a % ofiar śmiertelnych (wykres 7), ataki terrorystyczne - ofiary śmiertelne a pozostałe (wykres 8), ataki terrorystyczne - średnia liczba zabitych na atak (diagram 3), udział w ilości zabitych (diagram 4), średnia liczba rannych na atak (diagram 5), udział w ilości rannych (diagram 6), średnia liczba ofiar na atak (diagram 7), udział w ilości ofiar (diagram 8), w ujęciu kwartalnym: udział poszczególnych rodzajów ataków w całości (wykres 9), % ofiar śmiertelnych (wykres 10), średnia liczba ofiar śmiertelnych (wykres 11), średnia liczba rannych (wykres 12), średnia liczba ofiar (wykres 13).

Średnia liczba ofiar (bez uprowadzonych), zabitych i rannych na atak terrorystyczny

Wykres 3. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

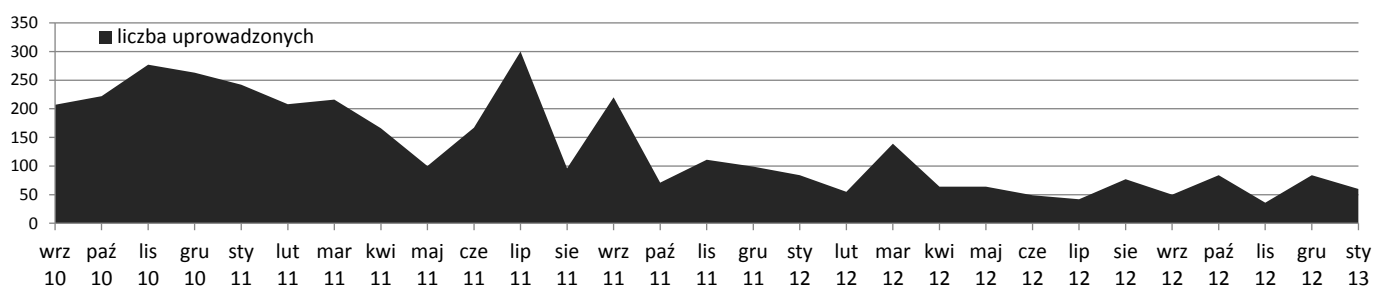

Trzeba nadmienić, że wspomiana wcześniej łączna liczba ofiar może być rozumiana na dwa sposoby. W pierwszym przypadku mogą być to wyłącznie ranni oraz zabici. W drugim przypadku, obejmie ona jeszcze liczbę uprowadzonych. Zdarza się bowiem, że np. podczas ataków część pozostałych przy życiu zostaje przez napastników uprowadzona i stanowią oni niewątpliwie ofiary zamachów terrorystycznych, chociaż nie zaliczają się do rannych i zabitych, a sam typ ataku nie został odnotowany jako porwanie. W większości uwzględniano zatem liczbę uprowadzonych do ogólnej liczby ofiar (traktując wtedy uprowadzonego jako rannego), chyba, że przy wykresach albo diagramach wskazano inaczej.

Przeciętna liczba uprowadzonych w porwaniach na jedno porwanie wyniosła 3,52 osoby. W omawianym okresie akty piractwa (od II połowy 2011 roku gwałtownie zmniejszyła się liczba notowanych przypadków) sięgnęły natomiast 11,44 uprowadzonych osób na jeden akt. Najwięcej ofiar uprowadzonych zostało w porwaniach (65%) oraz piractwie (26%), napadach (5%), konfliktach (2%), IED (1%) i ataku zbrojnym (1%).

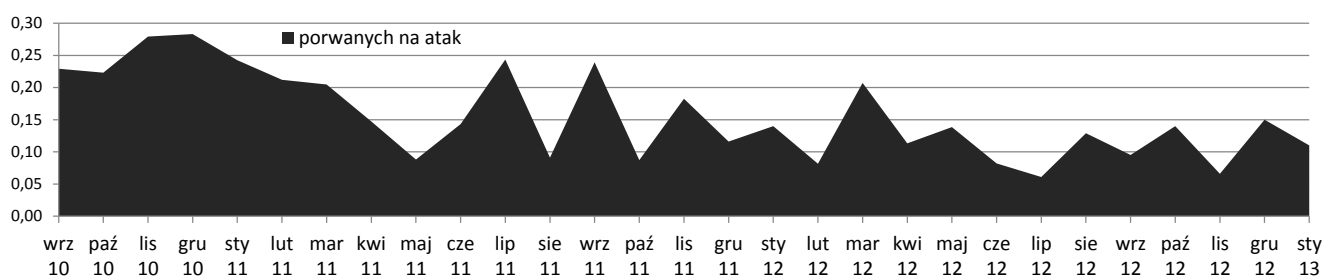
Największy stosunek uprowadzonych do ogółu ofiar oprócz uprowadzeń (99,7%) i piractwa (99,2%) przypadła na napad (7,8%) i podpalenie (6,5%). Przy innych rodzajach ataków udział uprowadzonych wynosi poniżej 1%. Nie odnotowano uprowadzonych przy atakach VBIED, samobójczych, cyberatakach i fałszywych alarmach. Dane te zaprezentowane są dalej (tabela 1).

Liczba uprowadzonych we wszystkich atakach terrorystycznych

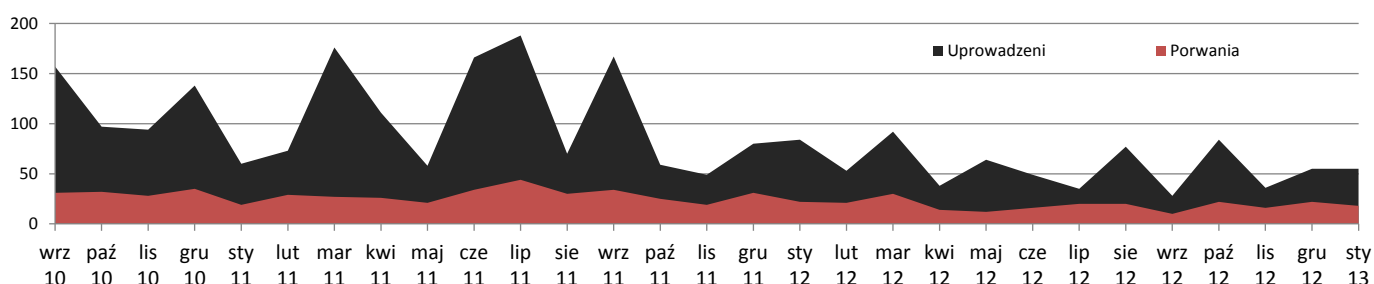
Wykres 4. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Średnia liczba uprowadzonych na atak terrorystyczny

Wykres 5. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Liczba uprowadzeń a uprowadzonych w porwaniach (bez piractwa i innych ataków)

Wykres 6. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Akty terrorystyczne w ujęciu za cały okres wrz 2010 – sty 2013

	% ataków:	ataki	% zabitych	zabici	% rannych	ranni	% ofiar	ofiar	% porwanych	porwani
Porwania	3,03%	708	0%	3	0%	5	3%	2 501	65%	2 493
Atak zbrojny	24,34%	5 695	27%	9 282	8%	4 791	15%	14 106	1%	33
Podpalenie	1,96%	459	0%	49	0%	23	0%	77	0%	5
Konflikt	15,97%	3 735	16%	5 399	12%	6 713	13%	12 174	2%	62
Cyberatak	0,27%	63	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Egzekucja	4,62%	1 080	8%	2 756	0%	178	3%	2 948	0%	14
Falszywy alarm	0,47%	111	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Ogień pośredni	6,01%	1 407	3%	1 069	7%	3 853	5%	4 927	0%	5
IED	32,55%	7 614	20%	6 952	34%	19 319	28%	26 298	1%	27
Piractwo	0,38%	89	0%	5	0%	3	1%	1 026	26%	1 018
Napad	2,01%	471	4%	1 218	2%	1 086	3%	2 500	5%	196
Atak samobójczy	3,21%	750	14%	4 663	20%	11 808	17%	16 471	0%	0
VBIED	5,18%	1 211	8%	2 601	17%	9 829	13%	12 430	0%	0
łącznie:	100%	23 393	100%	33 997	100%	57 608	100%	95 458	100%	3 853

	średnio na atak:				ranni, zabici a porwani w %		
	zabitych	rannych	ofiar łącznie (bez porwanych)	porwanych	zabici	ranni	porwani
Porwania	0,00	0,01	0,01	3,52	0,12%	0,20%	99,68%
Atak zbrojny	1,63	0,84	2,47	0,01	65,80%	33,96%	0,23%
Podpalenie	0,11	0,05	0,16	0,01	63,64%	29,87%	6,49%
Konflikt	1,45	1,80	3,24	0,02	44,35%	55,14%	0,51%
Cyberatak	0	0	0	0	0%	0%	0%
Egzekucja	2,55	0,16	2,72	0,01	93,49%	6,04%	0,47%
Falszywy alarm	0	0	0	0	0%	0%	0%
Ogień pośredni	0,76	2,74	3,50	0,00	21,70%	78,20%	0,10%
IED	0,91	2,54	3,45	0,00	26,44%	73,46%	0,10%
Piractwo	0,06	0,03	0,09	11,44	0,49%	0,29%	99,22%
Napad	2,59	2,31	4,89	0,42	48,72%	43,44%	7,84%
Atak samobójczy	6,22	15,74	21,96	0,00	28,31%	71,69%	0,00%
VBIED	2,15	8,12	10,26	0,00	20,93%	79,07%	0,00%

Tabela 1. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

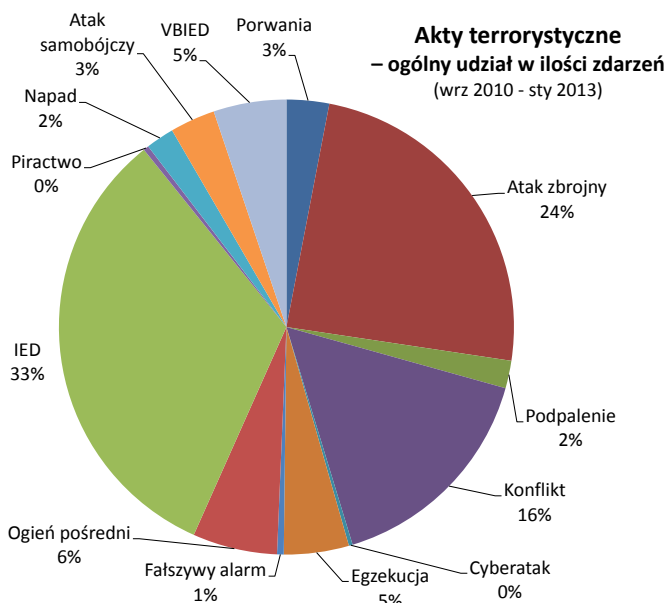

Diagram 1. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

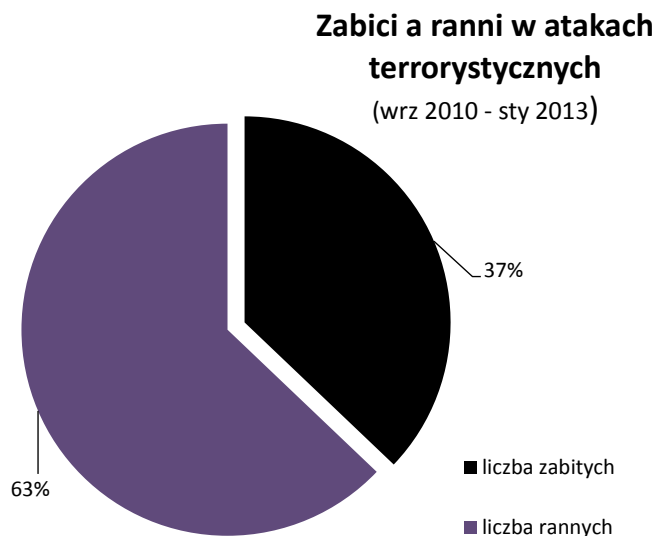
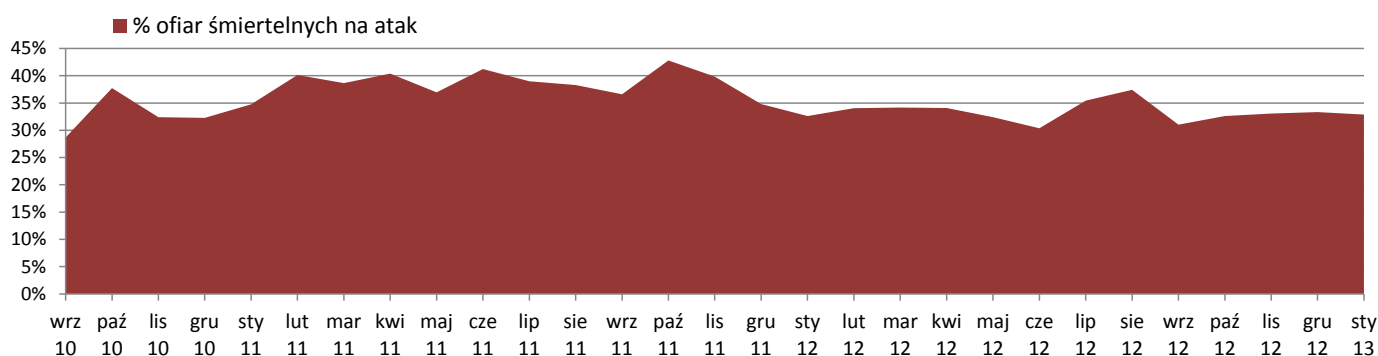

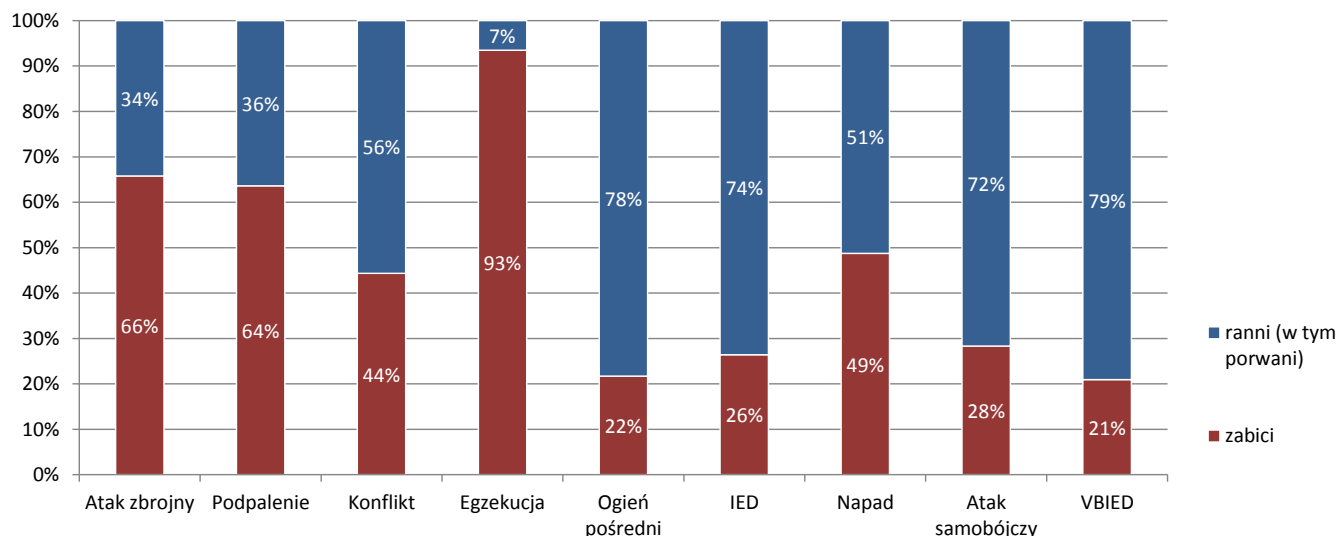
Diagram 2. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Ataki terrorystyczne ogółem a % ofiar śmiertelnych

Wykres 7. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

**Ataki terrorystyczne – ofiary śmiertelne a pozostałe (ranni i uprowadzeni)
(wrz 2010 - sty 2013)**

Wykres 8. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Ataki terrorystyczne – średnia liczba zabitych na atak (wrz 2010 - sty 2013)

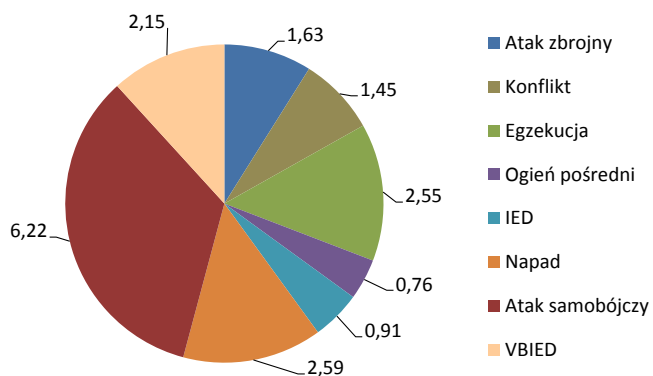

Diagram 3. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

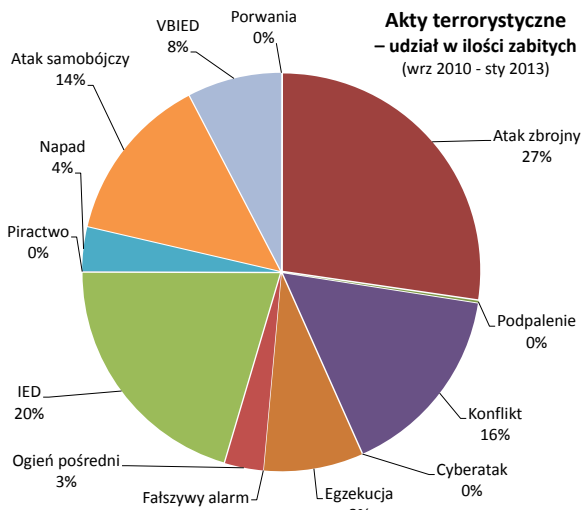

Diagram 4. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Ataki terrorystyczne – średnia liczba rannych na atak (wrz 2010 - sty 2013)

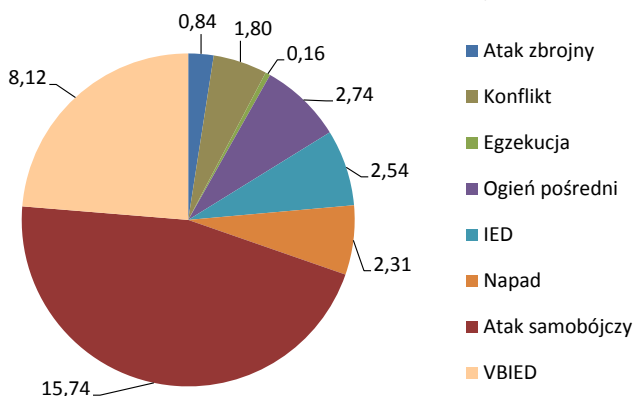

Diagram 5. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

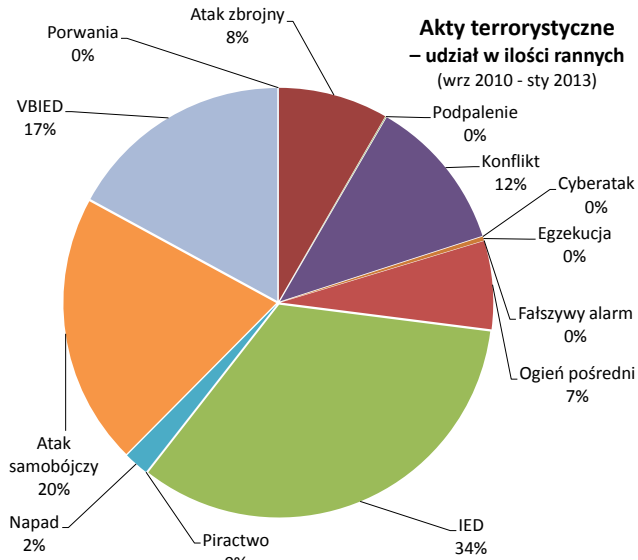

Diagram 6. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Ataki terrorystyczne – średnia liczba ofiar (w tym porwanych) na atak (wrz 2010 - sty 2013)

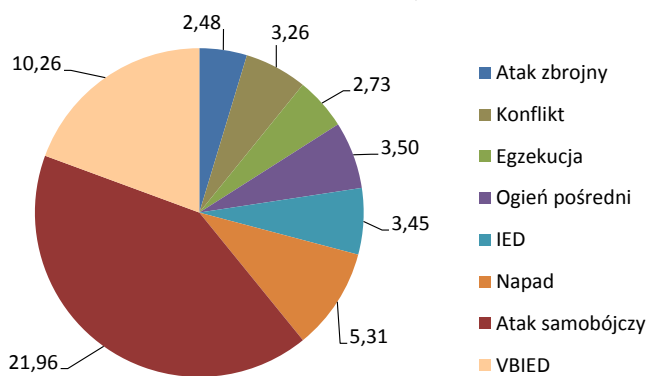

Diagram 7. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

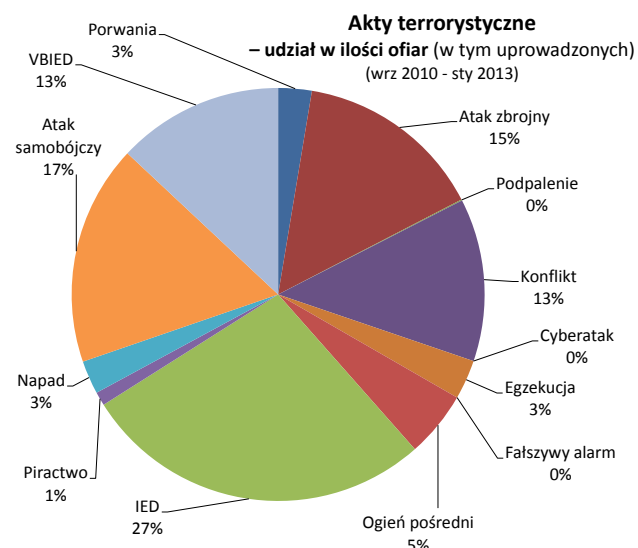
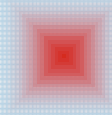
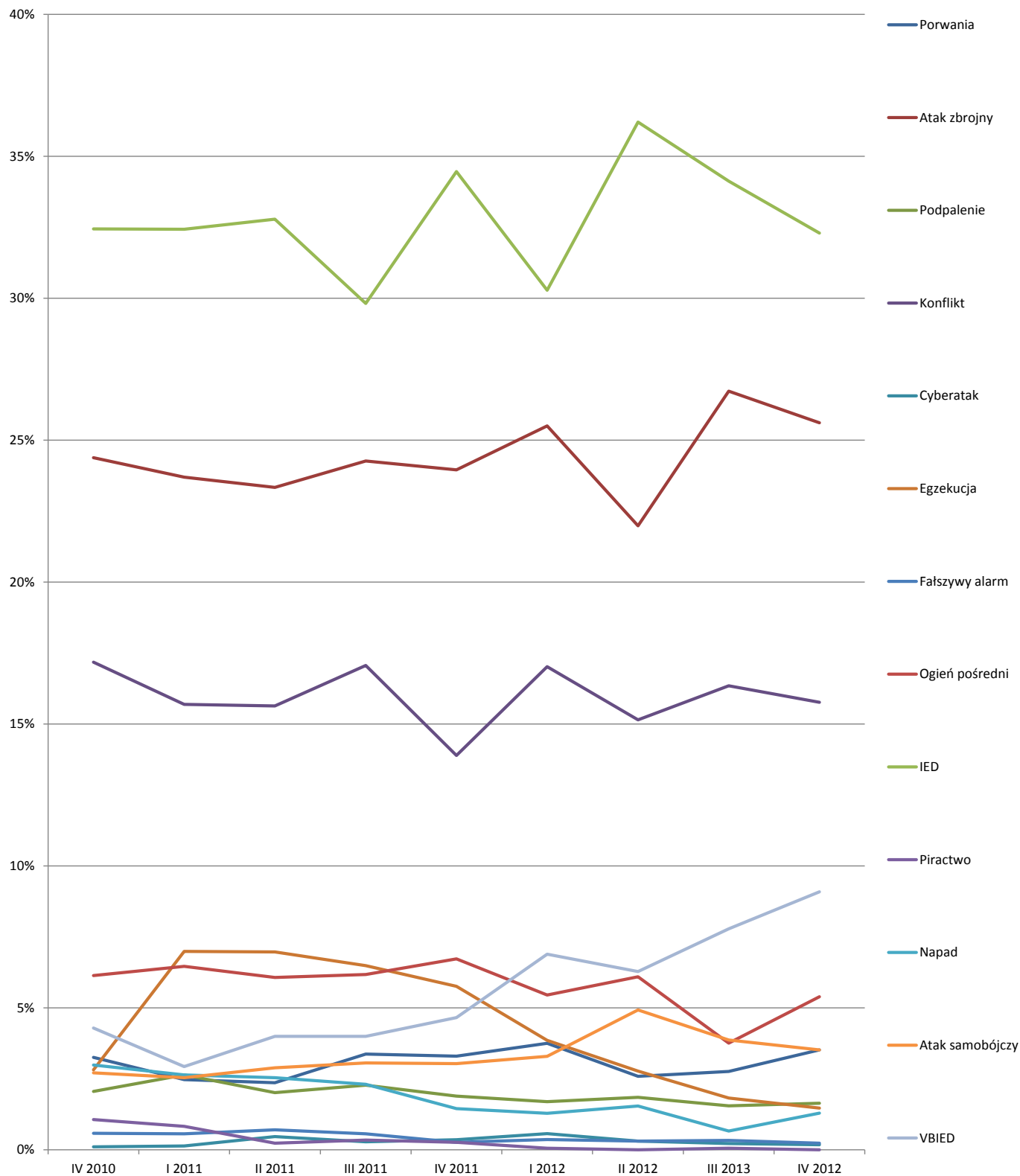

Diagram 8. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

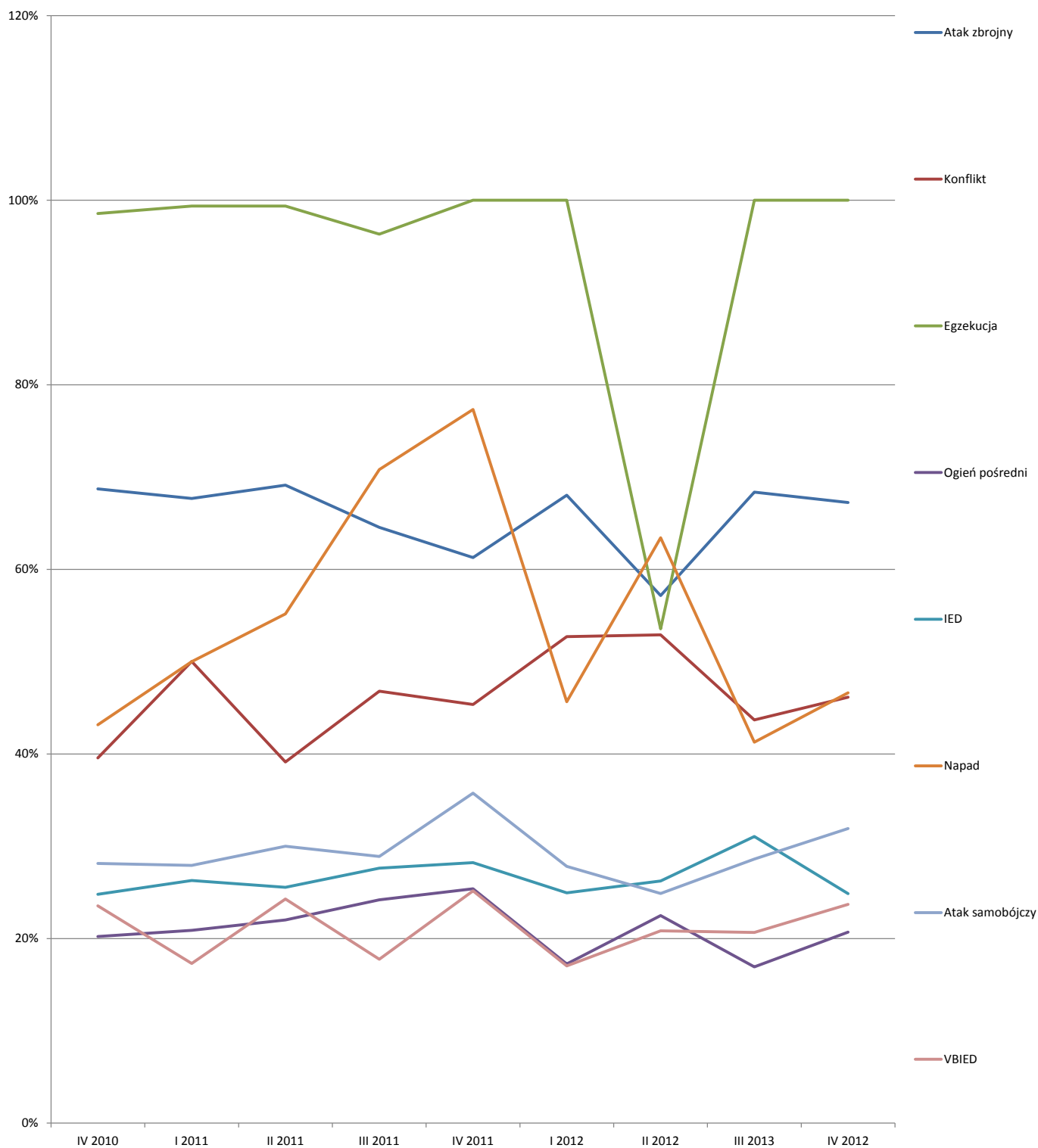

Udział poszczególnych rodzajów ataków w całości, na każdy kwartał

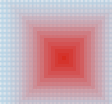

Wykres 9. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

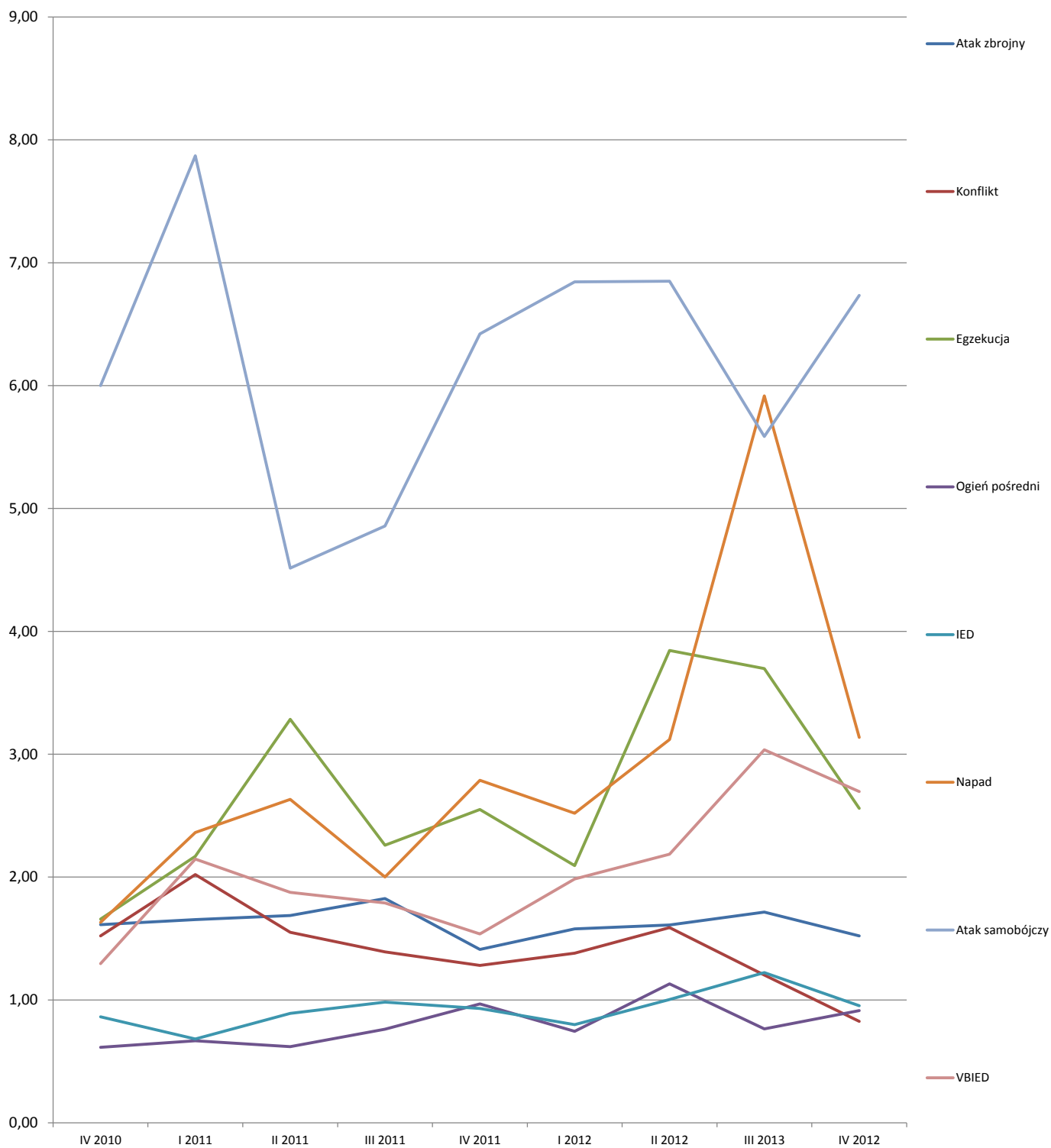
Ataki terrorystyczne a % ofiar śmiertelnych na kwartał

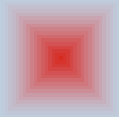
Wykres 10. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

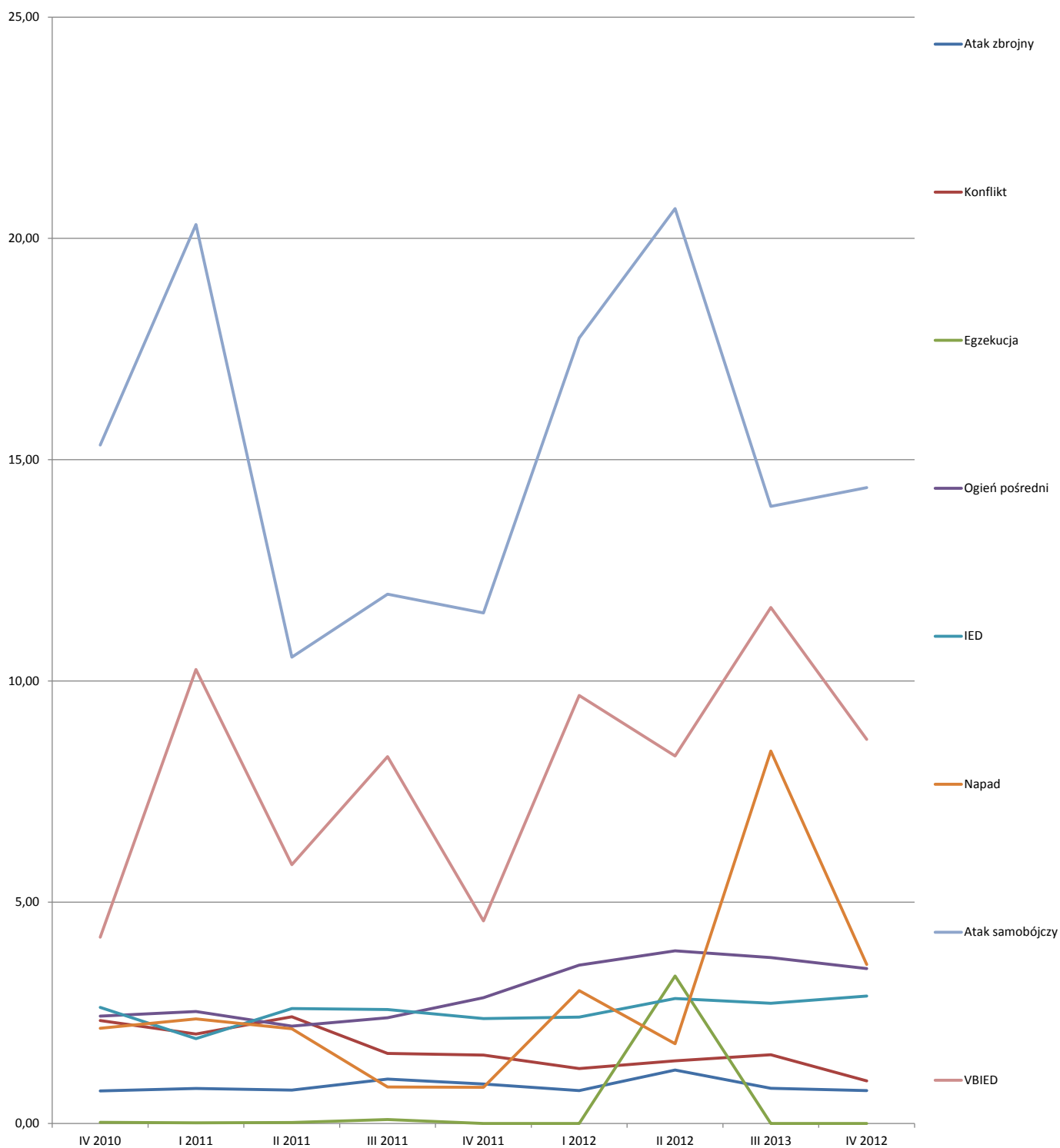
Ataki terrorystyczne a średnia liczba ofiar śmiertelnych na kwartał

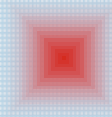
Wykres 11. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

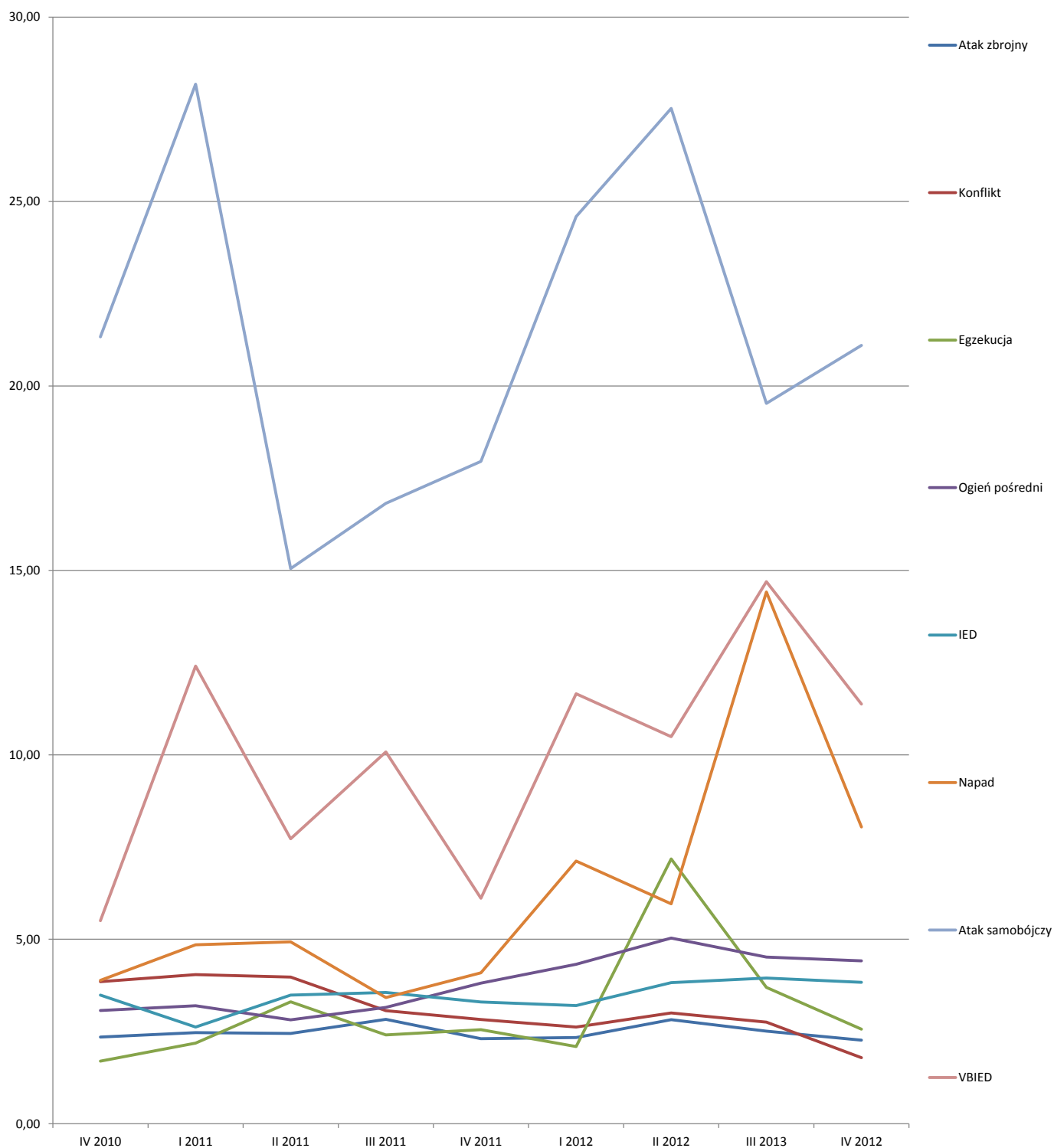
Ataki terrorystyczne a średnia liczba rannych na kwartał

Wykres 12. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Ataki terrorystyczne a średnia liczba ofiar (w tym uprowadzonych) na kwartał

Wykres 13. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Akty terrorystyczne w ujęciu kwartalnym – średnia zabitych, rannych i ofiar na atak

	IV 2010	I 2011	II 2011	III 2011	IV 2011	I 2012	II 2012	III 2013	IV 2012
średnio zabitych na atak	1,29	1,45	1,48	1,43	1,36	1,40	1,66	1,66	1,44
średnio rannych na atak	2,24	2,17	2,13	2,15	2,01	2,61	3,40	3,04	2,80
średnio ofiar (bez uprowadzonych) na atak	3,53	3,62	3,61	3,58	3,37	4,01	5,06	4,70	4,24

Tabela 2. Opracowanie własne, na podstawie danych COE-DAT.

Jak zobaczyliśmy wcześniej, rodzaje ataków terrorystycznych można rozpatrywać na różne sposoby. Gdyby za najgroźniejsze z nich uznać te, w których największy % ofiar to zabici, takimi atakami byłyby kolejno egzekucja (93%), atak zbrojny (66%), podpalenie (64%) oraz napad (49%) i konflikt (44%). Stosunkowo niewielka śmiertelność dotyczy ataku samobójczego (28%), IED (26%), ognia pośredniego (22%) i VBIED (21%). Z drugiej strony, najczęściej ofiar na przeciętny atak przypada kolejno na atak samobójczy (21,96), VBIED (10,26) napad (5,31) ogień pośredni (3,50), IED (3,45) i konflikt (3,26), egzekucję (2,73) i atak zbrojny (2,48). Przeciętna ilość zabitych wynosi najczęściej dla ataku samobójczego (6,22), napadu (2,59), egzekucji (2,55), VBIED (2,15), ataku zbrojnego (1,63), konfliktu (1,45), IED (0,91) i ognia pośredniego (0,76). Przeciętna ilość rannych była najwyższa dla ataku samobójczego (15,74), VBIED (8,12), ognia pośredniego (2,74), IED (2,54), napadu (2,31), konfliktu (1,80) i ataku zbrojnego (0,84), a na jedną egzekucję (co zrozumiałe) przypadało tylko po 0,16 rannych.

Wynioskować można wysoką skuteczność zamachów samobójczych i VBIED, chociaż powodują więcej rannych niż ofiar śmiertelnych, a ataki samobójcze pod tym względem górują (28% do 21%). Napady, ataki zbrojne i konflikty cechują się wysoką śmiertelnością i stosunkowo niską średnią ofiar, co można tłumaczyć dużą ich brutalnością (celem jest zabicie ofiar, a nie ich zranienie). Ataki IED odznaczają się za to podobieństwem do ognia pośredniego - średnia ilość zabitych na atak jest niska (0,91 - 0,76), ale liczba rannych jest już wyższa (2,54 - 2,74), co w przypadku IED można wytłumaczyć pewną ochroną załogi pojazdu przed odłamkami, a w ogniu pośrednim - przypadkowością ofiar.

Podsumowanie

Czy zaprezentowane statystyki pozwalają zauważyć pewne trendy? Liczba zamachów terrorystycznych spada, ale rośnie ich skuteczność: średnia ilość rannych i zabitych na każdy atak jest w ostatnich 2-3 kwartałach wyższa niż rok - dwa lata temu. Tendencję rosnącą pod względem średniej liczby zabitych na atak wykazały atak samobójczy, napad, egzekucja, VBIED, IED i ogień pośredni, w przeciwieństwie do ataku zbrojnego i konfliktu, gdzie wskaźnik ten spada. Średnia liczba rannych wzrosła w atakach typu VBIED, napad i ogień pośredni. Stabilność lub niezauważalny wzrost dotyczy kategorii ataki samobójcze, IED i atak zbrojny. Spadek wartości nastąpił w przypadku konfliktu. Z kolei, wzrost średniej liczby ofiar (w tym uprowadzonych) nastąpił w VBIED, napadach, atakach samobójczych, egzekucjach, ogniu pośrednim i IED. Atak zbrojny cechuje się stabilnością, a tylko dla konfliktu nastąpił spadek, co można uznać za słabnącą skuteczność.

Rośnie ilość ataków typu VBIED (samochód-pułapka) oraz ich udział w ogólnej liczbie comiesięcznych zamachów. W mniejszym stopniu rośnie udział ataków IED oraz samobójczych, a także ataków zbrojnych. Liczba tych ataków spada, ale nie tak szybko jak pozostałych. Spada liczba uprowadzeń i uprowadzonych oraz ich udziału w liczbie ofiar, natomiast udział porwań w ogólnej liczbie ataków terrorystycznych utrzymuje się w równowadze. Liczba konfliktów (potyczek), egzekucji, ognia pośredniego, napadów i podpałów oraz ich udziału w comiesięcznej liczbie zamachów spadły. Na koniec, obok naszych rozważań nie możemy też przeoczyć smutnego faktu, iż za każdą z tych liczb stało życie człowieka i ludzkie tragedie.

SŁAWOMIR BOROWICZ

O skuteczności tortur - inaczej

Tortury - termin znany każdemu, towarzyszący człowiekowi od zarania dziejów. Pomimo tego, iż coraz rzadziej stosowane, niestety obecne również w czasach dzisiejszych. Najczęściej taka forma wydobycia informacji z człowieka jest dziś stosowana wobec osób podejrzanych o popełnienie najcięższych zbrodni - w tym bardzo często aktów terrorystycznych. Na pierwszy rzut oka, wydaje się, że jest to jeden z najlepszych sposobów pozyskania jak największej wiedzy o podejrzanym, zleceniodawcy, planowanym ataku itp., Kiedy jednak zacząłem głębiej zastanawiać się czy przemoc może być skuteczna w celu pozyskania kluczowych wiadomości, począłem odczuwać coraz większe wątpliwości.

Tortury bardzo często obrazują nam sceny filmowe, czy książkowe. Nikt z nas dokładnie nie wie, jak one tak naprawdę wyglądają. Możemy się tylko domyślać, że ich obraz jest zbliżony do tego, jaki kreują go scenarzyści czy pisarze. Problem tkwi jednak nie w metodzie wykonywania przesłuchania, ale tak naprawdę w jego istocie. Zastanówmy się, czym tak naprawdę są tortury. Jest to forma pozyskania czegoś - w tym wypadku informacji - poprzez użycie siły i przemocy. Czy ta definicja nie wydaje się nam do czegoś podobna? Jest ona niemalże identyczna jak powszechnie stosowany opis terroryzmu, który jest charakteryzowany, jako użycie siły lub przemocy w celu uzyskania określonych, z góry zamierzonych celów. Po analizie tych dwóch zachowań, można zaobserwować, że granica dzieląca człowieka prawego od terrorysty, powoli zaczyna się zacierać, ponieważ tortury jak wynika z definicji same w sobie mogą być postrzegane, jako akt terrorystyczny. Zastanówmy się czy stosowanie przemocy w celu pozyskania informacji nie zbliża nas do terrorystów? Nie stawia działania na tym samym poziomie?

Ból, zarówno ten fizyczny i psychiczny, może doprowadzić człowieka do podejmowania bardzo ciężkich i radykalnych decyzji. W czasach PRL szczególnie od-

czuwały to osoby przesłuchiwane przez funkcjonariuszy UB. Brutalne metody pozyskiwania informacji, doprowadzały do paradoksalnych sytuacji, w których podejrzani przyznawali się do zarzutów i przestępstw, których w rzeczywistości nie popełnili. Trzeba pamiętać, że stosowanie tortur i przemocy może prowadzić do pozyskania nieprawdziwych informacji, przekazywanych przez podejrzanego w nadziei na zaprzestanie zadawania bólu. Istotne jest, że w prawie każdym przypadku podejrzany to jeszcze nie przestępca, nie terrorysta - a zwykły człowiek, który może okazać się niewinny. Jak potem oczyścić sumienie z poczucia skrzywdzenia człowieka, który tak naprawdę nic złego nie uczynił?

Na koniec zastanówmy się jeszcze czy stosowanie przemocy wobec terrorystów, czy członków zorganizowanych grup przestępczych pozwoli na uzyskanie istotnych informacji? Wydaje mi się, że nie. Osoby, które są odpowiedzialne za wykonanie zamachu terrorystycznego, pozyskiwanie haraczy, czy płatni mordercy to tak naprawdę pionki na wielkiej szachownicy, którą w rzeczywistości jest określona organizacja terrorystyczna czy przestępcza. Czy te tzw. "pionki" naprawdę posiadają istotne informacje o funkcjonowaniu, hierarchii, siedzibie, kierownictwu "jednostki", której podlegają? Raczej nie, bo co to za organizacja, która wtajemnicza każdego swojego członka w zasady funkcjonowania swojej struktury.

Człowiek w obliczu zagrożenia jest zdolny do różnych, czasem bardzo brutalnych działań. Ale czy tortury naprawdę mają sens? Jeśli przemoc rodzi kolejną przemoc to czy taki łańcuch działań może się szczęśliwie zakończyć? Wydaje mi się, że terrorystom właśnie o to chodzi. Aby pogrzebać resztki naszego człowieczeństwa, spowodować, że nasze ludzkie cechy zostaną ostatecznie pogrzebane. Dlatego uważam, że należy szukać innych kanałów i dróg pozyskiwania informacji, bo cienka granica pomiędzy pokojem a brutalizacją życia może ulec całkowitemu zatarciu.

NATALIA NOGA

Cyberterroryzm - nowe oblicze terroryzmu, część I

Terroryzm jest jednym z największych problemów współczesnego świata. Podczas ostatniej dekady problem ten ewoluował i przybrał nowe oblicze. Doszło do swoistej zmiany jakościowej tego zjawiska, gdzie działania o charakterze terrorystycznym zostały oparte na wykorzystaniu nowych środków i technik. Oczywisty jest fakt, iż w obecnych czasach funkcjonowanie społeczeństw w coraz większym stopniu staje się uzależnione od systemów informatycznych, a zwiększenie możliwości wykorzystania zaawansowanej technologii powoduje pojawienie się nowego obszaru do nielegalnej działalności.

Dostrzec można, że w związku z tym Internet może być doskonałym narzędziem wykorzystywanym również przez terrorystów. Dzięki rozwojowi technologii informacyjnej z terroryzmu klasycznego wyewoluował jego obecnie najgroźniejszy rodzaj – cyberterroryzm, a zapewnienie bezpieczeństwa w tej dziedzinie stanowi niezwykle ważną gałąź bezpieczeństwa narodowego i jest jednym z najważniejszych wyzwań XXI wieku. Głównym problemem podjętym w pracy jest wskazanie cyberterroryzmu jako jednego z najpoważniejszych i niedocenianych zagrożeń współczesnego świata. Ponadto, praca ma na celu ukazanie analizy tego zjawiska w dwóch aspektach – kiedy Internet jest obiektem ataków lub narzędziem w rękach terrorystów. W odpowiedzi na pytania badawcze autor przedstawi zalety stosowania tej metody walki widziane oczami terrorystów, sposoby, w jaki terroryści mogą wykorzystywać Internet w atakach oraz jakie skutki mogą przynieść takie ataki.

Cyberterroryzm – groźba realna

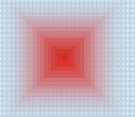
Internet łączy już dziesiątki milionów ludzi na całym świecie, a dynamiczny rozwój infrastruktury systemów komputerowych spowodował wzrost efektywności niemal każdej dziedziny ludzkiej działalności. Obecnie znaczna część gospodarki zależna jest od sprawnego funkcjonowania systemów komputerowych. Wraz z roz-

Fot. marsmet526,

<http://www.flickr.com/photos/75468116@N04/8569854011/>

wojem tych systemów pojawiają się również problemy związane z jego niewłaściwym wykorzystaniem. Rozwój technologii informacyjnej niesie z sobą zatem nie tylko nowe możliwości, ale i nowe zagrożenia związane z cyberprzestrzenią. Jest ona bowiem nie tylko przestrzenią komunikacyjną, ale i „polem walki, terenem, na którym podejmowane są skoordynowane akcje o zabarwieniu politycznym o mniej lub bardziej destrukcyjnym charakterze”¹. Już w latach 90. XX wieku zauważono związek pomiędzy zmianami zachodzącymi w światowym terroryzmie a gwałtownym rozwojem technik informatycznych. Coraz częściej mówiono o powstaniu zupełnie nowych form terroryzmu, który w dużej mierze nastawiony będzie na korzystanie z sieci komputerowych i informacyjnych². Wykorzystanie takich technik sprzyałoby przeprowadzaniu bardziej elastycznych i szybkich ataków. Nawet kilka lat temu Mohammed Omar Bakri, radykalny imam z Londynu, groził, że Al – Kaida wykorzysta sieć komputerową do zadania ciosu Zachodowi³. W niedługim czasie ekstremiści do perfekcji opanowali sztukę wykorzystywania Internetu do walki ideologicznej. Teraz szukają sposobów, by spowodować straty w gospodarce i zdeorganizować życie zachodnich społeczeństw. 11 września przekonał się, że groźba terroryzmu wzrasta, a terroryści są skłonni użyć wszelkich dostępnych środków do osiągnięcia celu. Rozpoczęta po ata-

kach na World Trade Center wojna z terroryzmem przyczyniła się do szybkiego przejmowania taktyk walki cybernetycznej przez organizacje terrorystyczne. Miało to wpływ na powstanie nowej formy terroryzmu, a mianowicie cyberterrorizmu, który w najbliższym czasie może przyjąć formę szczególnego niebezpieczeństwa określanego nawet katastroficznym.

Omawiając zagadnienia związane z cyberterroryzmem i niebezpieczeństwem, jakie z sobą niesie, warto zacząć od przytoczenia definicji tego pojęcia. W literaturze takich definicji możemy znaleźć bardzo wiele. Zdaniem D. Denning, amerykańskiego eksperta do spraw cyberbezpieczeństwa, cyberterrorizm to „(...) *groźba lub bezprawny atak wymierzony w system informatyczny lub zgromadzone dane, w celu zastraszenia czy wymuszenia na władzach państwowych lub jej przedstawicielach ustępstw lub oczekiwanych zachowań, w celu wsparcia określonych celów (np. politycznych). Aby działania takie zostały zakwalifikowane jako terroryzm informacyjny, atak powinien powodować znaczne straty lub takie skutki, które wywołują poczucie strachu*”⁴. Analizując te słowa można wywnioskować, że zjawisko to polega na ingerencji w sieci informatyczne w celu objęcia całkowitej kontroli nad funkcjonowaniem systemu z zamiarem zniszczenia lub uniemożliwienia jego funkcjonowania czy też sprawowania nad nim kontroli. Jednak opierając się na tej definicji można stwierdzić, że do tej pory nie było przypadku aktu cyberterrorystycznego. Nieco inną definicję tego pojęcia stworzył NIPC (US National Infrastructure Protection Centre - Departament Bezpieczeństwa Krajowego Stanów Zjednoczonych), tj. „(...) *akt kryminalny popełniony przy użyciu komputera i możliwości telekomunikacyjnych, powodujący użycie siły, zniszczenie i/ lub przerwanie świadczenia usług dla wywołania strachu poprzez wprowadzanie zamieszania lub niepewności w danej populacji, w celu wpływania na rządy, ludność tak, aby wykorzystać ich reakcje dla osiągnięcia określonych celów politycznych, społecznych, ideologicznych lub głoszonego przez terrorystów programu*”⁵. Postępując tą definicją można stwierdzić, że na świecie były już przypadki aktów cyberterrorizmu. Nale-

żą do nich między innymi przypadek „cybotażu” na australijską oczyszczalnię ścieków czy ataki cybernetyczne na obiekty infrastruktury krytycznej Estonii. Szczególnie użyteczną definicję pojęcia cyberterrorizmu przedstawia agent specjalny FBI, Mark Pollit. Łączy on dwa elementy – „terroryzm” i „cyberprzestrzeń” mówiąc, że „*cyberterrorizm to przemyślany, politycznie umotywowany atak, skierowany na informacje, systemy komputerowe, programy i bazy danych, który prowadzi do zniszczenia celów niewojskowych, przeprowadzony przez grupy obce narodowościowo lub przez tajnych agentów*”⁶. Jest to wybiegająca w przyszłość definicja cyberterrorizmu i terroryzmu w ogóle. Nie ogranicza ona cyberterrorizmu do zjawisk czysto informatycznych. Wywnioskować z niej można, że atak na informacje i systemy komputerowe może nastąpić przy użyciu środków zarówno fizycznych, jak i informatycznych. Na tej podstawie należy zrozumieć, czego możemy się spodziewać w najbliższym czasie i w jakim kierunku zmierza terroryzm. Wszystkie przedstawione definicje pojęcia cyberterrorizmu ukazują zatem, że jest to działanie, w którym posługiwanie się zdobyczami technologii informacyjnej ma na celu wyrządzenie szkody z pobudek ideologicznych lub politycznych, szczególnie w odniesieniu do infrastruktury o istotnym znaczeniu dla obronności lub gospodarki atakowanego kraju.

Trochę historii

Pierwsze wzmianki o niebezpieczeństwie zamachów terrorystycznych przy użyciu systemów komputerowych pojawiły się w 1979 r. w raporcie szwedzkiego ministerstwa obrony na temat zagrożeń społecznych związanych z komputeryzacją⁷. W wypowiedziach amerykańskich specjalistów w dziedzinie wywiadu wojskowego samo słowo *cyberterrorizm* zaczęło być używane już w latach 80. O tej nowej formie terroryzmu zaczęto mówić coraz częściej. Na przełomie lat 80/90 XX wieku medialną gwiazdą został Kevin Mitnick. Na liście poszukiwanych przez FBI oszustów komputerowych zajmował pierwsze miejsce. Został schwyty w 1995 r. i skazany wyrokiem sądu na wieloletnie pozbawienie polności uzasadnieniem: „uzbrojony w klawiaturę, jest

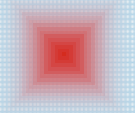
groźny dla społeczeństwa”⁸. Był znakomitym hakerem, włamał się m.in. do komputerów Pentagonu, laboratorium Digital Equipment Corporation, banków i sieci telefonicznej Pacific Bell, z których wykradał tajne dane. Po odbyciu wyroku został konsultantem firmy zabezpieczającej komputery, a narzędzia, których używał w czasie włamań zostały wykorzystane w systemach zabezpieczeń wielu krajów. Zbieranie informacji oraz operacje psychologiczne i manipulowanie percepcją w wojnie informacyjnej stosowali również terroryści. Niektóre grupy w swoich działaniach wykorzystywały Internet do propagandy i zbierając informacje z różnych bezpośrednio przyłączonych źródeł. Clark Staten, dyrektor ENRI (Emergency Response & Research Institute - Instytut Badania Nagłych Sytuacji i Reagowania na nie) w lutym 1998r. zeznał przed podkomisją senatu amerykańskiego, że „nawet małe grupy terrorystyczne korzystają teraz z Internetu do nadawania komunikatów i jednoczesnego wprowadzania w błąd ludności wielu krajów”⁹. Przekazał on również kopie komunikatów z propagandą antyamerykańską i antyizraelską oraz groźbami, gdzie szeroko było rozpowszechniane hasło ekstremistów wzywające do „dżihad” przeciw Ameryce i Wielkiej Brytanii. W czerwcu tego samego roku w US News & World Report podano, że z 30 grup terrorystycznych (które umieszczone są na liście amerykańskiego Departamentu Stanu) 12 znajduje się w Internecie i nie można zmusić ich do opuszczenia sieci¹⁰.

Obecnie nie ma dowodów na to, że któryś z krajów na świecie prowadzi cyberataki, jednak Internet już nie raz był wykorzystywany jako broń. W roku 1999, w czasie walk w Kosowie, obie strony konfliktu korzystały z Internetu. Wspierał on oficjalną propagandę zarówno natowską, jak i jugosłowiańską, służył do komunikowania się, demonizowania przeciwnika, atakowania za pomocą wirusów i włamywania się na strony internetowe. Serbowie wysyłali tysiące e-maili z apelem o zaprzestanie bombardowania do różnego rodzaju organizacji – prasy, radia, telewizji, rządów państw NATO. Niektóre z nich skupiały się na masakrach, które powodowały naloty dokonywane przez natowskie samoloty, inne miały charakter antyamerykański i antyna-

towski. Z kolei NATO, Brytyjczycy i Amerykanie Internetu używali do celów propagandowych¹¹. NATO poniosło istotną porażkę prestiżową już tydzień po rozpoczęciu operacji. Atakujący hakerzy z Serbii i Czarnogóry zablokowali oficjalny serwer WWW Sojuszu wysyłając przez łącza poczty elektronicznej kilkadziesiąt tysięcy listów protestujących przeciw operacji NATO w Jugosławii. Informatycy musieli zmienić strukturę sieci i oficjalną stronę internetową, a także założyć odpowiednie filtry wzmacniające moc serwerów. Przykład ten jest znakomitym dowodem na to, że konfliktowi konwencjonalnemu mogą towarzyszyć również konflikty elektroniczne.

Falę ataków cyfrowych spowodował konflikt chińsko-tajwański. W roku 1999 r., kiedy prezydent Tajwanu Li Teng-Hui wezwał do traktowania Tajwanu i Chin jako równoprawnych państw mówiąc, że relacje z Chińską Republiką Ludową mają charakter „specjalnych stosunków międzypaństwowych”, spowodował wzrost napięcia w kontaktach z CHRL. Konflikt ten miał swoje odbicie w cyberprzestrzeni, gdyż na początku 1999 r. chińscy hakerzy uderzyli na kilka tajwańskich stron rządowych. Najpoważniejszym atakiem był ten z 11 sierpnia, kiedy zablokowano działanie i skasowano dane strony Kongresu. Na zaatakowanych stronach umieszczono napis „Istnieją tylko jedno Chiny, tylko jedno Chiny są potrzebne” oraz czerwoną flagę¹².

Najbardziej zaciętą wojną internetową był jednak konflikt arabsko – izraelski. Palestyńczycy nazywają tę formę walki elektronicznym *dżihadem*. Wszystko zaczęło się w październiku 2000 roku, gdy libański Hezbollah wprowadził do Libanu trzech izraelskich żołnierzy. Po raz pierwszy od wiosny 2000 roku, gdy siły zbrojne Izraela wycofały się z Libanu, ich pododdziały znowu się tam pojawiły. Zmaganiom towarzyszyły walki w sieci. Do akcji przystąpili hakerzy obu stron, bez słowa zachęty ze strony rządu. Pro-izraelscy hakerzy atakowali strony internetowe, przede wszystkim rządowe i finansowe. Włamali się również na stronę organizacji terrorystycznej umieszczając na niej gwiazdę Dawida, izraelski hymn i hebrajskie napisy. W odpowiedzi pro-palestyńscy hakerzy zaatakowali strony Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Ministerstwa Obrony. Wśród

nich działali terroryści z Hezbollahu, Hamasu, Al-Kaidy i innych organizacji.

Do komputerowych ataków dochodzi nie tylko na Bliskim Wschodzie. W kwietniu 2001 roku Chińczycy przejęli amerykański samolot zwiadowczy, który po zderzeniu z chińskim myśliwcem przymusowo lądował w Chinach. Pekin oskarżył Waszyngton o szpiegostwo, a do akcji ruszyli hakerzy, którzy próbowali usuwać słowa poparcia dla rządu wroga. Pomiędzy Chinami a USA wybuchła wojna elektroniczna. Amerykańscy hakerzy na stronach chińskich instytucji i firm umieścili pornograficzne obrazki i obraźliwe hasła, a ponadto dokonali kilkuset ataków m.in. na China Telecom, China Nuclear Information Center oraz strony rządowe. Chińczycy odpowiedzieli od razu. Na stworzonej przez nich stronie KillUSA.com wszyscy, którzy chcieli wziąć udział w antyamerykańskiej krucjacie, mogli znaleźć potrzebne do tego oprogramowanie. Zaatakowano też Biały Dom, Departamenty Pracy, Zdrowia, Energetyki, Spraw Wewnętrznych, Izbę Reprezentantów i Dowództwo Marynarki Wojennej. W wyniku obopólnych działań zdobyto ponad 300 chińskich i półtora tysiąca stron amerykańskich¹³. Elektroniczny konflikt między tymi dwoma państwami udowodnił, że ataki hakerów stają się coraz groźniejsze i że być może w przyszłości wojna taka spowoduje znacznie poważniejsze skutki.

Innym, nagłośnionym publicznie atakiem był przypadek „cybotażu” na oczyszczalni ścieków w australijskim Sunshine Coast z 2000 roku. 49-letni konsultant projektu wodnego, którego nie przyjęto do pracy w firmie instalującej komputerowy system sterowania przepływem ścieków dla Maroochy Shire Council, włamał się do tego systemu i skierował miliony litrów zanieczyszczeń do parków, rzek i zakładów przemysłowych. W wyniku ataku zginęła olbrzymia liczba zwierząt wodnych, a woda w strumieniach stała się czarna. Jest to pierwsze znane umyślne cybernetyczne uderzenie na infrastrukturę krytyczną dokonane przy użyciu dostępnych w Internecie narzędzi. Istotny jest fakt, że powiodła się dopiero 45 próba ataku, a poprzednie 44 nieudane nie zostały nawet zauważone¹⁴. Możliwość przeprowadzenia ataku cyberterrorystycznego na infra-

strukturę krytyczną państwa amerykańskie służby specjalne zauważyły też w roku 2002 roku. Znalaziono wtedy w Kabulu w komputerze członka Al-Kaidy dowody, że organizacja ta zainteresowana jest uderzeniem w cyfrowe systemy kontroli. Odkryto liczne narzędzia internetowe, mogące służyć do przeprowadzenia ataku, a także ukryte pliki przedstawiające model jednej z tam wodnych oraz oprogramowanie stymulujące katastrofę. Po raz kolejny widać, że przeprowadzenie ataku cyberterrorystycznego jest o wiele łatwiejsze, gdyż zniszczenie tamy w konwencjonalny sposób wymagałoby użycia wielu ton materiałów wybuchowych. Podobne zagrożenie istniało w roku 1997, kiedy to 12 letni haker przypadkowo włamał się do systemu sterującego tamą w Arizonie. Przez swoje działanie mógł spowodować ogromną katastrofę.

Stosowanie technologii informatycznych i zdobywanie doświadczenia w posługiwaniu się komputerami powinno być znakiem ostrzegawczym już po 11 września 2001 roku. Wtedy to Ramzi Yousef – mózg zamachu bombowego na World Trade Center – w swoim komputerze przechowywał plany zniszczenia amerykańskich samolotów¹⁵. Ataki na World Trade Center w Nowym Jorku i Pentagon w Waszyngtonie w sposób jednoznaczny udowodniły, że „(...) dzisiejsze zagrożenia posiadają inną naturę i skalę niż dotychczas, a współczesna odpowiedź na te zagrożenia jest nieadekwatna. Broń projektowana w celu przeciwstawienia się zagrożeniom, w końcu ostatniego tysiąclecia, nie będzie w stanie sprostać im w pierwszych dekadach XXI wieku. Nowe, często o asymetrycznym charakterze zagrożenia dla bezpieczeństwa globalnego wymagają nowego myślenia”¹⁶. Zamachy te pokazały, że pomiędzy cyberstrukturami i strukturami fizycznymi istnieją wzajemne powiązania, a zniszczenie jednej pociąga konsekwencje dla drugiej. Jest to tzw. efekt domina - uszkodzenie sieci w jednym sektorze gospodarki może wywołać przerwanie działania wielu innych, a tym samym spowodować zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego. Po atakach stratami nie tylko ludzkimi, ale i właśnie zniszczeniami w gospodarce, stratami firm i rynków finansowych przechwalał się Osama bin La-

den. W swoich wypowiedziach podkreślał często, że wydarzenia te kosztowały Amerykę biliony dolarów. Miał zatem rację Brenton Greene (zastępca menadżera National Communications System) mówiąc, że „każde poważne cyberzdarzenie będzie miało swoje konsekwencje fizyczne i odwrotnie – każde poważne zdarzenie fizyczne będzie miało swoje konsekwencje w cyberprzestrzeni. W rezultacie oddzielenie zdarzeń obu typów nie będzie możliwe”¹⁷.

Ewolucja terroryzmu w kierunku korzystania z nowoczesnych technologii postępuje coraz szybciej od rozpoczęcia amerykańskiej wojny z terroryzmem. Zauważyć można coraz więcej dowodów wskazujących na zainteresowanie organizacji terrorystycznych wykorzystaniem nowoczesnych technologii, głównie Internetu, w swoich działaniach. W jednej z siedzib Al – Kaidy amerykańscy żołnierze znaleźli komputer z modelami zapory wodnej. Został on sporządzony za pomocą specjalistycznego oprogramowania inżynierskiego i architektonicznego, a służyć miał studiowaniu najlepszych sposobów atakowania zapór oraz symulowania katastrof spowodowanych ich uszkodzeniem¹⁸. Agenci Al – Kaidy, którzy rozproszeni są po całym świecie także przyznali, że byli szkoleni do przeprowadzania ataków na ważne części infrastruktury.

Rosnące zagrożenie cyberterrorystyczne zauważono także w roku 2002, kiedy CIA w liście przesłanym do przewodniczącego Senackiej Komisji specjalnej do spraw wywiadu – senatora Boba Grahama – stwierdza, że „(...) Al - Kaida i różne sunnickie grupy ekstremistyczne popierające działania antyamerykańskie prawdopodobnie spróbują dokonać w przyszłości ataku cybernetycznego. Jest to zgodne zarówno z ich intencjami, jak i z żądzą rozwijania umiejętności hackerskich i informatycznych potrzeb do stworzenia efektywnego modus operandi, nieodzownego do dokonywania skutecznych cyberataków (...) Przeprowadzenie cyberataków na systemy staje się coraz bardziej możliwe dla terrorystów – w miarę zapoznawania się przez nich z celami ataków i technologiami niezbędnymi do ich przeprowadzenia. Różne grupy terrorystyczne, łącznie z Al – Kaidą i Hezbollahem,

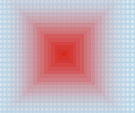
Cyberatak na Koreę Południową

W środę 20 marca nastąpił atak na serwery bankowe i sieci telewizyjnych w Korei Południowej. Do ataku doszło dzień po ogłoszeniu przelotów amerykańskich bombowców strategicznych B-52. O sprawstwo tegoż ataku Koreańczycy podejrzewali pierwotnie Koreę Północną. Jednak jak poinformował rzecznik Południowokoreańskiej Komisji ds. Komunikacji podczas konferencji prasowej adres IP z którego mogło dojść do ataków (połączył się on z poszkodowanymi organizacjami) należy do pul adresowych zarejestrowanych w Chinach. Na ekranach niektórych komputerów pojawiła się czaszka i ostrzeżenia grupy nazywającej się „Whois Team” oraz informujące o tym, że to dopiero początek.

W czasie tego ataku ucierpiały 3 stacje telewizyjne: KBS, MBC i YTN. Stacje te pomimo problemów nie przerwały nadawania programów. Kolejnymi celami ataków były 2 banki Shinhan Bank i NongHyup Bank. W przypadku banków problemy z serwerami uniemożliwiły ich pracę nie było możliwości wybierania pieniędzy z bankomatu czy płatności za pomocą kart, bankowość elektroniczna również przestała działać.

coraz skuteczniej posługują się technologiami internetowymi i komputerowymi – FBI odnotowuje rosnącą liczbę zagrożeń”¹⁹.

W kwietniu 2007 roku świat obiegła kolejna elektryzująca wiadomość. Tym razem doszło do zorganizowanego na dużą skalę ataku cybernetycznego na obiekty infrastruktury krytycznej Estonii. Za tym wydarzeniem przemawia kontekst sytuacyjny, gdyż przed inwazją doszło w Tallinie do krwawych zamieszek ulicznych między członkami rosyjskiej mniejszości narodowej a estońskimi nacjonalistami z powodu przeniesienia pomnika ku czci żołnierzy radzieckich. Rosyjscy hakerzy przechycili kontrolę na ponad milionem prywatnych komputerów w 174 krajach i stworzyli cyber-

netyczną broń, za pomocą której przez trzy tygodnie bombardowali serwery estońskiej infrastruktury krytycznej: banki, urząd prezydenta, ministerstwa, urzędy bezpieczeństwa państwa, środki masowej komunikacji itp²⁰. Wszystkie te działania skutecznie paraliżowały pracę atakowanych obiektów. Premier Estonii przyznał, że „na Estonii testowano nowy model wojny cybernetycznej i, że to pierwszy przypadek takiego zaatakowania niepodległego państwa przez Internet”²¹. Ten przypadek po raz kolejny udowadnia skuteczność wojny cybernetycznej.

W 2008 roku również doszło do ataków cybernetycznych. Miały one miejsce w Gruzji, a odbyły się równoległe do konwencjonalnych działań wojennych. Doszło wtedy do zmasowanych ataków na gruzińskie strony internetowe, a zniekształcone zostały najważniejsze strony państwowe. Dziś o te ataki podejrzewa się głównie obywatele Rosji, a w szczególności organizację Russian Business Network. Wynika to z faktu, iż na rosyjskich serwisach internetowych podczas rozpoczęcia działań zbrojnych zaczęły się pojawiać narzędzia i ogólnodostępne instrukcje do przeprowadzania ataków wraz z listą celów²².

Szukającą informacją dla świata była również wiadomość na temat ataku cybernetycznego z października 2010 roku, w skutek którego zainfekowane zostały irańskie systemy obsługujące niemal całą infrastrukturę państwa – od sieci elektrowni, przez rurociągi ropy naftowej, aż po systemy wojskowe. Przypuszcza się, że celem ataku było zniszczenie, uszkodzenie bądź zlikwidowanie reaktora jądrowego Iranu. Nie wyklucza się, że trojan którego użyto – *Stuxnet*²³, został wprowadzony do irańskiego systemu przez pracownika jednej z rosyjskich firm podwykonawczych zaangażowanych w budowę elektrowni. Trojan ten skutecznie sparaliżował irański system komputerowy, który nadzorował pracę podziemnego ośrodka wzbogacania uranu w Natanz, opóźniając uruchomienie elektrowni jądrowej w Buszerze o dwa miesiące²⁴. O skali ataku świadczyć może fakt, że w Iranie zainfekowanych zostało blisko 30 tysięcy komputerów.

Ciąg dalszy - Współczesna istota oraz znaczenie cyberterroryzmu, już w następnym numerze.

Przypisy

- 1 A. Adamski, Cyberterroryzm, [w:] Materiały z konferencji na temat terroryzmu 11.04.2002r., Wydział Prawa UMK Toruń, Toruń 2002, s.6.
- 2 W.J. Wójcik, Zagrożenia w cyberprzestrzeni a przestępstwa ekonomiczne, [w:] Cyberterroryzm – nowe wyzwania XXI wieku, [z:] <http://www.dobrauczelnia.pl/upload/File/KONFERENCJE/Cyberterroryzm/Wojcik.pdf>, s. 4, z dnia 15.06.2012
- 3 D. Verton., Black Ice. Niewidzialna groźba cyberterroryzmu, Helion, 2004, s.133.
- 4 D. Denning, Cyberterrorism, [z:] <http://www.cs.georgetown.edu/~denning/infosec/cyberterror-GD.doc>, z dnia 24.08.2000
- 5 L. Garrison., M.Grand, Cyberterrorism: An evolving concept, NIPC Highlights, [z:] <http://www.nipc.gov/publications/highlights/2001/highlight-01-06.htm>
- 6 M. Pollit., Cyberterrorism: Fact or Fancy? Proceedings of 20-th National Information Systems Security Conference, październik 1997, s. 285-289.
- 7 M. Łapczyński, Czy grozi nam cyberterroryzm? http://konflikty.wp.pl/kat,1020699,title,Czy-grozi-nam-cyberterroryzm,wid,11640989,wiadomosc.html?tid=1dcc6&_tictsn=3, z dnia 29.10.2010.
- 8 L.M. Terrence, Cyberterrorism.
- 9 L. Staten Clark, zeznanie przed Subcommittee of Technology, Terrorism and Government Information, U.S. Senate Judiciary Committee, 24.02.1998.
- 10 D. Denning Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2002, s.77.
- 11 M.F. Gawrycki, Cyberterroryzm, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 2003, s.166-167.
- 12 Tamże, s. 171.
- 13 L.M. Terrence, Cyberterrorism... dz. cyt.
- 14 D. Verton, Black ice..., dz. cyt., s.67.
- 15 B. Hołyst., Cyberterroryzm, [z:] <http://www.zabezpieczenia.com.pl/ochrona-informacji/cyberterroryzm>, z dnia 15.06.2012.
- 16 R. Hall, C. Fox, Ponownie przemysleć bezpieczeństwo, Przegląd NATO, Zima 2001/2002, s.8.
- 17 L.M. Terrence, Cyberterrorism, ETE TOO, productions for The History Channel, A&E Television Networks 2003.
- 18 D. Verton, Black Ice..., dz. cyt., s.68.
- 19 Tamże, s.164.
- 20 R. Białoskórski, Cyberzagrożenia w środowisku bezpieczeństwa XXI wieku – zarys problematyki, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Cła i Logistyki, Warszawa 2011, s. 50.
- 23 Na Estonii testowano wojnę cybernetyczną, Wprost 24, 29.05.2007r. <http://www.wprost.pl/ar/?O=107407>, z dnia 15.06.2012.
- 24 I. Bunsch., J. Świątkowska, Cyberterroryzm – Nowa forma zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego w XXI wieku, [z:] <http://ik.org.pl/publikacja/nr/4298/> z dnia 15.06.2012, s. 9.
- 25 Pierwszy znany robak używany do przeprogramowywania instalacji przemysłowych i szpiegowania.
- 26 R. Białoskórski, Cyberzagrożenia..., dz. cyt., s. 52.

KAZIMIERZ KRAJ

Generał major Walerij Nikołajewicz Wieliczko

Walerij N. Wieliczko, ur. 10 lutego 1945 r. w Tebrizie (Iran), generał major w stanie spoczynku KGB. W latach 1964 – 1967 odbył zasadniczą służbę wojskową, ukończył szkołę podoficerską, doszedł do stanowiska dowódcy plutonu przeciwczołgowego, po ukończeniu specjalnych kursów Przykarpackiego Okręgu Wojskowego w 1967 r. awansował na młodszego lejtnanta. W 1971 r. ukończył uniwersytet w Woroneżu – specjalność radiofizyka i elektronika. Pracował w biurze konstrukcyjnym sektora obronnego, przygotował pracę doktorską, której nie obronił ze względu na podjęcie służby w KGB. Absolwent Mińskiej Szkoły KGB. Karierę służbową zaczynał od poziomu oficera operacyjnego, następnie był zastępcą naczelnika wydziału kontrwywiadu ekonomicznego, naczelnikiem wydziału analitycznego Woroneżskiego Zarządu KGB. Od 1980 r. w II Głównym Zarządzie KGB (kontrwywiad) w Moskwie, prowadził prace operacyjne na kierunku wyjazdu obywateli ZSRR za granicę (zdrada ojczyzny). Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę w celach służbowych. Następnie był instruktorem Komitetu Partyjnego KPZR KGB, nadzorował organizacje partyjne 6 i 9 wydziałów KGB oraz wydział śledczy. Od 1986 r. do 1991 r. pomocnik naczelnika 9. Zarządu KGB (ochrona), zastępca naczelnika oddziału szkolenia i przygotowania bojowego, następnie naczelnik oddziału (sztabu) Służby Ochrony KGB ZSRR. Uczestnik wielu przedsięwzięć

W. N. Wieliczko,
żołnierz służby zasadniczej Armii Radzieckiej

ochronnych, doradca ds. bezpieczeństwa jednego z liderów państw północnoafrykańskich, uczestnik działań bojowych. Kierował też w 1991 r. przygotowaniem do pokojowego spotkania Jelcyna, Nazarbajewa i Mutalibowa w Górnym Karabachu. Promotor dwóch rozpraw doktorskich o tematyce specjalnej.

W sierpniu 1991 r. wspierał Państwowy Komitet Stanu Wyjątkowego (tzw. pucz Janajewa). Poddany półtorarocznemu śledztwu.

Od 20 lat prezydent Klubu Weteranów Bezpieczeństwa Państwowego. Był m.in. członkiem Zarządu Rady Weteranów FSB, Rady Konsultacyjnej przy dyrektorze FSB, wiceprezydent Stowarzyszenia Pracowników Organów Ochrony Porządku Publicznego i Służb Specjalnych FR. Autor ponad dwustu publikacji, książek, kilku scenariuszy do filmów telewizyjnych związanych z historią rosyjskich (radzieckich) służb specjalnych. Od kwietnia 2001 r. członek – korespondent Rosyjskiej Akademii Nauk Podstawowych, członek prezydium Stowarzyszenia Studiowania Historii Ojczystych Służb Specjalnych. Prowadził wykłady podczas konferencji w Rosji oraz za granicą m.in. we Francji oraz Wielkiej Brytanii. Posiada obszerną bibliotekę książek związaną z historią służb specjalnych. Numizmatyk i falerysta. Żonaty, dwie córki, wnuk i wnuczka.

W. N. Wieliczko na strzelnicy
- lata 90-te XX w.

Fot. archiwum autora

KAZIMIERZ KRAJ

Baron Romuald Ludwik Pillar von Pilchau

Baron Romuald Ludwik Pillar von Pilchau ur. 19 lipca 1895 r. w Wilnie¹ był jednym z najwybitniejszych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwowego ZSRR. Ciotka twórcy radzieckich organów bezpieczeństwa Feliksa Dzierżyńskiego, baronowa Zofia Pillar von Pilchau, była babcią młodego Romana. Tak, więc Roman Pillar był ciotecznym siostrzeńcem Żelaznego Feliksa.

Według Józefa Mackiewicza młody Pillar był pod silnym wpływem swojego wuja Dzierżyńskiego, co spowodowało, że zerwał kontakty ze swoją rodziną, jako młodzieniec. Młody baron, przyszły czekista uczył się w prywatnym gimnazjum w Wilnie oraz w Szwajcarii. Ukończył dwa lata prawa na Uniwersytecie Petersburskim. Od 1914 roku uczestnik ruchu socjaldemokratycznego, mienszewik. Od 1917 socjaldemokrata – internacjonalista, współtwórca Litewskiej Partii Komunistycznej, sekretarz i członek jej Komitetu Centralnego. Przygotowywał powstanie zbrojne na Litwie. W latach 1917 – 1919 przewodniczący Komitetu Wojskowo – Rewolucyjnego Litwy, następnie członek prezydium i sekretarz Komitetu Wykonawczego robotniczych delegatów Litwy i Białorusi. W 1919 roku aresztowany przez władze polskie, wymieniony w 1920 r. przybył do Rosji Radzieckiej. Początkowo pracował w Komisariacie Spraw Zagranicznych zajmując się wymianą więźniów politycznych z Polską. W maju 1920 r. skierowany do organów bezpieczeństwa. Początkowo specjalny pełnomocnik Wydziału Specjalnego WCzK na froncie zachodnim. Od października 1920 r. do lutego 1921 r. prowadziła działalność podziemną na Górnym Śląsku. Od marca 1921 r. naczelnik 15 specjalnego oddziału Wydziału Specjalnego WCzK. Następnie od lipca 1921 r. drugi pomocnik naczelnika Wydziału Specjalnego Sekretretno – Operacyjnego Zarządu WCzK i pomocnik naczelnika Wydziału Zagranicznego WCzK. Po utworzeniu GPU ZSRR zastępca naczelnika Wydziału Kontrwywiadowczego tej instytucji. Czynn timer uczestniczył w opera-

cjach znanych pod kryptonimami **Triest i Syndykat – 2** (ujęcie Borysa Sawinkowa i gra dezinformacyjna z zachodnimi

Fot. Archiwum autora

służbami specjalnymi oraz polskim II oddziałem). Przez cztery lata (1925 – 1929) przewodniczący GPU Białorusi i jego przedstawiciel w Zachodniej Białorusi oraz Białoruskim Okręgu Wojskowym. Od listopada 1929 r. pełnomocny przedstawiciel OGPU w Kraju Północno – Kaukaskim i Azji Środkowej. Od lipca 1934 roku naczelnik Zarządu NKWD ds. Azji Środkowej, a następnie od grudnia tegoż roku naczelnik Zarządu NKWD Kraju Saratowskiego. Nagrodzony za swoją działalność orderem Czerwonego Sztandaru, odznakami *Honorowy Pracownik WCzK – GPU*, pistoletem mauzer z napisem *Za bezlitosną walkę z kontrrewolucją* oraz dyplomem Kolegium OGPU.

W dniu 16 maja 1937 roku został odwołany ze stanowiska i tej samej nocy aresztowany oraz oskarżony o przynależność do Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) oraz szpiegostwo i szkodzenie NKWD. Skazany 2 września 1937 r. na śmierć przez trójkę w składzie: narkom (minister) spraw wewnętrznych, prokurator ZSRR oraz przedstawiciel Izby Wojskowej Sądu Najwyższego ZSRR. W tym samym dniu rozstrzelany. Zrehabilitowany w 1957 r. Jego żona (Tatiana Baranowa (1903 – 1993)) wraz z synami, jako wrogowie narodu zostali zesłani do miejscowości Buzułuk Obwodu Orenburskiego.

Przypisy

1 W literaturze podawany jest również inny rok (1894) oraz miejsce urodzenia (Łapy w Guberni Białostockiej).

Jako ciąg dalszy - cykl szkolenie B

Jako nowy adept na tzw. Bazie, czy jak się powinno to nazywać, zgodnie z nomenklaturą operacyjną, mieszkaniu konspiracyjnym zwanym dalej MK, miałem przejść wstępne przygotowanie do wykonywania zadań pracownika obserwacji zewnętrznej. Pomijając szkolenie związane z przyjściem, wyjściem, zachowaniem się na MK, czyli podstawowymi „odruchami” związanymi z tego typu lokalem, prowadzono kolejne instruktaże. Wtedy przypomniałem sobie, że gdy dochodziłem do siebie po postrzyżynach i czekano na moje przeobrażenie się w mężczyznę w moim wieku (chodziło o wygląd i ubiór), kazano mi czytać jakieś instrukcje. Niewiele z tego zostawało mi w głowie. Nie bardzo rozumiałem, dlaczego to ma być ważne, później przydatne itp. Jedną z instrukcji dotyczyła umiejętności sporządzania rysopisu. Skomplikowanie opisywała charakterystyczne cechy człowieka: płeć, wiek, wzrost, budowę ciała, kształt twarzy, kształt uszu itd.

Nie mogłem się nadziwić, że normalny człowiek ma tyle różniących się detali i można je zapamiętać. Spisać, przekazać komuś i wykorzystać. Dopiero wiele lat później, w trakcie studiów, w czasie zajęć z kryminalistyki poznałem nazwisko człowieka, który starał się usystematyzować sprawy związane z rysopisem. W tym miejscu niezbędny jest krok wstecz. Ostatnie lata XIX wieku. Dynamicznie rozwijają się nauki przyrodnicze i medyczne, a szczególnie medycyna sądowa. W związku z rozwojem przemysłu, migracją ludności, bogaceniem się niektórych warstw społecznych, na uboczu rośnie powoli fala różnorodnych zjawisk przestępczych. Skutkuje to koniecznością stworzenia i opracowania sposobów, zasad zapobiegania i zwalczania tych zjawisk. Dlatego należy wskazać na niezależne opracowania trzech ludzi: Alphonsa Bertillona (Francuza) z dziedziny antropometrii kryminalnej, identyfikacji osoby, Francisa Galtona (Anglika) - opracował zastosowanie daktyloskopii w kryminalistyce oraz Hansa Grossa (Austriaka) , twórcy nowoczesnego podręcznika pracy śledczej.

Seryjny morderca Harald Sassak (z prawej) i szkic pamięciowy, który doprowadził do jego aresztowania.

Fot. commons.wikimedia.org

Powyżej wymienieni uważani są z twórców nowoczesnej kryminalistyki, których myśl nadal jest wykorzystywana i wspierana przez coraz doskonalszą aparaturę, technologię, techniki wykrywacze, stosowana na co dzień w pracy policyjnej.

Wracam jednak do rysopisu. Spotyka się dwóch kolegów jeden z nich mówi: *obok mojego mieszkania, wprowadziła się niezła dziewczyna. Wysoka, blondynka, szczupła...* . Zainteresowany Kolega umawia się na obejrzenie obiektu. Po wskazaniu kobiety mówi do kolegi: *nie jest wysoka tylko wyższa od ciebie, nie jest blondynką, a szatynką...* . Okazuje się, że opis przedstawiony w wersji pierwotnej odbiega od oryginału. Taki błąd w sporządzeniu rysopisu nie może mieć miejsca w pracy obserwacyjnej. Dlatego w szkoleniu duży nacisk kładzie na umiejętność prawidłowego sporządzania rysopisu.

Wracając do kryminalistyki, należy wskazać, że etap zapamiętywania u człowieka składa się z następujących elementów: fazy zapamiętywania, fazy przechowania w pamięci i fazy odtworzenia. Jakość pamięci danej osoby jest związana szeregiem czynników: zdolnością do czasu przechowywania, szybkością i wiernością zapamiętywania, umiejętnością zapamiętywania¹.

W trakcie wpajania tych tajników, olbrzymi nacisk kładziony był na obiektywny przekaz *obrazu* i uwzględnienie w rysopisie wszystkich niezbędnych elementów. Takim sprawdzianem, czy już opanowane zostały podstawowe tajniki, jest polecenie opisanie osoby widzianej kilka minut wcześniej. W pierwszej chwili uzyskujemy zapewnienie, że nie jest to trudne. A za moment okazuje się, że nie mamy danych na temat elementów ubioru, a możemy posłużyć się jedynie jego barwą. Są rozbieżności co do wzrostu, tuszy, koloru włosów itp. Zdarzają się też osoby twierdzące, że *obiekt* widziany był za krótko itp. Z takimi problemami musi umieć sobie radzić pracownik obserwacji zewnętrznej. On też może przez chwilę widział obserwowanego, który wszedł *na adres*. Musi jednak przekazać kolegom jego wygląd, aby nadal mogli kontynuować działania. Bardzo często osoba, która gwarantuje prawidłowość zapamiętanego wyglądu obserwowanego obiektu (tzw. figuranta), pozostaje na posterunku, aby wskazać innym uczestnikom zadania właściwą osobę. Taki sprawdzian czy potrafimy uporać się z tym problemem, można przeprowadzić w każdej chwili. Należy tylko uzgodnić z jedną osobą jej wyjście z sali i polecić sporządzenie rysopisu pozostałym na niej.

Zabawa gwarantowana, a szczególnie wtedy gdy opisywany *obiekt* zapoznaje się z wynikami sprawdzianu, ponownie zaproszony na salę. Warunek jest jeden, grupa nie jest informowana o teście. Każdy pisze swój rysopis samodzielnie, czas sporządzenia wyznacza pierwsza osoba, która uważa swój rysopis za ukończony.

Obecnie nowoczesne techniki pozwalają na szybką dokumentację fotograficzną obiektu obserwowanego i ich bezzwłoczną edycję, co znacznie ułatwia wspomniane powyżej zadanie. Jednakże umiejętność sporządzania rysopisu jest jedną z podstawowych, w kanonie wymaganych począwszy od posterunkowego, aż do asa wywiadu. To w tym momencie widać, jak nauka, a w tym wypadku kryminalistyka jest nierozdzielnie związana z rzeczywistością i pracą służb specjalnych. Drugi sprawdzian,

Na zdjęciu: Profesjonalne oprogramowanie służące do tworzenia portretów pamięciowych. Fot. Adam Janusz, WSliZ Rzeszów

według mnie, nie wiele łatwiejszy od poprzedniego. Na podstawie własnego wizerunku twarzy (zdjęcie, odbicie w lustrze) proszę spróbować wykonać swój portret pamięciowy wykorzystując narzędzie udostępnione na stronie internetowej². Życzę przyjemnej zabawy. Obecnie służby zajmujące się identyfikacją osób, korzystają z doskonalszych narzędzi. Jednakże podstawowe wiadomości związane z tworzeniem rysopisu są nadal niezbędne i aktualne.

Dalsze szkolenie pracownika obserwacji to już zajęcia praktyczne polegające na podejmowaniu pod obserwację osoby na podstawie dostarczonej fotografii. W tym celu zaopatrzony w zdjęcie pracownik obserwacji ma udać się w określone miejsce i z tłumu osób wychodzących na przykład z biurowca ma *wyłuskać* wskazany mu *obiekt*. Aby nie było to takie łatwe ma podany np. 10 minutowy przedział czasowy, w którym *obiekt* znajdzie się w jego zasięgu. Dodatkowo musi umiejętnie i samodzielnie zadbać o legendę swojego pobytu w tym miejscu, w taki sposób, aby nie wzbudzać swoją obecnością zainteresowania otoczenia. Ten drugi element jest oceniany przez obserwujących jego poczynania (bez jego wiedzy), a następnie analizowany w trakcie omawiania całokształtu zadania. W ocenie dużą wagę przywiązuje się do obranej legendy, zachowania obserwatora w chwili zlokalizowania wskazanej osoby. Niejednokrotnie na miejscu nie zjawia się *obiekt*, a wtedy również oceniane są zachowania obserwującego,

jego reakcja na upływ czasu wskazany w zadaniu, sposób opuszczenia miejsca.

Kolejnym etapem szkolenia jest *podejmowanie* pod obserwację wskazanego obiektu. Bardzo często do wzajemnych szkoleń wykorzystywano konieczność doskonalenia pracowników obserwacji i adeptów wywiadu. Był to swoisty bratobójczy pojedynek. Pracownicy obserwacji za zadanie mieli wskazywać słabe strony obserwowanego kandydata na oficera wywiadu. Jego sposób poruszania się po trasie, umiejętność samokontroli, wykorzystywanie naturalnych elementów terenu służących wykryciu obserwacji. A przyszły agent wywiadu miał wskazać ilość obserwatorów, środki transportu jakimi się posługiwali, błędy pracowników obserwacji w trakcie realizacji zadania. Takich szkoleń odbywanych w różnych warunkach terenowych, różnych miastach, coraz bardziej rozwiniętych i skomplikowanych, odbywali przyszli oficerowie wywiadu około pięciu. Oceny były zawsze bezwzględne, ale służyły temu samemu celowi, doskonaleniu technik operacyjnych obu *walczących stron*.

Podczas pierwszych zajęć z przyszłymi asami wywiadu, doskonale rozumiałem, co oznacza wtopienie się w otoczenie, niewyróżnianie się wyglądem, ubiorem, zachowaniem. Ćwiczenia trwały na terenie miasteczka akademickiego, a mój wiek pozwalał na bezpieczne przemieszczanie się wśród studiującej młodzieży, stopienie się z otoczeniem. Natomiast bardzo duży z tym kłopot mieli starsi nie tylko stażem koledzy, na co dzień ubierający się w garnitury. Ale jako *stare wilki* znające doskonale teren, umiejętnie, na odległość, sterowali ruchem obserwatorów w moim wieku. To następny element umiejętności pracownika obserwacji – doskonała znajomość terenu. Jest to bardzo szerokie pojęcie, w którym nie tylko chodzi o swobodne poruszanie się w terenie, ale znajomość tras komunikacji miejskiej, rozmieszczenie pomieszczeń w klubach, restauracjach, hotelach, sklepach. Dawało to później, w razie konieczności wejścia do lokalu szansę na w miarę swobodne poruszanie się. Specyfiką niektórych miast były wtedy ciągi komunikacyjne prowadzące przez kilka posesji, które umożliwiały przemiesz-

czenie się na inną ulicę. Ich znajomość pozwalała na szybką ocenę, czy obserwowany zna teren, a jeśli nie korzystał z tych udogodnień, przy ich wykorzystaniu obserwatorzy byli w stanie dokonywać zmian w szyku obserwacyjnym. Obecnie zmiany własnościowe, rewolucja kamienic, skutecznie wyeliminowały tak urokliwe *szlaki pieszce*. Natomiast powstawanie sklepów wielkopowierzchniowych, galerii handlowych itp. obiektów stawia nowe wezwania przed pracownikami prowadzącymi obserwację w takim terenie. Oprócz ryzyka dekonspiracji swych poczynań wobec obserwowanego obiektu, co skutecznie może zniweczyć inne przedsięwzięcia operacyjne, muszą, tak jak dawniej, dbać o ukrywanie swych działań wobec otoczenia w którym są prowadzone. Szczególnie ważne jest to w dobie tworzenia *enklaw mieszkaniowych*, stref biurowych z ograniczonym dostępem itp. Prowadzenie w takich warunkach obserwacji wymaga doskonałego warsztatu od pracownika obserwacji zewnętrznej jak i od zlecającego zadanie funkcjonariusza operacyjnego. Warunki zmuszają ich do stałej współpracy, wymiany na bieżąco danych umożliwiających sprawne prowadzenie działań.

Starałem się wskazać na elementy szkolenia i doskonalenia umiejętności jakie są wymagane od pracownika obserwacji zewnętrznej. Podkreślić należy, że tylko bieżące doskonalenie się, umiejętna współpraca w grupie, jej perfekcyjne wręcz zorganizowanie, to gwarancja zrealizowania zadania obserwacyjnego. A jest nim uzyskanie danych o rozkładzie dnia obserwowanego obiektu, odwiedzanych przez niego miejscach, sposobie zachowania się, stanie jego emocji, spotykanych osobach itp. Uzyskany w ten sposób materiał, jest wykorzystywany w pracy operacyjnej, a może być dowodem (po pewnej obróbce) w postępowaniu przygotowawczym.

Konsultant II

Przypisy

1. Zob. więcej R. Krawczyk, *Konspekt z wykładów kryminalistyki – przewodnik do nauki przedmiotu, do użytku wewnątrz szkolnego*, Łomża br. roku wyd.
2. <http://flashface.ctapt.de/>.

JACEK KOWALSKI

Przygotowanie planu ochrony obiektu infrastruktury krytycznej

Plan ochrony obiektu infrastruktury krytycznej jest jednym z najważniejszych dokumentów, który reguluje system ochrony takiego obiektu. Zarówno Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007r. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.) jak i Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 1997r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.) w swojej treści odnoszą się do takiego dokumentu, jakim jest plan ochrony. Przy opracowywaniu planu ochrony obiektu infrastruktury krytycznej, został przeanalizowany obiekt należący do infrastruktury krytycznej, jakim niewątpliwie zgodnie z wymienionymi wyżej aktami prawnymi należy składowisko materiałów radioaktywnych. Aby nie naruszać dóbr prawnie chronionych, przede wszystkim informacji niejawnych, zostanie przedstawiony rzeczywisty obiekt, który nie jest obiektem należącym do infrastruktury krytycznej, jednakże na potrzeby artykułu został uznany za właśnie taki obiekt, który spełnia cechy obiektu infrastruktury krytycznej.

Podstawowe akty prawne

„Od kilku lat w Polsce przywiązuje się ogromną wagę do infrastruktury krytycznej i jej zabezpieczenia. Ustawę o zarządzaniu kryzysowym wymienia się, jako podstawowe narzędzie służące jej ochronie. Marginalizuje się jednak znaczenie innych aktów prawnych, których rola jest również bardzo istotna – zawierających rozwiązania stosowane z powodzeniem na długo, zanim ustawa o zarządzaniu kryzysowym wprowadziła systemowe uregulowania w tym obszarze. To właśnie przepisy prawne w nich rozproszone kompleksowo regulują zagadnienia ochrony i eksploatacji tego, co ustawa o zarządzaniu kryzysowym uznała za infrastrukturę krytyczną”¹.

Na zdjęciu: płyty ołowiane używane jako osłona próbki radioaktywnej.
Fot. Changlc, commons.wikimedia.org

Idąc dalej tym tokiem myślenia, trudno nie zgodzić się z autorem powyższego cytatu, dlatego należy mieć na uwadze zarówno ustawę o zarządzaniu kryzysowym jak i ustawę o ochronie osób i mienia, tym bardziej, że obydwa akty prawne odnoszą się do takiego samego rodzaju obiektu² i jego planu ochrony, który poddany został analizie w niniejszym projekcie.

Ustawa o zarządzaniu kryzysowym³ zgodnie ze swoją właściwością określa, jaki podmiot jest odpowiedzialny za sporządzanie planów ochrony infrastruktury krytycznej, ponadto ustawa poprzez swoją delegację⁴ nakazała Radzie Ministrów w drodze rozporządzenia określenie sposobu tworzenia, aktualizacji i struktury planu ochrony infrastruktury krytycznej. Realizując powinność ustawową Rada Ministrów ustanowiła zakres i sposób tworzenia planów ochrony infrastruktury krytycznej wydając stosowne rozporządzenie⁵.

Natomiast ustawa o ochronie osób i mienia określa, jakie obiekty podlegają szczególnej ochronie⁶ i kto jest odpowiedzialny za opracowanie i uzgadnianie planu ochrony⁷ oraz co plan ochrony powinien zawierać⁸. W tym miejscu trzeba nadmienić, że Komenda Główna

Policji ustosunkowując się do ustawy, opracowała i wydała metodykę⁹ uzgadniania planów ochrony obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie. Metodyka, wskazuje zakres i budowę planu ochrony, sposób jego uzgadniania czy aneksowania jak i wskazuje również jakie obiekty powinny posiadać opracowane plany ochrony i kto taki plan ochrony sporządza.

Przy właściwościach obiektu infrastruktury krytycznej i jego ochronie, do którego niewątpliwie można zaliczyć obiekty, w których magazynuje się materiały jądrowe oraz źródła i odpady promieniotwórcze, będzie miało również zastosowanie prawo atomowe określone na mocy ustawy¹⁰. Obiekty tego typu zostały również zaliczone w rozporządzeniu¹¹ Rady Ministrów jako obiekty ważne dla obronności państwa i podlegające szczególnej ochronie na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej¹².

Reasumując, wiele aktów prawnych odnosi się do obiektów, które muszą ze względu na swoją specyfikę i charakter podlegać ochronie i posiadać taki dokument jakim jest plan ochrony.

Specyfika obiektów infrastruktury krytycznej oraz uwarunkowania i sposób ich ochrony zawarty w planie ochrony, jak i znaczenie samych obiektów czy urządzeń, świadczy o tym, że należy również zadbać o ochronę zawartych informacji w planie ochrony, zarówno w trakcie jego opracowywania jak i przechowywania czy korzystania i to formy fizycznej tego dokumentu jak i formy elektronicznej. Według właściwości ustawy o ochronie informacji niejawnych¹³, to do właściciela obiektu sporządzającego plan ochrony, należy nadanie odpowiedniej klauzuli tajności i jego ochrona.

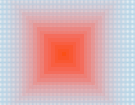
Założenia ogólne

Ustawodawca nakreślił w art. 6 ust. 1 ustawy¹⁴ jakie zadania spoczywają na właścicielu obiektu infrastruktury krytycznej z zakresu jego ochrony. Są to zadania mające na celu uzyskiwanie, zbieranie i przetwarzanie informacji dotyczących zagrożeń oraz przy-

gotowywanie procedur na wypadek wystąpienia zagrożeń dla takiego obiektu i sposób odtworzenia obiektu po wystąpieniu sytuacji kryzysowej. Zadania obejmują również współpracę z administracją publiczną w zakresie ochrony takiego obiektu.

Przede wszystkim to na właścicielu obiektu zakwalifikowanego do infrastruktury krytycznej spoczywa obowiązek ochrony takiego obiektu, przygotowanie i wdrażanie stosownie do przewidywanych zagrożeń planu ochrony obiektu infrastruktury krytycznej. Pomimo podobieństw czy odnoszenia się do tych samych obiektów przez wymienione akty prawne w Rozdziale 3 projektu, to sformułowane zawartości tych planów oraz sposób uzgadniania czy nadzoru nad ich wykonaniem w pewnym stopniu się różnią. Dlatego w tym miejscu trzeba się zastanowić, czy obiekt tego typu jak analizowany w niniejszym projekcie, powinien posiadać dwa plany ochrony. Jeden plan ochrony wynikający z ustawy o zarządzaniu kryzysowym, drugi zaś wynikający z ustawy o ochronie osób i mienia. Wydaje się, że problem został rozwiązany poprzez wprowadzenie zapisu w ustawie o zarządzaniu kryzysowym jak i rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie planów infrastruktury krytycznej. Zgodnie z zapisami rozporządzenia właściciel infrastruktury krytycznej może zawrzeć w planie ochrony inne elementy¹⁵, biorąc pod uwagę specyfikę infrastruktury krytycznej lub charakter zagrożeń.

Ponadto z zapisów ustawy o zarządzaniu kryzysowym¹⁶ jak i rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej wynika, że jeżeli właściciel obiektu zaliczonego do infrastruktury krytycznej¹⁷, posiada stworzony plan ochrony na podstawie innych przepisów, i jeżeli taki plan odpowiada wymogom planu ochrony infrastruktury krytycznej, należy uznać, że wymóg posiadania planu ochrony jest spełniony. Z tych zapisów jednoznacznie wynika, że wystarczające jest posiadanie planu ochrony wynikającego z ustawy o ochronie osób i mienia, jedynym warunkiem jest uzupełnienie planu ochrony o elementy wynikające z ustawy o zarządzaniu kryzysowym oraz rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie pla-

nów ochrony infrastruktury krytycznej. Łatwo można zweryfikować występujące różnice i elementy wspólne, poprzez porównanie (Tabela 1) elementów składowych planu ochrony wynikających z przedłożonych wyżej aktów prawnych i uzupełniając części składowe planu ochrony, poprzez dodanie brakujących elementów lub dołączenia załączników.

Zasady opracowania planu ochrony

Plan ochrony infrastruktury krytycznej, opracowuje się w dwóch formach:

- Papierowej;
- Elektronicznej;

Formę elektroniczną opracowuje się za pomocą

CZĘŚCI SKŁADOWE I WSPÓLNE PLANU OCHRONY	
INFRASTRUKTURA KRYTYCZNA	OBIEKTY PODLEGAJĄCE OBOWIĄZKOWEJ OCHRONIE
Postać papierowa	
Wymóg ochrony informacji niejawnych	
Postać elektroniczna	-
Dane ogólne (nazwa, adres, siedziba, REGON, NIP, KRS – właściciela lub zarządzającego w imieniu właściciela)	
Dane osoby odpowiedzialnej za utrzymanie kontaktu z podmiotami właściwymi w zakresie ochrony	
Imię i nazwisko osoby sporządzającej plan	
Dane obiektu (charakterystyka, podstawowe dane techniczne, plan – mapa z naniesioną lokalizacją obiektu, połączenia z innymi obiektami)	
Charakterystyka	
Zagrożeń oraz ocena ryzyka ich wystąpienia wraz z przewidywanymi scenariuszami rozwoju wydarzeń.	
Zależność obiektu od innych systemów oraz możliwości zakłócenia funkcjonowania w wyniku zakłóceń powstałych w pozostałych systemach.	
Zasobów własnych możliwych do wykorzystania w celu ochrony	
Zasobów właściwych terytorialnie organów, możliwych do wykorzystania w celu ochrony obiektu.	
Zasadnicze warianty	
Działania w sytuacji zagrożenia lub zakłócenia funkcjonowania obiektu	
Zapewnienia ciągłości funkcjonowania infrastruktury krytycznej; Odtwarzania infrastruktury krytycznej.	-
Zasady współpracy z właściwymi miejscowo	
Centrami zarządzania kryzysowego	Policją, Państwową Strażą Pożarną, Strażą Miejską/Gminną
Organami administracji publicznej	
Podpis operatora infrastruktury krytycznej/kierownika jednostki organizacyjnej	
Dane dotyczące Specjalistycznej Uzbrojonej Formacji Ochronnej (SUFO)	
-	Stan etatowy; Rodzaj oraz ilość uzbrojenia i wyposażenia; Sposób zabezpieczenia broni i amunicji
-	Dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych
-	Zasady organizacji i wykonywania ochrony obiektu

Źródło: opracowanie własne

standardowego oprogramowania komputerowego, które powinno umożliwić przenoszenie, kopiowanie i wymianę danych zawartych w planie ochrony.

Struktura planu ochrony

Dane ogólne:

- nazwa i lokalizacja infrastruktury krytycznej;
- identyfikacja operatora infrastruktury krytycznej;
- dane zarządzającego przedsiębiorstwem w imieniu operatora infrastruktury krytycznej;
- dane osoby, odpowiedzialnej za utrzymywanie kontaktów z podmiotami właściwymi w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej;
- imię i nazwisko sporządzającego plan;

Dane infrastruktury krytycznej:

- charakterystyka i podstawowe parametry techniczne;
- plan (mapa) z naniesioną lokalizacją obiektów, instalacji lub systemu;
- funkcjonalne połączenia z innymi obiektami, instalacjami, urządzeniami lub usługami (o ile występują);

Charakterystyka:

- zagrożeń dla infrastruktury krytycznej oraz oceny ryzyka ich wystąpienia wraz z przewidywanymi scenariuszami rozwoju zdarzeń;
- zależność infrastruktury krytycznej od pozostałych systemów infrastruktury krytycznej oraz możliwości zakłócenia jej funkcjonowania w wyniku zakłóceń powstałych w pozostałych systemach infrastruktury krytycznej;
- zasoby własnych możliwości do wykorzystania, w celu ochrony infrastruktury krytycznej;
- zasobów właściwych terytorialnie organów, możliwych do wykorzystania w celu ochrony infrastruktury krytycznej;

Zasadnicze warianty:

- działania w sytuacji zagrożenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;

- zapewnienia ciągłości funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- odtwarzania infrastruktury krytycznej;

Zasady współpracy z właściwymi miejscowo:

- centrami zarządzania kryzysowego;
- organami administracji publicznej;

Plan podpisuje operator infrastruktury krytycznej, może on również umieścić w planie ochrony inne elementy uwzględniając specyfikę obiektu i charakter zagrożeń, zachowując przy tym zasady ochrony informacji niejawnych lub zasadę ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa¹⁸.

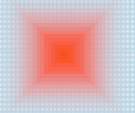
Kryteria w zakresie ochrony fizycznej

Cel ochrony:

- zapewnienie ochrony osób i mienia przed naruszeniem systemu ochrony oraz kradzieżą, zniszczeniem lub uszkodzeniem mienia;
- uniemożliwienie nielegalnego przedostania się osób i pojazdów, a także wniesienia sprzętu lub materiałów niebezpiecznych na teren ochraniającego obiektu;
- ochrona wszelkich informacji uzyskanych w związku z realizacją ochrony obiektu infrastruktury krytycznej ze szczególnym uwzględnieniem informacji niejawnych.

Obowiązki dowódców i pracowników ochrony:

- zabezpieczenie i ochrona obiektu przed przedostaniem się na jego teren osób nieuprawnionych, nietrzeźwych lub mogących stanowić zagrożenie dla osób przebywających na terenie obiektu oraz mienia;
- kontrola uprawnień do przebywania na terenie chronionego obiektu osób nieposiadających w widocznych miejscach identyfikatorów, przepustek;
- ścisłe przestrzeganie obowiązujących decyzji i poleceń operatora infrastruktury krytycznej lub osoby przez niego upoważnionej, dotyczących

- zezwoleń na wjazd i postój określonych pojazdów na terenie chronionym;
- kontrola pojazdów wjeżdżających / wyjeżdżających na teren chroniony, sprawdzanie dokumentów upoważniających do wjazdu oraz sprawowanie nadzoru nad pojazdami zaparkowanymi na terenie chronionym;
- kontrolowanie osób wchodzących/wychodzących na i z terenu obiektu infrastruktury krytycznej;
- kontrola dokumentów uprawniających do wwożenia/wywożenia przedmiotów i materiałów;
- sprawdzanie po godzinach pracy stanu zabezpieczenia technicznego, chronionych obiektów (budynków) oraz pomieszczeń służbowych przede wszystkim podlegających szczególnej ochronie;
- przeciwdziałanie powstawaniu na terenie ochra- nianych obiektów sytuacji naruszenia systemu ochrony, porządku publicznego, oraz ochrona przed bezprawnym fotografowaniem, filmowa- niem, szkicowaniem i ewentualnymi aktami sa- botażu i terroryzmu;
- zabezpieczenie i ochrona obiektu infrastruktury krytycznej przed działaniem na jego terenie osób zakłócających ład i porządek publiczny;
- zabezpieczenie i ochrona składników majątko- wych znajdujących się na terenie obiektu, przed kradzieżą rabunkiem oraz ujawnianie faktów marnotrawstwa i dewastacji;
- natychmiastowe reagowanie na wszelkie zauwa- żone zagrożenia dla mienia oraz zdrowia lub ży- cia osób przebywających na terenach chronio- nym i powiadamianie o nich operatora infrastru- ktury krytycznej lub wyznaczonej osoby;
- reagowanie na sygnały przekazywane przez tech- niczne środki znajdujące się na wyposażeniu po- sterunków, budynków, stacji monitorowania alar- mów;
- niezwłoczne powiadamianie bezpośrednich prze- łożonych, operatora infrastruktury krytycznej lub upoważnionej osoby o przestępstwach i nadzw- yczajnych wydarzeniach zaistniałych na terenie

chronionym, podejmowanie niezbędnych czynno- ści celem zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;

- weryfikacja przestrzegania przez osoby przeby- wające na terenie chronionym obowiązujących przepisów porządkowych, ochronnych, przeciw- pożarowych oraz trzeźwości, ustawy o ochronie informacji niejawnych;
- wykonywanie innych zadań zleconych przez ope- ratora infrastruktury krytycznej lub upoważnionej osoby, związanych z zapewnieniem bezpieczeń- stwa, porządku i ochrony mienia, ochrony infor- macji niejawnych na terenie chronionym;
- przestrzeganie porządków i utrzymanie odpo- wiedniego stanu sanitarno-higienicznego w miej- scach pełnienia służby;
- realizowanie i uczestnictwo w bieżących szkole- niach oraz odbywanie strzelań przez wszystkich pracowników ochrony wykonujących zadania ochronne;
- przyjmowanie od użytkowników pomieszczeń, budynków, pojazdów itp. pod ochronę i przekazy- wanie tym użytkownikom po okresie ochronnym w użytkowanie na podstawie wykazów i tabeli posterunków.

Zadania pracowników ochrony podczas pełnie- nia służby ochronnej, na posterunkach oraz w czasie patrolowania w tym warianty zmian pracowników ochrony

Dowódcy Zmiany:

- Dowódca zmiany odpowiada za ochronę osób i obiektów powierzonych SUFO, jej gotowość bo- jową, regulaminowe pełnienie służby przez jej pracowników oraz wykonywanie zadań na poste- runkach, w tym zapewnienie zmianowości pełnie- nia służby ochronnej, przechowywanie i ewiden- cjonowanie broni i amunicji znajdującej się na wyposażeniu, oraz zapewnienie właściwych wa- runków socjalno-bytowych w pomieszczeniach wykorzystywanych przez SUFO.

W zakresie przestrzegania zasad normujących tok służby:

- przed przystąpieniem do pełnienia służby ochronnej, dowódca zmiany obowiązkowo ma obowiązek sprawdzenia pracowników ochrony ze znajomości zasad i obowiązków jej pełnienia, kompletnego wyposażenia i wyglądu zewnętrznego jak również stanu psychicznego i trzeźwości;
- sprawdzenie i przyjęcie wyposażenia zgodnie ze spisem inwentarzowym;
- przyjęcie dokumentacji obowiązującej w ochronie zgodnie z ewidencją;
- regulowanie zmianami pracowników ochrony na posterunkach;
- utrzymywanie pełnej obsady posterunków;
- osobiste informowanie osób odpowiedzialnych za ochronę obiektu o objęciu i zdaniu służby ochronnej oraz wszelkich nieprawidłowościach i spostrzeżeniach wynikłych w trakcie jej pełnienia a także udział w dodatkowych instruktażach udzielanym przez osoby odpowiedzialne za ochronę obiektu;

W zakresie utrzymania łączności ze stacją monitorowania alarmów i posterunkami:

- sprawdzenie przed objęciem służby ochronnej bezpośredniej łączności telefonicznej i radiotelefonicznej;
- każdorazowe sprawdzanie łączności radiotelefonicznej z posterunkami podczas ich zdawania i przyjmowania pod ochronę;
- natychmiastowe informowanie osób odpowiedzialnych za ochronę obiektu oraz osoby nadzorujące z ramienia SUFO, o wszelkich usterkach środków łączności przeznaczonych do powiadamiania i alarmowania;

W zakresie bezpieczeństwa i ochrony obiektu:

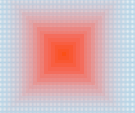
- nadzorowanie przyjęcia posterunków przez pracowników SUFO, sprawdzenie zabezpieczenia obiektów i pomieszczeń podlegających ochronie, bram wjazdowych, stanu ogrodzenia, oplombowania pomieszczeń, magazynów i pojazdów

zgodnie ze wzorami odcisków plomb i pieczęci;

- instruowanie zmiany o bezpieczeństwie obchodzenia się z bronią oraz nadzorowanie każdego ładowania i rozładowywania broni przez pracowników ochrony;
- dokonywanie obchodów posterunku i udokumentowaniem ich poprzez dokonanie zapisu w książce służby;
- sprawdzenie umiejętności posługiwania się przez pracowników SUFO środkami przeciwpożarowymi i łączności;
- niezwłoczne informowanie operatora obiektu infrastruktury krytycznej lub wyznaczonej osoby o wszelkich zaistniałych zagrożeniach, próbach ingerencji w system ochrony obiektu oraz nieprawidłowościach w zabezpieczeniu i oplombowaniu ochraniających obiektów;
- współpraca z Policją w sytuacji naruszenia systemu ochrony oraz innymi służbami takimi jak Państwowa Straż Pożarna, Pogotowie Ratunkowe, Jednostką Ratownictwa Chemicznego itp.;
- ustalanie haseł i znaków rozpoznawczych dla pracowników ochrony wykonujących zadania ochronne oraz sposób wzajemnego powiadamiania o występujących zagrożeniach dla systemu ochrony;
- znajomość procedur na wypadek wystąpienia skażenia radioaktywnego.

W zakresie wydawania kluczy i zgody na wejście do magazynów i ochraniających pomieszczeń:

- posiadać znajomość terminów otwierania i zamykania magazynów i pomieszczeń;
- prowadzić prawidłową gospodarkę kluczami - wydawania i przyjmowania kluczy dla i od uprawnionych osób, odnotowywanie powyższych przedsięwzięć w książce wydawania kluczy;
- wydawać i deponować klucze użytku bieżącego na podstawie aktualnego wykazu osób uprawnionych do pobierania kluczy, po okazaniu dokumentu tożsamości lub ważnej przepustki stałej lub okresowej;

- przyjmując klucze do depozytu, ma obowiązek sprawdzić zamknięcie pojemnika, w tym odcisk pieczęci do teczki pracy lub plombę oraz dokonać wpisu do książki wydawania kluczy o przyjęciu ich do depozytu (podając datę, godzinę, nr pieczęci lub plombę, imię i nazwisko osoby zdającej klucze oraz imię i nazwisko osoby przyjmującej klucze do depozytu);

W zakresie postępowania z bronią i amunicją:

- sprawowanie nadzoru nad bronią i amunicją w magazynie broni;
- osobiste wydawania i przyjmowania broni i amunicji od pracowników ochrony;
- prawidłowe prowadzenie dokumentacji gospodarki bronią i amunicją;
- osobiste przekazanie przejmującemu służbę Dowódcy Zmiany całego stanu broni i amunicji wraz z kluczami do magazynu broni i kodami do systemu alarmowego, oraz dokumentacji;

Zadania pracowników ochrony:

- znajomość przysługujących uprawnień pracownika ochrony;
- znajomość obowiązujących instrukcji ochrony i tabeli posterunków;
- znajomość toku pełnienia służby ochronnej;
- znajomość zasad posługiwania się bronią i środkami przymusu bezpośredniego;
- umiejętność posługiwania się technicznymi środkami łączności, urządzeniami systemu alarmowego i antynapadowego oraz sprzętem ppoż.;
- znajomość sposobu przechowywania i wydawania kluczy do pomieszczeń;
- znajomość trybu postępowania na wypadek zdarzeń szczególnych (pożaru, napadu, naruszenia systemu ochrony obiektu oraz aktów terrorystycznych i sabotażu);
- utrzymywanie w pełnej sprawności wyposażenia i powierzonego sprzętu;

Zadania w zakresie przestrzegania regulaminowego toku służby:

- wykonywanie przez pracowników ochrony pełniących służbę tylko tych czynności, które wynikają bezpośrednio z planu ochrony, tabeli posterunków oraz instrukcji ochrony;
- pełnienie służby na posterunkach według ustalonych zmian, w ustalony sposób oraz patrolowanie wg wariantów trasy;
- niezwłoczne informowanie przełożonych o wszelkich nieprawidłowości występujących w toku pełnienia służby;

Wymagania uprawnień i wyposażenia pracowników ochrony:

- **Dowódca zmiany** - pracownik ochrony, posiadający licencję II stopnia¹⁹, stosowne poświadczenie bezpieczeństwa osobowego (dopuszczające do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli tajności, w zależności od wymaganego dostępu do informacji niejawnych)²⁰, wyposażony w broń palną z normatywem amunicji oraz w środki przymusu bezpośredniego²¹.
- **Wartownicy i lub obsługa biura przepustek** - pracownicy ochrony, posiadający licencję I stopnia, stosowne poświadczenia bezpieczeństwa osobowego (dopuszczające do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli tajności, w zależności od wymaganego dostępu do informacji niejawnych), wyposażeni w broń palną z normatywem amunicji oraz w środki przymusu bezpośredniego.

Wymagania w stosunku do przedsiębiorcy wykonującego zadania ochrony osób i mienia:

- zgodnie z Rozdziałem 4 ustawy o ochronie osób i mienia²², między innymi posiadanie koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa polskiego lub międzynarodowego w zakresie działalności gospodarczej, ponadto posiadanie poświadczenia

bezpieczeństwa przemysłowego²³ uzyskanego w celu dostępu do informacji niejawnych, dającego potwierdzenie rękopisami zachowania tajemnicy.

Kryteria w zakresie ochrony technicznej

Zabezpieczenia techniczne obiektu infrastruktury krytycznej takiego jak składowisko materiałów radioaktywnych są jednymi z zasadniczych elementów wpływających na bezpieczeństwo tego typu obiektu. Przy ocenie stosowanych zabezpieczeń technicznych należy wziąć pod uwagę następujące elementy:

- adekwatność zastosowanych zabezpieczeń technicznych, dopasowanie i wymagania w stosunku do rodzaju obiektu;
- rodzaj zagrożeń i możliwość podjęcia szybkiej reakcji na niekorzystne zdarzenia wynikające zarówno z sił natury jak i działań człowieka.

Do zabezpieczeń technicznych można zaliczyć między innymi:

- ogrodzenie obiektu;
- zabezpieczenia budowlane;
- różnego rodzaju przechowalniki stosowane do przechowywania materiałów rozszczepialnych;
- system alarmowy włamania i napadu (SAWIN);
- system kontroli dostępu (SKD);
- system sygnalizacji pożarowej (SSP);
- system monitorowania skażeń realizowany przez

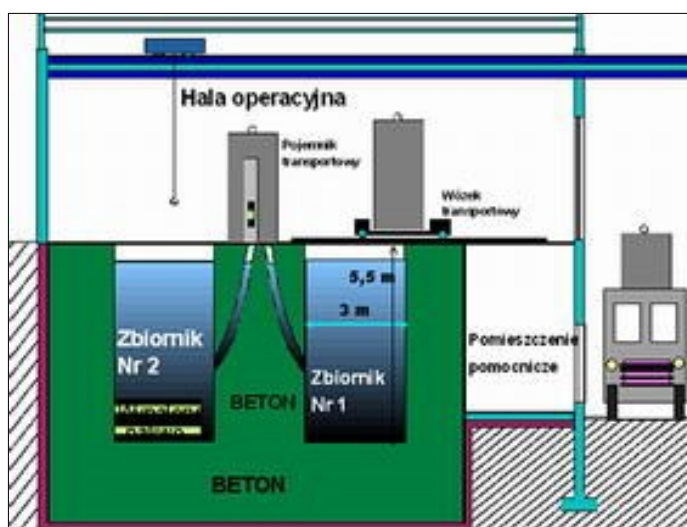
- stacje wczesnego wykrywania skażeń;
- system nadzoru wizyjnego (CCTV);

Zastosowane zabezpieczenia techniczne powinny odpowiadać i być zgodne z:

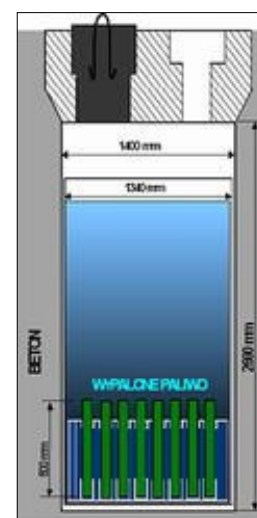
- Prawem atomowym²⁴;
- Rozporządzeniem Rady Ministrów²⁵;

Ponadto zastosowane zabezpieczenia techniczne odpadów promieniotwórczych powinno zapewnić ochronę ludzi i środowiska naturalnego w warunkach normalnych lub w przypadku zaistnienia różnego rodzaju zdarzeń, zabezpieczenie między innymi przed takimi zdarzeniami jak rozlanie, rozproszenie czy uwolnienie. Pomieszczenia, w których przechowywane są odpady promieniotwórcze należy przechowywać w obiekcie lub w pomieszczeniu, które powinno być wyposażone w urządzenia wentylacyjne (mechaniczne lub grawitacyjne), których działanie umożliwi oczyszczanie odprowadzonego powietrza. Przechowywanie wypalonego paliwa jądrowego, wymaga również zastosowanie odpowiednich przechowalników paliwa jądrowego (Rys. Nr 1 i 2).

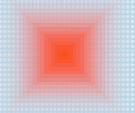
Strop i ściany przechowalnika powinny zapobiegać otrzymaniu określonej rocznej dawki promieniowania przez pracowników i ogół ludność, która została określona na poziomie 0,1mSv.

Rys. Nr 1 Przechowalnik paliwa jądrowego 19A.
Źródło: <http://www.paa.gov.pl/03.01.2013>.

Rys. Nr 2 Przechowalnik paliwa jądrowego 19A.
Źródło: <http://www.paa.gov.pl/03.01.2013>.

Dodatkowo przechowalnik i magazyn odpadów promieniotwórczych powinien być wyposażony:

- w zależności od rodzaju emitowanego promieniowania w sprzęt dozymetryczny;
- osłony przed promieniowaniem (stałe lub ruchome);
- ISOPS (indywidualne środki ochrony przed skażeniem);
- jeżeli zachodzi taka potrzeba w instalację wodno – kanalizacyjną;
- wentylację zapobiegającą zjawiskowi rosenia na powierzchniach opakowań i ścianach, zmniejszającą stężenie gazów;

Ponadto składowiska, które wyposażono w kanalizację powinny posiadać, co najmniej dwa zbiorniki, których zadaniem jest zachowanie ciągłości odbioru odpadów promieniotwórczych²⁶.

W zakresie zastosowania elektronicznych systemów kryteria określają:

- Polska Norma PN-EN 50132-7 w zakresie: Systemy alarmowe: Systemy dozoru CCTV stosowane w zabezpieczeniach, Część 7: Wytyczne stosowania;
- Polska Norma PN-EN 50131-1:2009/A1 w zakresie: Systemy alarmowe: Systemy sygnalizacji włamania i napadu, Część 1: Wymagania systemowe;
- Polska Norma PN-EN 50133-1 w zakresie: Systemy alarmowe: Systemy kontroli dostępu w zastosowaniach dotyczących zabezpieczenia, Część 1: Wymagania systemowe;

Przypisy

- 1 K. Stec, Wybrane prawne narzędzia ochrony infrastruktury krytycznej w Polsce”, BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE Nr 19, III – 2011, s. 181.
- 2 art. 3, pkt. 2, ppkt. k Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007r. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.), art. 5 ust. 2, pkt. 3, ppkt. b, Rozdział 2, Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 1997r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.).
- 3 art. 6 ust. 5 Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007r. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.).
- 4 art. 6 ust. 7 Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu

kryzysowym (Dz. U. z 2007r. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.).

- 5 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010r. Nr 83, poz. 542).
- 6 art. 5. Rozdział 2, Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 1997r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.).
- 7 Tamże art. 7.
- 8 Tamże art. 7 ust. 2.
- 9 Metodyka uzgadniania planów ochrony obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie, KG Policji, Warszawa luty 2011 r.
- 10 Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. prawo atomowe (tekst ujednolicony ustawą z dnia 13 maja 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo atomowe oraz niektórych innych ustaw Dz. U. Nr 132, poz. 766).
- 11 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony (Dz. U. Nr 116, poz. 1090).
- 12 art. 6 ust. 2 pkt. 4 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 21, poz. 205, z późn. zm.)
- 13 Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2010 r., Nr 182, poz. 1228).
- 14 Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007r. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.).
- 15 § 2 ust. 5 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010r. Nr 83, poz. 542).
- 16 art. 6 ust. 6 Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007r. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.).
- 17 § 6 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010r. Nr 83, poz. 542).
- 18 § 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010r. Nr 83, poz. 542).
- 19 Rozdział 5 Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 1997r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.).
- 20 wymagane zgodnie z Ustawą z dnia 5 sierpnia 2010 roku o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2010 r., Nr 182, poz. 1228).
- 21 Art. 38 ust. 2 Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 1997r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.).
- 22 Rozdział 5 Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 1997r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.).
- 23 Rozdział 9 Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 1997r. Nr 114, poz. 740 z późn. zm.).
- 24 Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. prawo atomowe (tekst ujednolicony ustawą z dnia 13 maja 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo atomowe oraz niektórych innych ustaw Dz. U. Nr 132, poz. 766).
- 25 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2006 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpiecznej pracy ze źródłami promieniowania jonizującego.
- 26 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego (Dz. U. z dnia 24 grudnia 2002 r.).

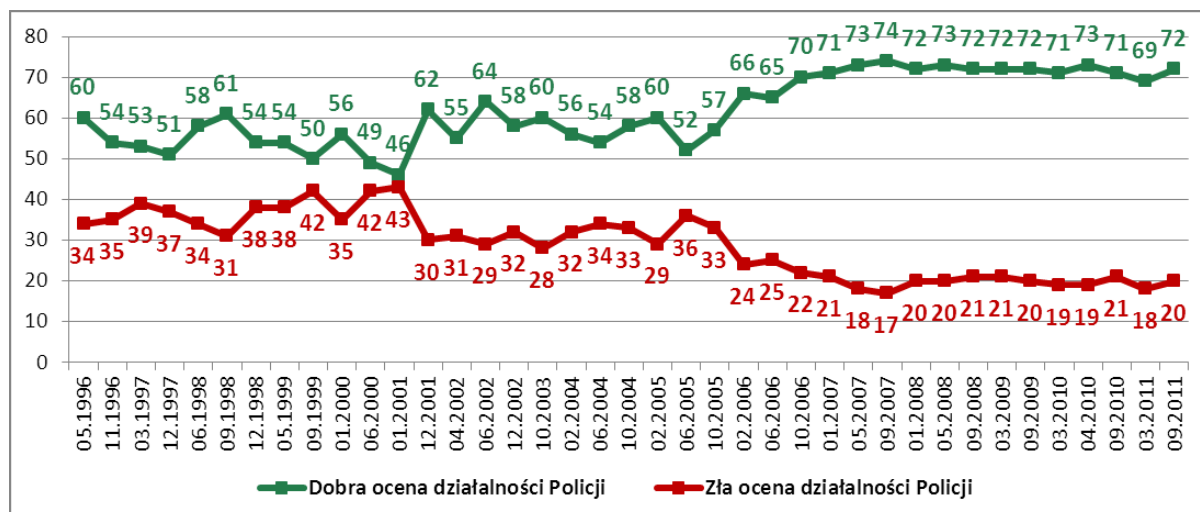
Efektywność i jej brak w postępowaniach przygotowawczych

Rozważania na temat bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Podkarpacia, przy wykorzystaniu danych statystycznych za 2012 rok, opublikowanych przez komendę wojewódzka Policji w Rzeszowie, w sposób całkowicie niezamierzony zwróciły uwagę na różne spojrzenie na efektywność podejmowanych czynności przez policjantów realizujących zadania służbowe na terenie Podkarpacia. Oczywiście chodzi o efektywność w postępowaniach w aspektach ilościowych, a nie jakościowych. Zgodnie z zapowiedzią w poprzednim numerze biuletynu e-Terroryzm.pl, dzisiaj kilka uwag i odniesień na ten temat.

Ocena działalności Policji

Policja polska jest coraz bardziej skuteczna. Doceniają to Polacy, a wynika to z badań społecznych przeprowadzonych przez CBOS na zlecenie Komendy Głównej Policji. Badania od szeregu lat pokazują wysokie wskaźniki, które jednocześnie należy uznać za stabilne. Stwierdzenie to można zilustrować wykresem obejmującym okres od maja 1996 roku do września 2011 r.

Ocena skuteczności Policji w okolicy miejsca zamieszkania respondentów, a wynikająca z badań ankietowych w ramach Polskich Badań Przeszłości ze stycznia 2012 roku jest wyższa niż rok wcześniej i wyniosła 67,2%. Obniżył się % respondentów, którzy ocenili, że Policja jest nieskuteczna. Ocena pracy policjantów pełniących służbę w okolicy miejsca zamieszkania respondentów, także jest wyższą niż w lutym 2011 roku i wyniosła w styczniu 2012 roku 69,4%. Ocenę pracy policji respondenci ocenili w oparciu o własne obserwacje w 44, 8%; własnych doświadczeniach w kontaktach z policja w 20%; na informacjach z prasy, radia telewizji, Internetu – w 16, 2% oraz na opiniach członków rodziny, sąsiadów lub znajomych w 15,7%². Niezależnie od przytoczonych danych, jak się wydaje warto zapoznać się z tymi interesującymi badaniami zamieszczonymi w tym raporcie. To krótkie nawiązanie miało na celu wykazać jedynie, że respondenci dzielili się swoimi odczuciami, natomiast, nie dokonywali próby oceny przez pryzmat nakładów pracy i efektów działań. Skuteczność każdego działania, jest subiektywną oceną podmiotu oceniającego – w sytuacji przestępstwa, obywatela pokrzywdzonego przestępstwem.

Wykres 2.2.1 Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Policji?¹ Źródło: CBOS, wrzesień 2011, N=1077 (pominięto odpowiedzi: „trudno powiedzieć”)

Statystyczna efektywność ilościowa

Pisząc na temat stanu bezpieczeństwa na Podkarpaciu, w końcowej części artykułu (Bezpieczne Podkarpacie, e-Terroryzm.pl nr 2 (14) z 2013) odwołałem się do danych statystycznych, odnoszących się do sposobu zakończenia postępowań. Statystycznie zakończono 40 876 śledztw i dochodzeń, w których: 42% zakończono efektywnie (17 166), do sądu rodzinnego przekazano 2, 54 ogółu postępowań (1038). Po przeprowadzeniu 1165 postępowań (2, 85%), okazało się, że są to wykroczenia. Z braku znamion przestępstwa, po wykonaniu czynności niecierpiących zwłoki umorzono 2,32 % (948). Wobec znikomej szkodliwości czynu oraz braku znamion czynu zabronionego albo braku danych uzasadniających popełnienie przestępstwa 18,91% (7731). Z powodu niewykrycia sprawcy przestępstwa 26,8% (10 949). Pozostałe postępowania zostały zawieszono (1879)4,59 %. Efektywny, jako przymiotnik kojarzy nam się z takimi synonimami jak: wydajny, skuteczny ekonomiczny, produktywny. Antonimicznymi określeniami dla tego przymiotnika natomiast będą: nieefektywny, nieekonomiczny, nieproduktywny, bezowocny, daremny, niegospodarny³. Słownik wyrazów obcych i trudnych pod hasłem efektywny, zawiera objaśnienie: „taki, który przynosi pożądany skutek, skuteczny”⁴. W rozpatrywanym tu znaczeniu, pod uwagę bierzemy tylko to, czy osiągnęliśmy pożądany skutek, bez uwzględnienia kosztów (nakładów). Inaczej mówiąc nie analizujemy, czy ten sam efekt można by było osiągnąć angażując w proces wykrywczy mniej funkcjonariuszy lub mniej nakładów finansowych, albo działając sprawniej. Przy takim założeniu, jak można ocenić efektywność działań policjantów województwa podkarpackiego w ściganiu sprawców przestępstw? Oczywiście biorąc pod uwagę dane statystyczne, w celu dokonania porównań. Mimo że policyjna statystyka jest bogata w różnorodne dane, to akurat dla „pomiaru” efektywności występują trudności, bo takich lub zbliżonych porównań nie dokonuje się od dawna. W roku 1994 wprowadzono nowy sposób obliczania danych liczbowych, jako wskaźników efektywnego wykrywania przestępstw przez policję. Brano pod uwagę 10 rodzajów

przestępstw: zabójstwo, zgwałcenie, kradzieże z podziałem na kradzież kieszonkową i kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, rozbój i wymuszenie rozbójnicze, rabunek z bronią, podpalenie. Warto zwrócić uwagę, że statystyki nie zawierały zagrożenia przestępczością gospodarczą, albo, jak kto woli ekonomiczną. Ale nie o tym chce pisać, a nawiązać do jednego z artykułów z lat dziewięćdziesiątych. W statystykach policyjnych funkcjonowała jednostka obliczeniowa: „sprawca znany lub nieznan w chwili zameldowania o przestępstwie”. Innym wskaźnikiem, jak mnie pamięć nie myli był wskaźnik obrazujący liczbę postępowań umorzonych, z powodu niewykrycia sprawcy, które następnie podjęto, po ustaleniu sprawcy (albo w drodze czynności operacyjnych lub procesowych).Wskaźniki te miały na celu odzwierciedlać skuteczności działań policjantów w ustalaniu nieznanego sprawcy. Inaczej mówiąc zaświadczały o poziomie pracy operacyjnej oraz śledczej. W tej sytuacji należało ustalić domniemanego sprawcę, a następnie udowodnić mu winę. Przy zatrzymaniu na gorącym uczynku bądź wskazaniu sprawcy przy zawiadomieniu, chodzi jedynie o zabezpieczenie materiału dowodowego, a niekiedy tylko o podjęcie działań w celu jego zatrzymania.

A jak wygląda w Polsce wykrywalność przestępstw? Według oficjalnych danych zawartych w informacji rządu o stanie bezpieczeństwa państwa załamała się w 1990 roku i wynosiła wówczas 40 %. W 1996 wskaźnik ten wyniósł już 54,4%. Niestety w 1997 r. znów spadł do 53, 3 %, a jeżeli chodzi o tzw. przestępstwa kryminalne, to wyniósł tylko 48, 4%, a zatem nie wykryto nawet połowy tych przestępstw. Ponury jest zwłaszcza ogólny obraz sytuacji, w których sprawca nie był znany w chwili ujawnienia przestępstwa, wówczas ten wskaźnik wynosił zaledwie 22,1%. Wiele mówią też wskaźniki wykrywalności w poszczególnych rejonach Polski. Np. w województwie warszawskim wynosił on 34%, a kiedy sprawca był nieznan w chwili wszczęcia postępowania, zaledwie 6,5%.

K. Daszkiewicz, Kuglarze statystyk przestępczości, „Rzeczpospolita” z 11 września 1998 r., nr 213 (5073).

Z powodu niezadowalających wskaźników, oczywiście zrezygnowano z tego wskaźnika ocennego. Nie publikuje się także np. danych o obciążeniu funkcjonariuszy prowadzonymi postępowaniami. Wychodząc na przeciw tym trudnościom, w oparciu o uzyskane dane z różnych źródeł, kilka informacji na ten temat, które będą wartościowym odniesieniem do współczesności, gdyż wielkości te można będzie porównać. B. Hołyst w podręczniku kryminalistyki z 1975 roku pisał, że z danych statystycznych wynika, że przeciętnie 20 do 35% wszystkich osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa w 6 podstawowych kategoriach (zabójstwo, rozbój, wymuszenie rozbójnicze, kradzież z włamaniem do obiektów prywatnych i kradzież mienia prywatnego) – zostaje ustalonych dzięki bezpośredniej pomocy społeczeństwa przez wskazanie tych osób przy złożeniu zameldowania o przestępstwie⁵. Aktualnie w oparciu o dane statystyczne policji, można powiedzieć, że średnia takich zameldowań (łącznie z zatrzymaniem sprawcy na gorącym uczynku przez obywatela) w latach 2005 – 2011 wynosi 27,927%. W roku 2010 wynosiła 26, 394% a w roku 2011 tak przyjmowany wskaźnik obniżył się do 25,118%. W województwie podkarpackim za 2012 rok było 23, 64% takich zameldowań, względnie ujęć (5086). Co to oznacza? Po pierwsze, że niewiele zmieniło się w kwestii świadomości, że działania na rzecz bezpieczeństwa, leżą w naszym wspólnym interesie. Jak zatem oceniać efektywność programów prewencyjnych, ukierunkowanych na różne cele, których policja w 1998 roku realizowała 1268 w jednostkach rejonowych i wojewódzkich⁶. Obecnie jest ich zdecydowanie mniej, ale na ten aspekt większą uwagę powinni zwracać dzielnicowi w ramach filozofii *community policing*. W języku polskim brak jest stosownego odpowiednika, ale można znaczenie tego pojęcia przyjmować, jako wykonywanie zadań policyjnych przez społeczeństwo z inspiracji dzielnicowego. W warunkach polskich od dzielnicowego obywatela oczeku-

ją pomocy nie tylko w przypadku realnego zagrożenia, ale także przy rozwiązywaniu problemów życia codziennego. Należy, zatem dążyć do tego, aby dzielnicowy, będąc „gospodarzem” swojego rejonu służbowego, był także inspiratorem, koordynatorem oraz współwykonawcą działań społeczności lokalnej w zakresie obrony przed przestępczością⁷. Rzeczywistość jawi się niezbyt korzystnie. Pomijając fakt, że ja nie wiem, kto jest dzielnicowym na mojej dzielnicy, „swojego” dzielnicowego nie znają studenci, których o to pytałem w ramach realizacji programu nauczania. Natomiast z obrazu statystycznego wynika, że dzielnicowi zwiększają skuteczność swoich działań, zatrzymując sprawców na gorącym uczynku. Średnia krajowa tak mierzonego wskaźnika efektywności w latach 2005-2011 wynosi według moich wyliczeń 3,686. Wynika to z prostego przeliczenia ($3\ 799\ 070 = 100\%$, $140\ 037 = 3,686$). W latach tych statystyki wykazują łącznie 3 799 070 podejrzanych we wszystkich postępowaniach. Dzielnicowi na gorącym uczynku zatrzymali łącznie 140 037 podejrzanych. W skali kraju w 2010 roku tak przyjmowany współczynnik efektywności wynosił już 4,120, a w 2011 był jeszcze korzystniejszy – 4,314. Dla dzielnicowych na Podkarpaciu w 2012 był zdecydowanie korzystniejszy i wynosi 6,74. Czy dobrze to czy źle? Sprawa dyskusyjna. Można mówić o plusach i minusach. Zdecydowany minus, jeżeli weźmie się pod uwagę np. inne wskaźniki obrazujące efektywność realizacji zadań dzielnicowego, jak np. niewłaściwie parkujące samochody, akty przemocy w rodzinie, czy poszukiwanie pokrzywdzonych przestępstwem. Takie przykładowo ogłoszenie skierowane do pokrzywdzonych przeczytałem na stronie jednej z jednostek policji. Trzy włamania do samochodów w ciągu dwóch dni. I nie było by w tej materii nic złego, gdyby nie fakt, że o dzielnicowym i jego roli mówi się od dawna, powiem jeszcze dosadniej, od bardzo dawna.

Także na Podkarpaciu poprawy nie widać. Może, dlatego, że dobre w ocenie NIK przepisy dotyczące dzielnicowych uległy zmianie w czerwcu 2007 roku. Stosunkowo niedawno, bo 13 kwietnia 2012 roku wydane zostało zarządzenie nr 115, zmieniające częściowo, ale w mojej ocenie istotnie zarządzenie nr 528 KGP z 2007r. Dzielnicowy pełniący służbę na terenach miejskich - na polecenie kierownika jednostki organizacyjnej Policji, w szczególnie uzasadnionych przypadkach - może prowadzić postępowania sprawdzające i przygotowawcze w formie dochodzenia w sprawach o przestępstwa o nieznacznym stopniu złożoności, popełnione w jego rejonie służbowym, określone w art. 206-209 i art. 210 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, z wyjątkiem spraw, w których zawiadamiający, wskazany w zawiadomieniu jako sprawca, pokrzywdzony, osoba podejrzana lub podejrzany jest pozbawiony wolności w tej lub innej sprawie, chyba że zastosowano wyłącznie zatrzymanie. Przepis ten jak się wydaje, będzie zniechęcał do aktywności dzielnicowych, której jak do tej pory specjalnie nie widać.

Najwyższy czas, aby zainteresowanie dzielnicowymi pozostawić na uboczu i przejść do przybliżenia efektów działania innych funkcjonariuszy. W skali kraju w roku 2011 na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio po jego popełnieniu, policjanci zatrzymali 316 812 podejrzanych. W zakończonych postępowaniach w tym samym roku było 521 942 podejrzanych. To proste zestawienie pozwala mówić, iż 60, 7% sprawców nie zachodziła potrzeba wykrywać. Porównajmy jak podobne zestawienie obrazuje tak liczoną efektywność dla KWP w Rzeszowie w 2012 roku. Statystyki w postępowaniach wykazują 21 512 podejrzanych, statystyki dzienne wykazują natomiast zatrzymanie 12 413 sprawców, tj. 57,7%. Na tle średniej krajowej, dobrze prezentują się funkcjonariusze ruchu drogowego, którzy osiągnęli średnią 16,79 (3611 ujęć na g.u.) kiedy średnia krajowa rok wcześniej wyniosła 13,154 (o 3,636 korzystniej dla funkcjo-

Problem dzielnicowych ma brodę, że hej! Wystarczy prześledzić ciągłe zmiany albo artykuły, jakie ukazały się do tej pory na łamach prasy policyjnej. Ich miejsce w strukturze i zadania zdają się być dobrym tematem do wszelkich dyskusji. (...) Lecz mówiąc o konieczności zmian myślenia o zarządzaniu, komendant główny Policji nadisnp. L. Szreder nawiązał do dzielnicowych. Za niepożądane uznał zjawisko, że dzielnicowy nadal jest „policjantem do wszystkiego”. Przyznam, że trochę byłem zaskoczony taką oceną, bo jak wynika z raportu Najwyższej Izby Kontroli (DONiBP-41007/00, nr Ew. 5/2001/P00081/DON) pozytywnie ocenia koncepcje funkcjonowania służby dzielnicowych oraz stworzenie odpowiednich warunków formalno – organizacyjnych dla ich działalności. Komenda Główna Policji zrobiła swoje. Wykonanie to sprawa komendantów wojewódzkich, powiatowych policji i ich podwładnych! W ocenie NIK regulacje zawarte w tych zarządzeniach tworzyły podstawy do właściwych organizacji służby dzielnicowych. Dla jasności wypada dodać, że wydanych w 1999 roku. Jeżeli nadal jest to problem i zadaniem na 2004 rok, to coś tu nie jest tak. I będzie dopóty, dopóki policjanci z KGP zajmować się będą rozwiązywaniem tego problemu, czyli myśleć za osobę powołaną na naczelnika prewencji komendy wojewódzkiej. Powstrzymuje się od dalszego komentarza, przywołując kolejne ustalenie NIK.: Dzielnicowi nie byli zainteresowani objęciem stanowisk dzielnicowych i nie identyfikowali się z wykonywanymi zadaniami. Z jakich powodów? Znaczna liczba dzielnicowych oceniała szkolenie doszkalające, jako mało przydatne lub nieprzydatne. Tu odrobinę dziegciu. W policji nie potrzeba mądrych i wykształconych, lecz uległych i dyspozycyjnych, w każdej sytuacji. Nie każdy jest jednak pozbawiony twarzy czy ambicji, może stąd taka apatia?

J. Swół, Wszystko to już było ..., „Gazeta Policyjna” nr 8, 29.02.2004 r.

nariuszy RD). Mniej korzystnie przedstawiają się dane liczbowe dotyczące zatrzymań na gorącym uczynku przez policjanta komórki patrolowo – interwencyjnej. Na terenie Podkarpacii wyniósł on w 2012 roku 15,49, podczas gdy średnia krajowa w roku poprzednim wynosiła prawie 21%. Różnica 5, 485 wydaje się istotna. Tak przyjmowany wskaźnik efektywności korzystniej kształtuje się dla służb kryminalnych, które ujęły na podstawie materiałów operacyjnych 13, 09 (2815 ujęć na g.u.), podczas gdy średnia krajowa w 2011 wynosiła 11,268. Tutaj może jedno spostrzeżenie i odwołanie się do stanowiska B. Hołysta, który zwraca uwagę na aspekt taktyczny związanych z zatrzymaniem. Przedwczesne, bowiem osadzenie w areszcie podejrzanego często nie przynosi sprawie pożytku, lecz przeciwnie – zaprzepaszcza szanse przeprowadzenia bardziej wnikliwych ustaleń⁸. Być może w tym tkwi przyczyna słabego rozpoznania niektórych zjawisk.

Tytułem zakończenia

Na zakończenie rozważań na temat statystycznej liczbowej efektywności, własne subiektywne spojrzenie na ustalony i przybliżony stan rzeczy. Bez wątpienia postępowania zakończone skierowaniem aktu oskarżenia lub wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania zaliczyć należy do efektywnie zakończonych. Było ich 17 166 gdyż niepoczytalnego sprawcy również należało wykryć i udowodnić mu naruszenie prawa. Postępowania skierowane do sądu dla nieletnich także (1038). Postępowania, w których nie stwierdzono przestępstwa, lecz jedynie wykroczenie, jeżeli zakończyło się wykryciem sprawcy, to również należałoby zaliczyć do efektywnie zakończonych (1165). Wydaje się także, że postępowania umorzone po przeprowadzeniu czynności w trybie art. 308 kpk (948) należy uważać za konieczne do przeprowadzenia biorąc pod uwagę okoliczności. Z kolei postępowania umorzone, niestwierdzeniem przestępstwa, jeżeli zakończyły się w terminie jednego miesiąca, można uważać za efektywnie przeprowadzone, jeżeli czynności były ukierunkowane na wszechstronne wy-

jaśnienie wszystkich wątpliwości. Tego niestety statystyczny obraz nie pokaże, lecz badania aktowe. W innej sytuacji, kiedy postępowanie trwało dwa i więcej miesięcy sprawa jest wysoce dyskusyjna. Postępowania umorzone z powodu niewykrycia sprawcy oraz wobec okoliczności, że podejrzany nie popełnił zarzucanego mu czynu także zaliczać wypada do tych nieefektywnych. W kontekście statystycznej efektywności liczbowej, należałoby na zakończenie dodać, a zarazem zainteresować odbiorcę następującym ustaleniem. Postępowań umorzonych z powodu niewykrycia sprawcy było 10 949. Przestępstw stwierdzonych statystyki wykazują, 38 152 z czego wykryto 27 786. Różnica pomiędzy tymi zbiorami wynosi 10 366 (38 152 – 27 786 = 10 366) i należy przyjmować, że to są przestępstwa stwierdzone, ale sprawcy nie zostali ustalen. Nie wnikając w przyczyny niezgodności, gdyż nie ma tak istotnego znaczenia, da się zauważyć dwie efektywności w ujęciu liczbowym. W postępowaniach, w których sprawcy zostali wykryci statystyczna średnia przestępstwa stwierdzonego w jednym postępowaniu wynosi 1,5264 (27 786: 18 204 = 1, 5264). W postępowaniach umorzonych z powodu niewykrycia sprawcy współczynnik tak obliczanej efektywności wynosi 1,0. W tych pierwszych z zakończonych postępowań, obserwujemy statystyczną efektywność w ujęciu także jakościowym.

Przypisy

- 1 Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2011 roku, s. 19 - http://www.ms.gov.pl/porta1/pl/2/10205/Raport_o_stanie_bezpieczenstwa_w_Polsce_w_2011_roku.html, dostęp 12.03.2013.
- 2 Tamże, s. 20 – 25.
- 3 B. Gajewska, M. Pawlus, Słownik synonimów i antonimów, WSz.PWN, Warszawa - Bielsko-Biała, 2011, s. 52
- 4 R. Pawelec, Słownik wyrazów obcych i trudnych
- 5 B. Hołyst, Kryminalistyka, PWN Warszawa 1975, s. 180.
- 6 T. Cielecki, Realizacja przez Policję strategii prewencyjnej w zwalczaniu przestępczości i innych patologii, Słupsk 1999, s. 101.
- 7 J. Grał, Community policing w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem instytucji dzielnicowego, Policja 1/2/2003, s. 72.
- 8 B. Hołyst, Kryminalistyka, wydanie 12 zmienione, LexisNexis, Warszawa 2010, s. 422.

JAN SWÓŁ

Zasady orzekania i stosowania środków wychowawczych oraz poprawczych w sprawach nieletnich

Wstęp

Wobec nieletnich, o których mowa w art. 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, sąd podejmuje odpowiednie do okoliczności działania, które wynikają z uregulowań nie tylko tej ustawy. Należy zasygnalizować w tym miejscu, że w sprawach nieletnich w zakresie procedury postępowania mają zastosowanie także przepisy kodeksu postępowania cywilnego¹ oraz kodeksu postępowania karnego². Środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich określa ustawa w rozdziale drugim. W poprzednim numerze biuletynu (e-Terroryzm.pl, nr 2 (14) z lutego 2013 r.) przybliżona została problematyka związana z zakresem podmiotowym, podstawowymi definicjami, dyrektywami postępowania ukierunkowanymi na dobro dziecka. Z zasady postępowania określonych artykułem czwartym tej ustawy, wynika wskazówka dla każdego, kto stwierdził istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, że ma przynajmniej społeczny obowiązek powiadomienia o tym rodziców i nie tylko (art. 4 § 1), a kiedy w grę wchodzi możliwość popełnienia czynu karalnego przez nieletniego, powiadomieniach sądu rodzinnego (art. 4 § 2). Obecnie przybliżona zostanie problematyka związana z zasadami stosowania środków wychowawczych i poprawczych oraz w zakresie zasad orzekania kar. Przybliżony zostanie także katalog środków wychowawczych wraz z próbą krótkiego komentarza do nich. Nastąpi także krótkie nawiązanie do obowiązków, jakie może nałożyć sąd na rodziców i opiekunów nieletniego. Po analizie prawnych możliwości sądu, zachęcam do ponownej lektury felietonu starszego dzielnicowego pt. „Wanda i Mateusz” (e-Terroryzm.pl, nr 12, z grudnia 2012

r.). Część rozważań w ramach omawiania tej problematyki, zakończy przybliżenie uwarunkowań prawnych i faktycznych związanych z orzekaniem najsurowszego środka – umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym. Zachęcam do lektury, poszukiwania opracowań na ten temat oraz własnych refleksji związanych z problematyką nieletnich.

Przestępczość i demoralizacja, jako zjawisko społeczne

Przestępczość, jako niepożądane zjawisko społecznie stało się przedmiotem badań prawników, kryminologów, kryminalistyków, socjologów, psychologów, a nawet zainteresowani tymi zjawiskami są urbaniści i architekci. Z badań przeprowadzonych w Hollands Miden wynika np., że przestępczość w zaprojektowanych bezpiecznie osiedlach znacząco spadła w porównaniu z innymi (zwykłymi) osiedlami. Zagrożenie włamaniami do mieszkań wynosiło tam 2% (20 włamań na 1000 mieszkań), a po właściwym zaprojektowaniu osiedla i mieszkań, zagrożenia spadło, do 1%, czyli do jednego włamania na 1000 mieszkań³. Śledząc rozwój badań w poszukiwaniu możliwości ograniczenia przestępczości chociażby w oparciu o literaturę widać, iż problematyka jest historycznie odległa w czasie, a zarazem bardzo złożona. Nie inny wniosek należy wyprowadzić w odniesieniu do problematyki przestępczości nieletnich. Przestępczość nieletnich – jako określenie, może wprowadzać w błąd. Sugeruje ono jakoby tak określone zachowania nieletnich wymagały takiej samej reakcji ze strony sformalizowanych agend kontroli społecznej jak przestępczość dorosłych. Posługiwanie się takim pojęciem jest jednak uzasadnione, gdyż wrosło ono w język codzienny, jak i prawniczy. W języku polskim brak jest innego określenia na

oznaczenie zachowań nieletnich ocenianych tak wysoce ujemnie, że uznaje się powszechnie, że wymagają one ingerencji sądu⁴. Sąd jednak, przede wszystkim dąży do osiągnięcia korzystnych zmian w zachowaniu i osobowości nieletniego zgodnie z zasadą dobra dziecka, która jest naczelną zasadą postępowania w takich sprawach. W postępowaniu w sprawach nieletnich nie chodzi o zagadnienie odpowiedzialności nieletniego. Chociaż w historii można znaleźć liczne przykłady surowego i okrutnego traktowania nieletnich (niekiedy nawet za drobne wykroczenia), to już od starożytności uświadamiano sobie konieczność innego zakresu stosowania prawa wobec dzieci i młodzieży. Już prawo rzymskie (Prawo XII Tablic), przewidując surowe kary dla złodziei, uwzględniało wyjątki dla nieletnich poprzez oddanie ich spraw w ręce pretora i dopuszczenie możliwości naprawienia szkody. Wobec dziewcząt już w starożytnym Rzymie ustanowiono granicę odpowiedzialności na 12 lat. Wyodrębniono także trzy kategorie nieletnich przestępców: dzieci poniżej 7 lat traktowano, jako osoby nieodpowiedzialne; dzieci od 7 do 10 lat – jako niezdolne do umyślnego działania przestępczego. Trzecią kategorię tworzyły

dzieci w wieku 10 do 14 lat, które również były łagodniej traktowane⁵. Zachowania nieletniego uważane przez polską ustawę za objawy demoralizacji mogą być spowodowane przez okoliczności niezależne od nieletniego. Można przyjąć, że w licznych wypadkach są one wręcz zawinione przez środowisko, w którym żyje i wychowuje się nieletni. Dziecko postrzega świat i uczy się go w takich kategoriach, jakie cechują jego bliższe i dalsze środowisko wychowawcze, czyli rodzinę, szkołę, społeczność, w której obie te grupy są zanurzone i której elementy składowe stanowią⁶. Mogą to być także zachowania, których genezy szukać należy w uzasadnionych potrzebach dzieci⁷. W końcu zachowanie te mogą być wyrazem nie tyle wypaczenia osobowości nieletniego, ile poziomem rozwoju dziecka. Niektóre zachowania nieletnich uznawane za objawy demoralizacji, towarzyszą każdemu procesowi wychowawczemu i są znamienne dla poszczególnych faz rozwojowych. Ich przyczyną może być np. kryzys autorytetów czy wiek przekory, przez który każdy człowiek w swoim rozwoju przechodzi. Środowisko rodzinne, jest pierwszym środowiskiem wychowawczym dziecka. Z badań wynika, że wiele zaburzeń życia uczuciowego, występu-

Art. 5 *Wobec nieletniego mogą być stosowane środki wychowawcze oraz środek poprawczy w postaci umieszczenia w zakładzie poprawczym; kara może być orzeczona tylko w wypadkach prawem przewidzianych, jeżeli inne środki nie są w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego.*

Art. 6 *Wobec nieletnich sąd rodzinny może:*

- 1) *udzielić upomnienia,*
- 2) *zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu*

lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia,

- 3) *ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna,*
- 4) *ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania - udzielających poręczenia za nieletniego,*
- 5) *zastosować nadzór kuratora,*
- 6) *skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją,*
- 7) *orzec zakaz prowadzenia pojazdów,*
- 8) *orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego,*
- 9) *orzec umieszczenie w rodzinie zastępczej, w młodzie-*

jących u dzieci i młodzieży, jest rezultatem niewłaściwego oddziaływania rodziców. Wśród czynników negatywnych wymienia się takie jak: niezgodne współżycie rodziców; brak wzajemnego szacunku; zbyt szybkie tempo życia rodzinnego (charakterystyczne przede wszystkim dla życia wielkomiejskiego) i niewłaściwe metody wychowawcze⁸. Okres małoletniości sprawia, że z powodu rozwoju psychicznego takiej jednostce nie można przypisywać winy. Chodzi o wdrożenie jednostki do samodzielnego życia w społeczeństwie, aby przestrzegała ona zasad moralnych oraz zasad współżycia społecznego, z których wywodzą się normy prawne. Ponieważ większość norm prawnokarnych pokrywa się z normami moralnymi lub ma w nich silne oparcie, zakłada się, że demoralizacja, pojmowana, jako nie wynikający z przyczyn chorobowych lub rozwojowych stan struktur poznawczych, prowadzący do nierespektowania norm moralnych, sprzyja łamaniu norm prawnych. Dlatego zachowania wskazujące na groźbę powstania, istnienia lub pogłębienia stanu demoralizacji nieletniego, są traktowane, jako sygnał zwiększający prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań przestępczych, po przekroczeniu granicy dorosłości⁹.

Środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich

Środki takie przewiduje rozdział drugi ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. W artykułach od piątego do czternastego określone zostały: zasady stosowania środków wychowawczych i poprawczych oraz zasady orzekania kar (art. 5); katalog środków wychowawczych, jakimi dysponuje sąd (art. 6); obowiązki, jakie sąd może nałożyć na rodziców (opiekunów) oraz jakiego rodzice lub opiekunowie mogą oczekiwać wsparcie i od kogo oraz na czyj wniosek (art. 7); sankcje karne, jakie sąd może zastosować do rodziców (opiekunów) oraz tryb wydawania orzeczeń w tej sprawie (art. 8, art. 9); zasady umieszczania nieletniego w zakładzie poprawczym oraz warunkowe zawieszenie umieszczenia nieletniego w takim zakładzie, względnie w placówce opiekuńczej lub leczniczej (art. 10, art. 11, art. 12); dopuszczalność orzekania kary w stosunku do nieletniego, który w chwili orzekania ukończył już 18 lat (art. 13); zasady stosowania przepisów kodeksu karnego, kodeksu karnego skarbowego czy kodeksu wykroczeń (art. 14).

żowym ośrodku wychowawczym albo w młodzieżowym ośrodku socjoterapii,

10) orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym,
11) zastosować inne środki zastrzeżone w niniejszej ustawie do właściwości sądu rodzinnego, jak również zastosować środki przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

Art. 7 § 1. Sąd rodzinny może:

- 1) zobowiązać rodziców lub opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną poradnią specjalistyczną, zakładem pracy, w którym jest zatrudniony, oraz lekarzem lub zakładem leczniczym,
- 2) zobowiązać rodziców lub opiekuna do naprawienia

w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego.

§ 2. Sąd może zwrócić się do właściwych instytucji państwowych lub społecznych oraz jednostek samorządowych o udzielenie niezbędnej pomocy w poprawie warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego.

Art. 8 § 1. W wypadku gdy rodzice lub opiekun nieletniego uchylają się do wykonania obowiązków nałożonych na nich przez sąd rodzinny, sąd ten może wymierzyć im karę pieniężną w wysokości od 50 do 1500 złotych.

§ 2. Sąd uchyla karę pieniężną w całości lub w części, jeżeli osoba ukarana w ciągu 14 dni usprawiedliwi swoje zachowanie lub przystąpi do wykonywania nałożonych obowiązków.

Treść art. 5. nie pozostawia wątpliwości, że przepis ma charakter ogólny, gdyż nie precyzuje do nieletnich jakiej kategorii, sąd może stosować środki wychowawcze lub poprawcze, aby przeciwdziałać demoralizacji lub przestępczości nieletnich. Stąd prosty wniosek, że mogą być stosowane w stosunku do wszystkich nieletnich. W świetle ustawy nieletni to osoba która nie ukończyła lat 18 jeżeli przepisy ustawy będą stosowane w zakresie zapobieganie i demoralizacji (§ 1 pkt 1). W postępowaniu o czyny karalne, będzie to osoba, która dopuściła się takiego czynu (przestępstwa lub wykroczenia) po ukończeniu 13 lat, ale nie ukończyła lat 17. Jeżeli przepisy ustawy będą stosowane w zakresie wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych w stosunku do osób, względem których takie środki zostały orzeczone, nie dłużej niż do ukończenia przez te osoby lat 21. Jak z tego widać zróżnicowanie wiekowe jest zauważalne. Inaczej mówiąc krąg osób, wobec których mogą być stosowane poszczególne ro-

dzaje środków, jest bardzo zróżnicowany. W stosunku do wszystkich nieletnich mogą być stosowane środki wychowawcze, a więc zarówno wobec nieletnich, którzy wykazują przejawy demoralizacji, jak i tych, którzy dopuścili się czynu karalnego. Jeżeli chodzi o środki poprawcze, mogą być stosowane wyłącznie wobec tych nieletnich, którzy dopuścili się czyny zabronionej przez ustawę, jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Kara zaś może być orzeczona tylko w przypadkach¹⁰ prawem przewidzianych, jeżeli inne środki nie są w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego. Dlatego kara, jako instrument zwalczania przestępczości nieletnich jest wyjątkiem i może być:

- stosowana jedynie w wypadkach przewidzianych przez prawo,
- stosowana jedynie wówczas, kiedy inne środki nie są w stanie zapewnić oczekiwanej resocjalizacji nieletniego.

Art. 9 § 1. *W sprawie wymierzenia kary pieniężnej, o której mowa w art. 8 § 1, orzeka sąd rodzinny z urzędu, a w sprawie uchylecia tej kary - także na wniosek osoby ukaranej, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.*

§ 2. *Postanowienie sądu w przedmiocie wymierzenia kary pieniężnej powinno być wydane po wysłuchaniu osoby, której ma ono dotyczyć, chyba, że osoba ta bez usprawiedliwienia nie stawiała się na wezwanie.*

Art. 10 *Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a), jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza, gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.*

Art. 11 § 1. *Umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym można warunkowo zawiesić, jeżeli właściwości i warunki osobiste oraz środowiskowe sprawcy, jak również okoliczności i charakter jego czynu uzasadniają przypuszczenie, że pomimo niewykonania środka po-*

prawczego cele wychowawcze zostaną osiągnięte.

§ 2. *Warunkowe zawieszenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do lat 3; w okresie próby sąd stosuje do nieletniego środki wychowawcze.*

§ 3. *Jeżeli w okresie próby zachowanie nieletniego wskazuje na dalszą demoralizację albo, jeżeli nieletni uchyla się od wykonywania nałożonych na niego obowiązków lub od nadzoru, sąd rodzinny może odwołać warunkowe zawieszenie i zarządzić umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym. W razie popełnienia przez nieletniego czynu karalnego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280 Kodeksu karnego i braku podstaw do rozpoznawania sprawy przez sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, sąd rodzinny odwołuje warunkowe zawieszenie i zarządza umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym.*

§ 4. *Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 3 miesięcy odwołanie warunkowego zawieszenia nie nastąpiło, orzeczenie o umieszczeniu w zakładzie poprawczym z mocy prawa uważa się za niebyłe.*

Treść art. 13 oraz art. 94¹¹ pozwala mówić, że ustawa przewiduje dwa przypadki orzeczenia kary. Stosowanie kary na podstawie przywołanych przepisów, może zdaniem T. Bojarskiego oraz E. Skrętowicza nasuwać wątpliwości. Wynikają one z tego, że naczelną zasadą jest stosowanie kary (kryminalnej) za przestępstwo. Przestępstwem natomiast jest czyn zabroniony przez prawo, a także zawiniony. Pojawia się kwestia zdolności nieletniego do zawinienia i powiązania winy z faktami obejmującymi przeszłość. W art. 14 przyjęto, że *W sprawach nieletnich, którzy dopuścili się czynu karalnego, sąd rodzinny stosuje odpowiednio przepisy części ogólnej Kodeksu karnego, Kodeksu karnego skarbowego lub Kodeksu wykroczeń, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.* W przypadkach, których dotyczy art. 13, można wzorować się w tej kwestii na rozumowaniu i ocenie, które towarzyszy wypadkom objętym art. 10 § 2 k.k.¹². Zdaniem tych autorów, trudniej jest wyjaśnić tę kwestię w przypadkach, do których odnosi się treść art. 94¹³. Tak więc w myśl przywołanych uregulowań, reakcją na przejawy demoralizacji nieletniego będą środki wychowawcze, a w przypadku dopuszczenia się przez niego czynu karalnego będzie też możliwe orzeczenie środka poprawczego.

Katalog środków wychowawczych, w tym poprawczych, stosowanych wobec nieletnich wymieniony jest enumeratywnie w punktach od 1 do 11 w art.6., zatem zgodnie z tym przepisem sąd może:

- udzielić upomnienia,
- zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia,
- ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna,
- ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania - udzielających poręczenia za nieletniego,
- zastosować nadzór kuratora,
- skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do

Art. 12 *W razie stwierdzenia u nieletniego upośledzenia umysłowego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych bądź nałogowego używania alkoholu albo innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym. Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu jedynie opieki wychowawczej, sąd może orzec umieszczenie go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, a w przypadku, gdy nieletni jest upośledzony umysłowo w stopniu głębokim i wymaga jedynie opieki - w domu pomocy społecznej.*

Art. 13 *Jeżeli wobec nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a), ale w chwili orzekania ukończył lat 18, zachodzą podstawy do orzeczenia umieszczenia w zakładzie poprawczym - sąd rodzinny może wymierzyć karę, gdy uzna, że stosowanie środków poprawczych nie byłoby już celowe. Wydając wyrok skazujący sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary.*

Art. 14 *W sprawach nieletnich, którzy dopuścili się czynu karalnego, sąd rodzinny stosuje odpowiednio przepisy części ogólnej Kodeksu karnego, Kodeksu karnego skarbowego lub Kodeksu wykroczeń, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą*

organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją,

- orzec zakaz prowadzenia pojazdów,
- orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego,
- orzec umieszczenie w rodzinie zastępczej, w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w młodzieżowym ośrodku socjoterapii,
- orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym,
- zastosować inne środki zastrzeżone w niniejszej ustawie do właściwości sądu rodzinnego, jak również zastosować środki przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

Jak widać środki te mają charakter nieizolacyjny oraz izolacyjny, na co wskazuje możliwość orzeczenia o umieszczeniu umieszczenia nieletniego w rodzinie za-

stępczej, w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, albo o umieszczeniu w zakładzie poprawczym. Wymienione wyżej środki można podzielić jeszcze inaczej:

Na wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze (pkt 1–9 oraz pkt 11 w związku z art. 12 ustawy),

Na lecznicze (pkt 11 w zw. z art. 12),

Na poprawcze (umieszczenie w zakładzie poprawczym – art. 6, pkt 11).

Środki przewidziane w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym to takie, które sąd może zastosować w przypadku wystąpienia zagrożenia dobru dziecka.

Upomnienie jest najłagodniejszym środkiem oddziaływania na nieletniego i stosuje się, kiedy przejawy demoralizacji nie uwiadcniają się zbyt intensywnie, albo przy drobniejszych naruszeniach prawa. Upomnienia orzeka się postanowieniem, do którego odnoszą się przepisy art. 42, art. 43, art. 46 ustawy.

Art. 109. § 1. Jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd opiekuńczy wyda odpowiednie zarządzenia. § 2. Sąd opiekuńczy może w szczególności:

- 1) zobowiązać rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania, w szczególności do pracy z asystentem rodziny, realizowania innych form pracy z rodziną, skierować małoletniego do placówki wsparcia dziennego, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej lub skierować rodziców do placówki albo specjalisty zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń;
- 2) określić, jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu, albo poddać rodziców innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun;
- 3) poddać wykonywanie władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego;
- 4) skierować małoletniego do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego albo do innej placówki sprawującej częściową pieczę nad dziećmi;
- 5) zarządzić umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo w instytucjonal-

nej pieczy zastępczej albo powierzyć tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom lub osobie, niespełniającym warunków dotyczących rodzin zastępczych, w zakresie niezbędnych szkoleń, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

§ 3. Sąd opiekuńczy może także powierzyć zarządką majątkiem małoletniego ustanowionemu w tym celu kuratorowi.

§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 2 pkt 5, a także w razie zastosowania innych środków określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, sąd opiekuńczy zawiadamia o wydaniu orzeczenia właściwą jednostkę organizacyjną wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, która udziela rodzinie małoletniego odpowiedniej pomocy i składa sądowi opiekuńczemu, w terminach określonych przez ten sąd, sprawozdania dotyczące sytuacji rodziny i udzielanej pomocy, w tym prowadzonej pracy z rodziną, a także współpracuje z kuratorem sądowym.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t. j. Dz. U. z 2012, poz. 788 ze zm.).

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem spraw	2 5111	25 521	28 342	26 228	27 419	27 790	26 957	24 953	22 758
Upomnienia	7823	8 288	10 125	9 257	9 695	10 034	9 569	8 581	7 338
Procent do og.	31,15	32,47	35,72	35,29	35,36	36,11	35,50	34,39	32,24

Tabela 1. Upomnienia, jako środki opiekuńczo wychowawcze orzeczone samoistnie przez sądy rodzinne w latach 2002 – 2010¹⁴.

Wskaźnik procentowy orzeczonych upomnień w stosunku do ogółu pozwala zakładać, że około 1/3 spraw dotyczyło osób (nieletnich), które wcześniejsze zachowanie i postępowanie nie było uważane za niestosowne. W ocenie K. Gromek, upomnienie jest takim środkiem, który należy stosować zwłaszcza wobec nieletnich, których dotychczasowy tryb życia i zachowanie nie budzą zastrzeżeń. Stosowanie tego środka może okazać się celowe wobec nieletnich młodszych wiekiem, jak i starszych o nieznanym stopniu zdemoralizowania, dla których już sam pobyt w sądzie stanowi wystarczającą przestrożę na przyszłość¹⁵. Cdn.

Przypisy

- 1 Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, (Dz. U. z 1964 r., nr 43, poz. 296 ze zm.)
- 2 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, (Dz. U. z 1997 r., nr 89, poz. 55 ze zm.)
- 3 K. Dukala, CPTED – założenia, strategię, sposoby prezentacji [w:] Zapobieganie przestępczości przez kształtowanie przestrzeni, red. J. Czapska, Kraków, s. 71.
- 4 J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, Kryminologia, Gdańsk 2001, s. 317.
- 5 B. Urban, Zachowania dewiacyjne młodzieży, Kraków 1997, s. 16-17.
- 6 M. Szczepka – Pustkowska, Młodzież – Przemoc – Transformacja [w:] Przemoc dzieci i młodzieży w perspektywie polskiej transformacji ustrojowej, red. J. Papież, A. Płukisa, Toruń 1999, s. 30.
- 7 Zachęcam do przeczytania felietonu „Starszego dzielnicowego”, pt. „Wanda i Mateusz”, e-Terroryzm.pl, nr 12, s. 54 – 56, grudzień 2012.
- 8 K. Pospiszyl, E. Żabczyńska, Psychologia dziecka niedostosowanego społecznie, Warszawa 1985, s. 85.
- 9 J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, Kryminologia, wyd. cyt., s. 320.
- 10 K. Gromek, Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Warszawa 2001, s. 74-75.
- 11 Art. 94. Jeżeli nieletni, wobec którego orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym, ukończył lat 18 przed rozpoczęciem wykonania orzeczenia, sąd rodzinny decyduje, czy wykonać orzeczony środek, czy od jego wykonania odstąpić i wymierzyć sprawcy karę. Wymierzając karę sąd stosuje nadzwyczajne jej złagodzenie. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może odstąpić od wymierzenia kary, zwłaszcza gdy w zachowaniu sprawcy nastąpiła istotna poprawa. W razie wymierzenia kary pozbawienia wolności albo kary ograniczenia wolności czas jej trwania nie może przekroczyć okresu, jaki pozostaje do ukończenia przez sprawcę lat 21.
- 12 Art. 10 § 2. Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 3, art. 156 § 1 3, art. 163 § 1 3, art. 166, art. 173 § 1 3, art. 197 § 3, art. 252 § 1 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne. Kodeks karny, Dz. U. z 1997, nr 88, poz. 553 ze zm.)
- 13 T. Bojarski, E. Skrętowicz, Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz, Warszawa 2011, s. 56-57.
- 14 Opracowano na podstawie: Analiza statystyczna działalności wymiaru sprawiedliwości w latach 2002 – 2010, Wydział Statystyki w Departamencie Organizacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości, s. 29, pdf. - bip.ms.gov.pl/pl/.../statystyki/statystyki-2011/download,1681,0.html – dostęp 20.03.2012.
- 15 K. Gromek, Komentarz ..., wyd. cyt., s. 78.

Ze wspomnień emeryta... Morowy chłopak

Od redakcji

Pomysł kącika zrodził się podczas praktyk studenckich w Katedrze Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Dwie studentki kierunku bezpieczeństwa wewnętrznego, zainteresowały się felietonami „Starszego dzielnicy”, które mają swoją historię nie tylko, dlatego, że pokryte były grubą warstwą kurzu. Najpierw odkurzyły zbiór tych felietonów, a następnie utrwaliły w formie umożliwiającej ponowną ich publikację. Niekiedy sformułowały pytania, w kwestiach, które je najbardziej zainteresowały. W naszej ocenie, z uwagi na specyficzny czas, w jakim się ukazywały te felietony oraz poruszaną problematykę, poprzez fakt, że mimo upływu lat, niektóre felietony pozwalają poszerzyć wiedzę jak zwalczano przestępczość kiedyś, warto kontynuować podjętą próbę edukacji na przykładach. Materiały mogą okazać się pomocne w utrwalaniu wiedzy z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa uwzględniając dzisiejsze realia. Okoliczność, że do poruszanych kwestii, uwarunkowań prawnych i społecznych uzupełniają nieraz komentarze, do publikowania takich materiałów jeszcze bardziej przekonuje. Zatem zapraszamy do lektury, refleksji i poszukiwaniu innych źródeł informacji odnoszące się do tej problematyki. Redakcja zaprasza do współredagowania kącika, nie tylko studentów związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym. Zapraszamy i zachęcamy także tych, którym marzy się dziennikarstwo śledcze oraz inne osoby. Poniższy felieton, rozpoczyna cykl artykułów poświęconych problematyce nieletnich. Zapraszamy do lektury, a zarazem do dzielenia się spostrzeżeniami, uwagami oraz opiniami, nie tylko w wymiarze historycznym. Próba wypowiedzenia się w obrębie omawianej problematyki, może być dla niektórych studentów doskonałym treningiem, przed większym wyzwaniem, to jest pisanie pracy dyplomowej z takiej lub zbliżonej problematyki. Na pytania zamieszczone niekiedy na końcu felietonu, może brakować odpowiedzi. Zachęcamy do podjęcia takiej próby, życząc połamania pióra.

Morowy chłopak...

Od przyjęcia do szkoły, do końca I półrocza, osiągał słabe wyniki w nauce, często był nieobecny na zajęciach (30 godzin lekcyjnych nieusprawiedliwionych i 33 usprawiedliwione), co w rezultacie zadecydowało o tym, że za I półrocze otrzymał sześć ocen niedostatecznych i ocenę nieodpowiednią z zachowania. Postępowanie ucznia w II półroczu nie wskazuje na żadną poprawę. Nadal osiąga słabe wyniki w nauce. W ciągu dwudziestu dni nauki opuścił sześćdziesiąt dwie lekcje bez usprawiedliwienia. Od początku pobytu w szkole zaznaczył się jego negatywny wpływ na zachowanie pozostałych uczniów klasy... Spora część kasy wyraża aprobatę dla jego postępowania. Wzrosła absencja grupowej ucieczki z zajęć szkolnych...

Jarek miał pseudonim, podobnie jak jego koledzy, lecz nie dla celów konspiracyjnych. Działał jawnie, nawet tego krytycznego dnia, w którym dopuścił się zbrodni rozboju. Początek był bardzo niewinny. Ze szkoły udali się w okolice dworca PKP. Tam wypili w trójkę dwie butelki wódki, potem poszli coś zjeść do baru mlecznego. Nie mieli jednak pieniędzy. Nie mieli pieniędzy również przypadkowo spotkani koledzy, „Bamber” i „Szczur”. Jarek postanowił coś zorganizować. W jaki sposób dowiemy się z relacji poszkodowanego i świadków.

Poszkodowany oświadczył mniej więcej tak: „Przechodziłem obok baru, była godzina piętnasta, na przystanku komunikacji miejskiej oczekiwali pasażerowie, niespodziewanie zaczepił mnie nieznany chłopak, mówiąc „Rzuć pół stowy”. Odpowiedziałem- odczep się nie mam pieniędzy. Wtedy chwycił mnie za kurtkę i kilkakrotnie kopnął kolanem w podbrzusze. Chciałem uciec, ale podbiegło do mnie dwóch innych chłopaków i przytrzymali mnie. Ten pierwszy bił mnie pięściami po twarzy. Dobiegł jeszcze jeden chłopak od strony przystanku, myślałem, że z pomocą, ale on powiedział „Niech da trzy dychy, a jak nie to bij go po pysku”. Broniłem się jak mogłem, upadłem na ziemię oczekując pomocy, lecz nikt mi nie pomógł. Napastnicy uciekli,

gdy nadjechał radiowóz MO. Głównego sprawce udało mi się zatrzymać”.

Świadek B. K. – lat szesnaście. „Stałem na przystanku i widziałem Jarka D. wchodzącego do baru wraz z kolegą. Gdy zobaczyłem go ponownie, trzymał jakiegoś starszego chłopaka za kurtkę, mówiąc „Dawaj”. Nie wiem, o co mu chodziło. Nie widziałem całego zajścia. Widziałem, jak kolega Jarka szarpał tego starszego za włosy, mówiąc „Jeszcze ci się milicji zachciewa””.

Świadek G. B. lat dwadzieścia. „Ten młodszy kopał tego starszego. To wyglądało na bójkę, gdyż upadki na ziemię. Żadem z mężczyzn nie kwapił się z udzieleniem pomocy, to, jakiej pomocy mogłam udzielić ja- kobieta? Na szczęście przyjechał radiowóz i pozostali zbiegli”.

Świadek G. M.- lat sześćdziesiąt pięć. „Oczekiwałem na autobus komunikacji miejskiej, podobnie, jak wielu mężczyzn. Nie kwapili się z udzieleniem pomocy, temu, który był atakowany. Z moją chorą nogą, co mogłem zrobić? Zgłosiłem się na świadka- tyle mogę pomóc. Nie wiem, o co chodziło, tym chłopakom, gdyż stałem dalej od bijących się, niż inni mężczyźni. Jak odjechała milicja, niektórzy byli oburzeni, że temu zatrzymanemu nałożono kajdany. Inni mówili, że tacy nie powinni w ogóle chodzić po ulicach”.

Innych świadków nie ustalono. Żadna z oczekujących osób nic nie widziała. Można i tak, ale jakiej sprawie ma to służyć?! Bez pomocy społeczeństwa, milicja też niewiele zdziała.

Zatrzymany Jarosław D., wyjaśnił, kto z nim był i co robił podczas całego zajścia. Napadniętego nie zna, ale „to dość morowy chłopak, ponieważ nie przestraszył się”. Wcześniej nie uzgadnialiśmy, co który z nas będzie robił. Koledzy spontanicznie udzieli mi pomocy. Faktycznie Andrzej P. mówił coś o trzech duchach. Ja zadałem od nieznanego pieniędzy- powiedziałem konkretnie „Rzuć pół stówy, bo ci przy...”. Żałuję tego, co zrobiłem. Teraz wiem, że zrobiłem źle, postępując w ten sposób. Obiecuję poprawę i systematycznie uczęszczanie do szkoły oświadczył przed sędzią rodzinnym.

Matka nieletniego oświadczyła później sędziemu: „Z synem nie miałam kłopotów wychowawczych. Wiedziałam, że od kilku miesięcy zaczyna próbować

alkoholu, to za sprawą starszego syna... O tym, co zrobił, dowiedziałam się dzisiaj, syn mówił mi kiedyś, że pobił się z kimś, że został zatrzymany... On nie jest złym chłopcem. Za to, co zrobił winię Tadeusza K. Syn miał z nim najwięcej kontaktów... Zobowiązuje się dopilnować go, pójdę do szkoły porozmawiać z wychowawcą, syn to dobry chłopak...”.

Sąd Rejonowy, Wydział III Rodzinny i Nieletnich, postanowił wszcząć i przeprowadzić postępowania wyjaśniające, czy nieletni dopuścił się wraz z innymi czynu polegającego na doprowadzeniu do stanu bezbronności M. S. przez pobicie go i żądanie wydania pieniędzy., lecz zamierzonego skutku nie osiągnął ze względu na zdecydowany opór pokrzywdzonego, tj. o czyn z art. 11 § 1 K. K. w związku z art. 210 § 1 K. K. Na zasadzie art. 26 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich(Dz. U. Nr 35, poz. 228 z 1982 r.) sąd tymczasowo zastosował nadzór kuratora, który będzie systematycznie składał informację o zachowaniu się nieletniego.

Wniosek MO o umieszczenie nieletniego w odpowiedniej placówce oświatowo wychowawczej, nie został uwzględniony. Uzasadnienie, że czyn stanowi zbrodnię oraz, że nieletni będzie miał szansę wyuczenia się zawodu- było mało przekonującym argumentem.

Zacząłem artykuł od przytoczenia fragmentów opinii, pragnę zakończyć ogólną charakterystyką nieletniego, sporządzoną przez inspektora do spraw nieletnich: „... Nieletni zamieszkuje z rodzicami i rodziną w domu jednorodzinnym. Warunki socjalno- bytowe- dobre... Ojciec rencista nie daje dobrego przykładu wychowawczego. Często pije... Dobrego przykładu nie ma również ze strony braci. Starszy brat odbywa aktualnie karę więzienia. Drugi z braci niedawno opuścił zakład karny. Często dochodzi do awantur domowych, przeważnie z ojcem. Obydwaj bracia nie pracowali... Nieletni miał być skreślony z listy uczniów w poprzedniej szkole, lecz przeniósł się do innej o podobnej specjalności...”.

Jarosław D. od kilku dni nie uczęszcza do szkoły. Opuścił rodzinny dom, udając się w nieznanym kierunku. Co robi?- nie wiadomo, na pewno nic dobrego.

Starszy Dzielnicowy

Terror w Polsce – analiza wybranych przypadków

Nakładem znanego wydawnictwa Difin pojawiła się książka dwóch autorów Krzysztofa Liedla i Andrzeja Mrocza pt. **Terror w Polsce – analiza wybranych przypadków**.

Krzysztofa Liedla, doktora nauk wojskowych, byłego policjanta, dyrektora Centrum Badań nad Terroryzmem i pracownika Biura Bezpieczeństwa Narodowego nie trzeba Czytelnikom zainteresowanym problematyką bezpieczeństwa szerzej przedstawiać. Warto dodać, że jest autorem i współredaktorem kilku książek poświęconych problematyce terroryzmu oraz bezpieczeństwa, tak wymiarze wewnętrznym jak i zagranicznym.

Drugi z autorów **Andrzej Mroczek** jest magistrem pedagogiki, absolwentem Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Studium Podyplomowego Problematyki Zorganizowanej Przystępności i Terroryzmu na Wydziale Prawa i Administracji UW. To również ekspert w zakresie terroryzmu bombowego i jego zwalczania, a także edukacji i zarządzania w stanach nadzwyczajnych oraz kryzysowych. Członek Rady Programowej Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas i koordynator do spraw szkoleń tegoż Centrum. Autor publikacji popularnych i naukowych. Był funkcjonariuszem Policji i główny specjalista Wydziału ds. Terroryzmu w dawnym MSWiA.

Książka mimo niewielkiej objętości i formatu przekazuje nam wiele treści i przypomina znamienne w skutki wydarzenia, o których już wspomnieliśmy. Ponadto warto dodać, że autorzy to nie tylko teoretycy, lecz również praktycy policyjni, którzy niejedno w swoim zawodowym życiu widzieli i w niejednym uczestniczyli.

Opracowanie zostało podzielone na trzy rozdziały, opatrzone wprowadzeniem, zakończeniem oraz bibliografią.

W rozdziale pierwszym noszącym tytuł **Terror kryminalny, terroryzm i przestępczość zorganizowana – wprowadzenie to metodologii zjawisk** autorzy zapoznają Czytelnika z problematyką terroryzmu kryminalnego będącego narzędziem przestępczości zorganizowanej, omawiają zjawisko terroryzmu oraz związek pomiędzy obydwoma zjawiskami.

W drugim rozdziale pt. **System i podmioty odpowiedzialne za zwalczanie terroryzmu kryminalnego i zagrożeń terrorystycznych w Polsce** uczeni Centrum Badań nad Terroryzmem zajmują się systemem (sic!) przeciwdziałania zagrożeniom spowodowanym przez terror kryminalny i terroryzm. Warty podkreślenia jest fakt, że autorzy przypominają, iż od kilku lat w Polsce trwają prace nad ustawą antyterrorystyczną, która uporządkowałaby istniejący „system”. Warty podkreślenia jest fakt, że nasi Autorzy podnieśli i jasno przedstawili ważną, również zdaniem piszącego te słowa, rolę Policji w zwalczaniu terroryzmu kryminalnego, ale również terroryzmu. To Policja dysponuje najbardziej rozbudowanym systemem jednostek antyterrorystycznych i wykonujących realizację zadań związanych z ujęciem groźnych przestępców, w tym gangsterów i terrorystów.

Trzecia część książki pt. **Terror kryminalny i terroryzm w Polsce – wybrane przypadki** jest najbardziej rozbudowanym rozdziałem opracowania. Liczy ponad 130 stron, czyli 68 % dzieła. W czternastu podrozdziałach przedstawia historię uprowadzeń samolotów w Polsce, sprawę postrze-

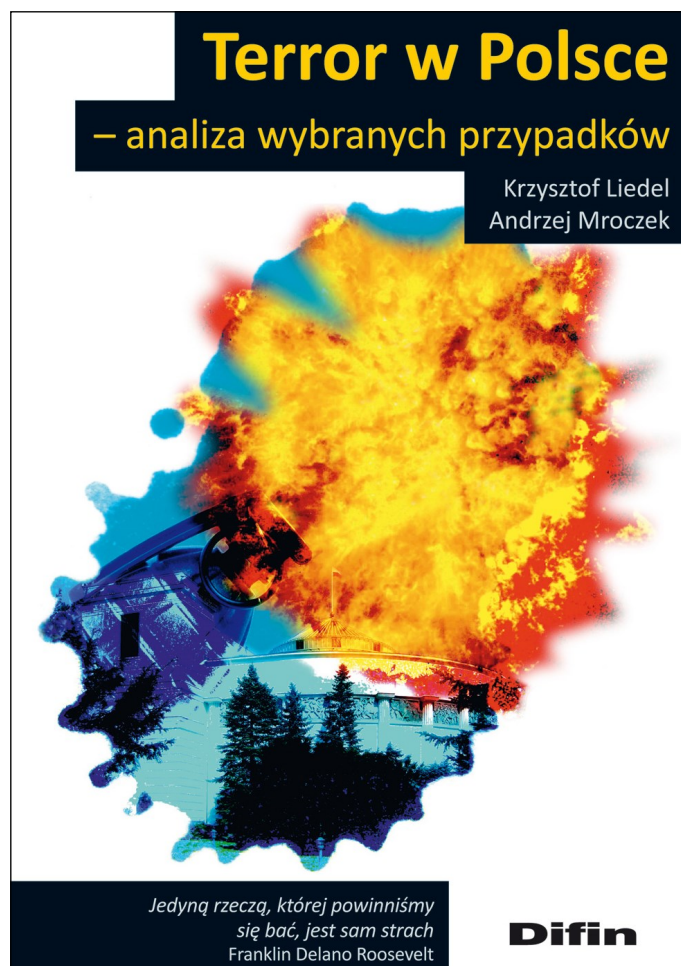
lenia Abu Dauda w hotelu Victoria w Warszawie Anno Domini 1981, wyczyny krakowskiego „Gumisia”, zabójstwo policjanta na stacji Shell, głośne wydarzenia związane z takimi miejscowościami jak Parole i Magdalenka. Innymi fachowo omawianymi wydarzeniami są wzięcie, jako zakładnika strażnika w siedzibie Telewizji Polskiej (2003 r.), groźba użycia sarinu, sprawa 15 (14) atrap bomb w Warszawie w 2005 r. oraz tzw. *Manifestu 17 września 2005 r.* przesłanego z kawiarenki internetowej Centrum Handlowego Arkadia, a podpisanego przez rzekomą organizację pod nazwą *Power Gay & Silny Pedał*. Manifest został przesłany w trakcie ujawniania atrap bomb. Kolejne opisane, to porwanie Piotra Stańczaka w Pakistanie, zamach w biurze PIS w Łodzi oraz sprawy Ahmeda Yassina 23 oraz Brunona K. z Krakowa.

Książka autorstwa Krzysztofa Liedla oraz Andrzeja Mroczonek jest pozycją, z którą powinni zapoznać się nie tylko policjanci i funkcjonariusze służb zajmujących się zwalczaniem terroryzmu kryminalnego i terroryzmu, ale przede wszystkim słuchacze takich kierunków studiów jak bezpieczeństwo wewnętrzne i narodowe, politologia oraz prawo. Opracowanie zdaniem autora jest doskonałym i przystępnym podręcznikiem pomocnym w prowadzeniu zajęć z takiego przedmiotu jak np. Zwalczanie terroryzmu. Umożliwia prowadzenie analiz poszczególnych przypadków. Książka również systematyzuje wiedzę na temat omawianych aktów terroryzmu (terroryzmu). Warto by było, aby ci sami autorzy lub ktoś inny pokusił się o napisanie książki pt. *Terror w Polsce międzywojennej – analiza wybranych przypadków*, gdyż takie opracowanie ukazałoby nasz kraj i społeczeństwo, jako nie wolne od zagrożeń terrorystycznych i jednocześnie przybliżyło młodym czytelnikom, ale nie tylko, historię społeczno – polityczną Polski, w której stosowano

terroryzm, jako oręż walki politycznej i działań kryminalnych.

W mojej ocenie pewnym mankamentem opracowania jest fakt nie podzielenia ostatniego rozdziału na mniejsze i w ten sposób pogrupowanie opisywanych zjawisk nie chronologicznie, lecz z podziałem na terror kryminalny i terroryzm. Ale fakt ten nie umniejsza walorów poznawczych książki.

(KPK)

K. Liedel, A. Mroczonek, Terror w Polsce – analiza wybranych przypadków, Warszawa 2013, ss. 196.

ANNA WÓJCIK

Prof. dr hab. Tadeusz Hanausek, urodził się 28 stycznia 1931 roku w Krakowie. Po zdaniu, w 1949 roku, matury w II Państwowym Gimnazjum im. Św. Jacka w Krakowie, wstąpił na Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studia rozpoczął w 1949 roku (był uczniem Władysława Woltera), zaś magisterium uzyskał w 1953 roku, następnie rozpoczął pracę w Prokuraturze Dzielnicy Nowa Huta, jako kierownik rejonu śledczego. W 1954 r. podjął studia aspiranckie (doktoranckie) w Katedrze Prawa Karnego UJ. W 1957 r. został powołany na stanowisko starszego asystenta w Katedrze Prawa Karnego UJ. W 1960 roku, na podstawie rozprawy pt. „Przestępstwo indywidualnego narażenia na niebezpieczeństwo życia i zdrowia w polskim kodeksie karnym z 1932 r.”, uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych i został powołany na stanowisko adiunkta w Katedrze Prawa Karnego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Habilitował się sześć lat później, na podstawie książki pt. „Przemoc, jako forma działania przestępnego” (nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1966), którą zresztą sam uważał za najlepszą w swoim dorobku. 1 Stycznia 1967 roku został powołany na stanowisko kierownika Zakładu, który w 1984 roku stał się Katedrą Kryminalistyki UJ. Jednostką kierował nieprzerwanie przez 34 lata, do 30 września 2000 roku. Tytuł i stanowisko profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1975 roku, a tytuł profesora zwyczajnego w 1980 roku. W latach 1975 – 1978 był dziekanem Wydziału Prawa i Administracji UJ. W okresie 1980 – 1984 był dyrektorem Instytutu Prawa Karnego UJ, zaś w latach 1973 – 1991 dodatkowo pracował w Akademii Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Początkowo, jako dyrektor Instytutu Kryminalistyki i Kryminologii, a następnie prowadził tam seminarium doktoranckie¹. Zmarł 15 kwietnia 2002 roku w Krakowie. Został pochowany w Alei Zasłużonych na Rakowickim Cmentarzu.

Wspomnienie o Profesorze

Fot. www.katedrakryminalistyki.weebly.com/historia-katedry.html

Postać nietuzinkowa, wybitna, godna szacunku i uznania. Teoretyk, twórca uznanych i cenionych za granicą teorii kryminalistycznych, autor rozlicznych publikacji: 528 prac naukowych, w tym 197 publikacji stricte naukowych, 331 innych fachowych opracowań. Całość Jego dorobku naukowego ma wyjątkowo twórczy i pionierski charakter, dostarcza nowych wartości merytorycznych oraz metodologicznych. Stworzył własną szkołę kryminalistyczną, wypromował 46 osób na stopień doktora nauk prawnych oraz blisko 1300 magistrów. Ojciec i mistrz kilku pokoleń kryminalistyków polskich.

Wśród doktorantów i współpracowników wypromowanych przez Pana Profesora należy wymienić kilka znamienitych dla dzisiejszej kryminalistyki nazwisk, tj.: Brunona Hołysta, profesora nauk prawnych, kryminalistyka i kryminologa, pioniera wiktyologii i suicydologii w Polsce, współtwórcę Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego oraz redaktora wydawanych przezeń periodyków; Tadeusza Koziela, „Fotografia i inne tech-

niczne metody utrwalania obrazu...” (1976 r.), autor „Zagadnień światopoglądowych” (1969 r.) i „Antroposkopii kryminalistycznej” (1994 r.); Kazimierę Juskę, „Wersja kryminalistyczna w ściganiu poważnych przestępstw pospolitych” (1994 r.), doktora nauk prawnych, adiunkta Katedry Kryminalistyki i Bezpieczeństwa Publicznego UJ; Zytę Dymińską, „Zabójstwa na tle nieporozumień rodzinnych” (1994 r.), prawnika Mariusz Kulickiego, autora blisko 60 prac z zakresu kryminalistyki, honorowego prezesa Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego. W latach 1992 – 2004 wykładowcą w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Kolejni wychowankowie to: Leszek Kupiec, „Przestępczość w małych aglomeracjach miejskich...” (1998 r.), doktor nauk prawnych, adwokat, członek Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego; Bogdan Fischer, „Prawno – kryminalistyczne aspekty przestępczości komputerowej” (1999 r.), prawnik – specjalista w zakresie prawa nowych technologii, ochrony danych osobowych – pracownik UJ; Tadeusz Tomaszewski, prawnik – ukończył aplikację sędziowską – kierownik Katedry Kryminalistyki Uniwersytetu Warszawskiego; Karol Sławik, „Wykrywanie sprawców kradzieży...” (1975 r.), ceniony specjalista z dziedziny kryminologii i kryminalistyki, profesor Uniwersytetu Warszawskiego; Jan Widacki, profesor nauk prawnych, kryminolog, biegły sądowy oraz dyplomata, Józef Wójcikiewicz, w latach 2003 – 2008 prodziekan Wydziału Prawa i Administracji, Kierownik Katedry Kryminalistyki i Bezpieczeństwa Publicznego UJ; Roman Zdybel, „Osmologia: dowody zapachowe w kryminalistyce” (Kraków, 2002); Elżbieta Żywucka, „Prawno – kryminalistyczna identyfikacja nieznanymi włók” (1999 r.), adiunkt w Katedrze Prawa Karnego Materialnego UWM w Olsztynie i wielu innych².

Profesor Tadeusz Hanausek został wyróżniony wieloma szacownymi funkcjami i godnościami, jak chociażby w 1973 roku delegata na Kongres Nauki Polskiej czy pierwszego prezesa Polskiego Stowarzyszenia Kryminalistycznego. Ponadto wieloletni członek Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii; licznych Rad Naukowych³.

Dnia **15 kwietnia** br., o godz. **11.45** odbędzie się wykład otwarty, organizowany przez Koło Naukowe Kryminalistyki (działające w Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie), którego gościem specjalnym będzie pani dr Kazimiera Juszcza, adiunkt Katedry Kryminalistyki i Bezpieczeństwa UJ⁴ – wieloletnia współpracowniczka śp. Profesora Hanauska. Dr Juszcza przybliży słuchaczom temat wersji nieprawdopodobnej w kryminalistyce, odpowie na wszelkie pytania. Planowana prelekcja adresowana jest do wszystkich – studentów oraz licealistów zainteresowanych tematyką kryminalistyki i kryminologii. Zaproszeni licealiści będą mieć niepowtarzalną okazję zapoznania się ze sprzętem specjalistycznym podczas planowanego zwiedzania laboratorium.

Poznając legendę, jaką bez wątpienia był i nadal, w świadomości wielu znawców tematu, jest Pan Profesor, zauroczyłam się Jego Osobą. Ogrom wykonanej pracy – naukowej i społecznej, – bo jak inaczej nazwać wykształcenie i wyszkolenie tak licznej kadry naukowej? Zechciałam dowiedzieć się o Nim więcej. Jakim był człowiekiem na co dzień?

Poprosiłam zatem o udzielenie mi wywiadu przez absolwentkę prawa UJ, która miała szansę poznać prof. Tadeusza Hanauska w trakcie nauki. Na co chętnie przystała. Poniżej zamieszczam treść wywiadu – wspomnienia, udzielonego mi przez Panią Beatę Goniszewską⁵.

Dzień dobry, chciałabym porozmawiać z Panią o zmarłym 15 kwietnia 2002 roku, profesorze Tadeuszu Hanausku. W ramach studenckiej działalności naukowej przygotowujemy wykład otwarty poświęcony Profesorowi, czy zgodzi się Pani odpowiedzieć na kilka pytań?

Tak, oczywiście.

Jak się Pani nazywa? Jakie ukończyła Pani studia?

Nazywam się Beata Goniszewska, na przestrzeni lat 1986 – 1993 (ze względów osobi-

stych, z przerwami) studiowałam prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim, kończąc obroną pracy, pt. „Obiektywne i subiektywne cechy sprawcy w procesie wykrywczym”.

Czy obecnie pracuje Pani w zawodzie?

Niestety nie, wybrałam inną ścieżkę zawodową.

W jakich okolicznościach poznała Pani Pana Profesora?

Profesora Hanauska poznałam w czasie studiów na UJ. Uczęszczałam do niego na wykłady z kryminalistyki, seminarium oraz wykłady monograficzne.

Jak Go Pani zapamiętała?

Był osobą o zdecydowanie ciepłym obyciu, otwarty w kontakcie ze studentami. Prowadzone przez niego zajęcia były niezwykle ciekawe, częstokroć omawiane kwestie uzupełniał anegdotami i opowieściami ze swojej praktyki zawodowej.

Czyli zdecydowanie nie wpasowywał się w schemat „niedostępnego naukowca”?

Dokładnie. Po latach mogę powiedzieć, że Jego osoba wolna była od schematów w ogóle. Był zdecydowanym prekursorem polskiej kryminalistyki, cenionym i poważanym teoretykiem. Opiniował chociażby w sprawie Marchwickiego. Jednak nie można wspominać Go „jedynie” poprzez pryzmat dorobku naukowego. Pomimo tak wysokiego tytułu, nas studentów cenił za wytrwałość, okazywał wiele szacunku dla podejmowanego przez nas wysiłku, jak mawiał: „Studia prawnicze są trudne i skoro państwo tyle już przeszli – to zasługuje na szacunek”. Nie dystansował się od nas, nie dawał odczuć bariery. Nigdy się nie wywyższał. Chętnie z nami rozmawiał, wchodził w dysku-

sje. Pobudzał i rozwijał zdolność myślenia – myślenia twórczego, własnego, analitycznego. Lubił ludzi inteligentnych.

Jak zareagowała Pani na wiadomość o śmierci Pana Profesora?

Byłam bardzo zasmucona. Wzruszyłam się wspominając czas swojej nauki... Osoby Jego pokroju są niemal niespotykane, a możliwość poznania kogoś takiego to prawdziwa rzadkość.

Dziękuję Pani za rozmowę, do widzenia.

Bardzo proszę, do widzenia.

Zdaję sobie w pełni sprawę, że napisane przeze mnie wspomnienie pełne jest luk i niedociągnięć, nie sposób wymienił wszystkich dokonań, jak i nie sposób wymienił Wszystkie Osoby, które dzięki współpracy z prof. Tadeuszem Hanauskim same stały się ekspertami ukochanej przez niego kryminalistyki.

Korzystając z okazji Wszystkich zainteresowanych kryminalistyką, jej pełnym urokiem – zapraszam do współpracy z działającym w naszej szkole Kole Naukowym Kryminalistyki.

Celem uzupełnienia, podaję listę przydatnych adresów internetowych, pod którymi Czytelnik znajdzie więcej informacji o Profesorze.

- www.nauka-polska.pl
- www.wspoledu.pl
- www.katedrakryminalistyki.weebly.com
- www.amsik.pl

Przypisy

- 1 Alma Mater Nr 42/2002.
- 2 „Nauka wobec przestępczości – Księga ku czci Profesora Tadeusza Hanauska”, XVI – XVIII, red. Błachut J., Szewczyk M., Wójcikiewicz J., Wyd. IES, Kraków 2001.
- 3 „Problemy kryminalistyki”, Nr 223/III, 2001,
- 4 www.katedrakryminalistyki.weebly.com, 11. 03. 2013.

KATEDRA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO
WYŻSZEJ SZKOŁY INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA
W RZESZOWIE

KOŁO NAUKOWE KRYMINALISTYKI
ZAPRASZA

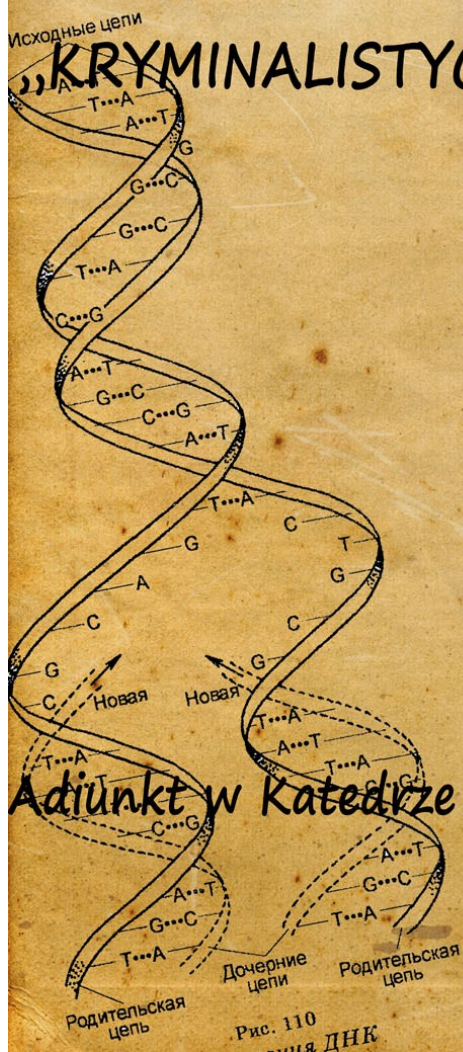
NA WYKŁAD OTWARTY

„KRYMINALISTYCZNA WERSJA NIEPRAWDOPODOBNA”

15 KWIETNIA 2013
GODZ. 11.45, SALA RA3

Gościem specjalnym będzie
dr Kazimiera Juszka

Adiunkt w Katedrze Kryminalistyki i Bezpieczeństwa Publicznego UJ

Biuletyn poleca:

Napisali o książce

David Hendrickson,
Colorado College:

„Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych omawia te kluczowe kwestie oraz wiele innych zagadnień. Łącząc wnikliwą analizę z przejrzystym i przystępnym stylem, prezentuje najważniejsze tradycje teoretyczne w stosunkach międzynarodowych w całej ich różnorodności. Nowe wydanie tego podręcznika zostało zaktualizowane przy uwzględnieniu obecnej sytuacji międzynarodowej oraz trwających debat w tej dziedzinie. Stanowi ono dzięki temu idealne wprowadzenie do studium stosunków międzynarodowych.

Praca ta jest wybitnym wprowadzeniem do teorii stosunków międzynarodowych. Autorzy omawiają szeroki zakres podejść teoretycznych, czyniąc to w sposób dogłębny, a zarazem przystępny. Książka ta, idealnie zrównoważona i przejrzysta, zasługuje na szerokie grono czytelników wśród studentów w każdym wieku.”

T.V. Paul,
Uniwersytet McGill::

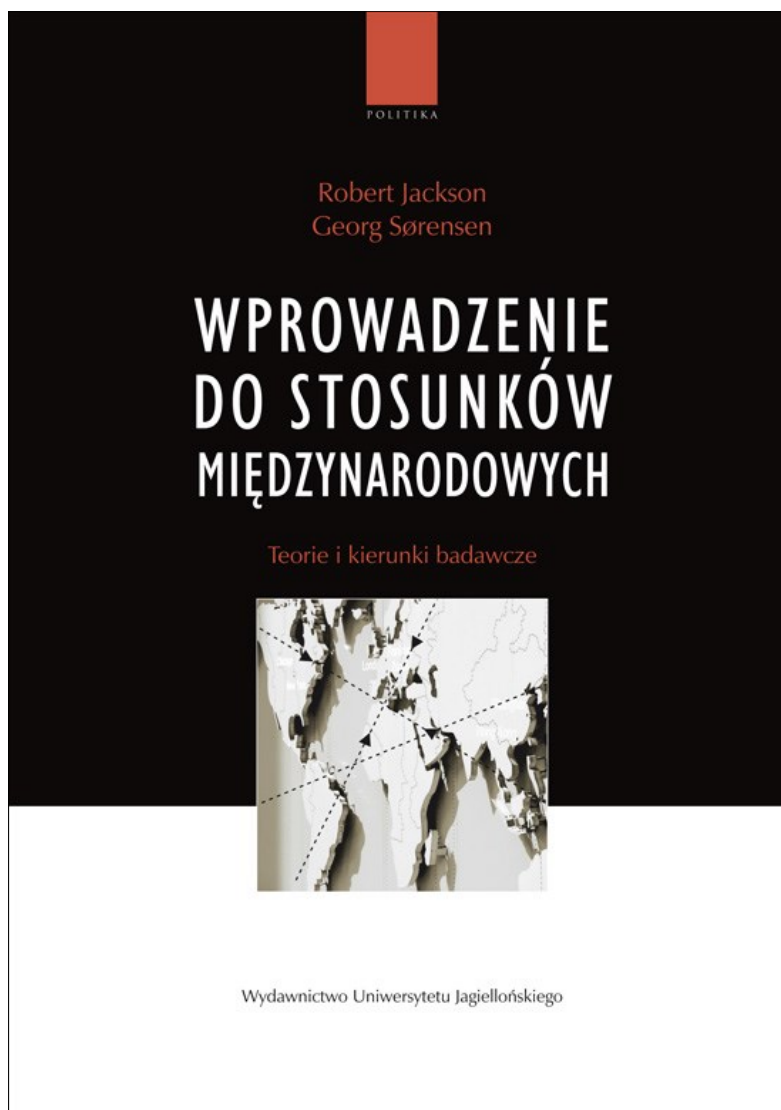
Wyjątkowy i niezmiernie cenny podręcznik, dający studentom zwięzły wykład rozmaitych teorii stosunków międzynarodowych i ich wzajemnych zależności. Wydanie zaktualizowane jest jeszcze przyjaźniejsze dla czytelnika i uwzględnia wszystkie ważniejsze nowe debaty w teorii SM i w analizie polityki zagranicznej.

William Bain,
Uniwersytet Walii, Aberystwyth::

Jackson i Sorensen jak nikt inny naświetlają temat poprzez cenne połączenie masek teoretycznej, argumentacji empirycznej i rozważań normatywnych. W rezultacie otrzymujemy książkę mocno osadzoną w realiach świata, ukazującą głęboko ludzki charakter stosunków międzynarodowych – sukcesy i możliwości w tej dziedzinie.

**Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych,
Teorie i kierunki badawcze,**

R. Jackson, G. Sorensen, Kraków 2012

Zapraszamy pod adres Wydawcy:

<http://www.wuj.pl/>

Robert Jackson jest profesorem stosunków międzynarodowych i nauk politycznych na Uniwersytecie Bostońskim.

Georg Sorensen jest profesorem nauk politycznych na Uniwersytecie Aarhus.

(materiały ze strony Wydawcy)

Międzynarodowa Konferencja Naukowa – Zarządzanie Logistyczne w Sytuacjach Kryzysowych

Organizatorzy konferencji zapraszają do wzięcia udziału
w Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt.:

**Zarządzanie Logistyczne w Sytuacjach Kryzysowych
(Historia-Teraźniejszość-Przyszłość),**

która odbędzie się w Szczecinie w dn. 17-18 października 2013 r.

Organizatorem konferencji jest Katedra Badań nad Konfliktami i Pokojem Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego przy współpracy z Katedrą Logistyki Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie.

Patronat honorowy nad konferencją objął
Wojewoda Zachodniopomorski
Marcin Zydorowicz

Link do strony internetowej:

<http://www.whus.pl/pl/wydarzenia/midzynarodowa-konferencja-naukowa-zarzdanie-logistyczne-w-sytuacjach-kryzy/>

**Spokojnych i wesołych
Świąt Wielkanocnych,
Czytelnikom i ich Rodzinom
życzy
Redakcja e-Terroryzm.pl**

